

**Starptautisko līdzekļu izmantošanas efektivitāte
korupcijas novēršanas sistēmas stiprināšanā
Latvijā:**

Pētījums par *Phare* projekta
“Korupcijas novēršanas likumdošanas, izglītošanas un sabiedrības
informēšanas programma”
efektivitāti

Sorosa fonds Latvijā
Sabiedrība par atklātību *Delna*
Ingrīda Puce, Inga Sadovska

Rīga, 2002

SATURA RĀDĪTĀJS

<u>SATURA RĀDĪTĀJS</u>	2
<u>ĪSUMĀ PAR PHARE PROJEKTU</u>	4
<u>PAR PROJEKTA VEIDOŠANU</u>	5
<u>PROJEKTS – IESPĒJA PIESAISTĪT PAPILDUS LĪDZEKĻUS KORUPCIJAS NOVĒRŠANAS AKTIVITĀTĒM</u>	5
<u>KORUPCIJAI NO VISĀM PUSĒM</u>	5
<u>PROJEKTA IZSTRĀDES LABIRINTI</u>	6
<u>PIETEIKUMU KONKURSS: UZVAR TAS, KAM LABĀKI EKSPERTĪ?</u>	6
<u>GARĀIS UZNĀCIENS</u>	7
<u>1.daļa. Sākuma ziņojums</u>	7
<u>2.daļa. Biroja izveide</u>	7
<u>PROJEKTA SATURS</u>	9
<u>LIKUMDOŠANAS JOMĀ</u>	9
<u>APMĀCĪBAS JOMĀ</u>	10
<u>SABIEDRĪBAS INFORMĒŠANAS JOMĀ</u>	11
<u>PAR PROCESU UN TĀ IETEKMI UZ GALA REZULTĀTU</u>	13
<u>DARBA UZDEVUMI: KO UZDEVĀT, TO DARĀM</u>	13
<u>PROJEKTA IEGUVĒJI – LIELI UN MAZI</u>	14
<u>PAR PROJEKTA UZRAUDZĪBU</u>	17
<u>GALVENĀS AUTORITĀTES</u>	17
<u>UZRAUDZĪBAS KOMISIJA</u>	17
<u>EKSPERTU DARBS</u>	20
<u>FINANSES</u>	24
<u>SECINĀJUMI</u>	26
<u>NOBEIGUMS</u>	28
<u>FONA INFORMĀCIJAI: PAR PHARE PALĪDZĪBAS PROGRAMMU VISPĀR</u>	29
<u>PROGRAMMAS PIETEIKUMI</u>	29
<u>PROGRAMMAS DARBA UZDEVUMI</u>	29
<u>KOMPĀNIJAS ATRAŠANA UN NOLĪGŠANA</u>	30
<u>PIELIKUMS NR.1.</u>	33
<u>PROJEKTA REZULTĀTI</u>	33
<u>Likumdošana</u>	33
<u>1. Normatīvie akti</u>	33
<u>2. Institūcijas</u>	39
<u>Apmācība</u>	42
<u>Sabiedrības informēšana</u>	45
<u>PIELIKUMS NR.2</u>	49
<u>PHARE PROGRAMMU VĒRTĒŠANAS UN NOVĒROŠANAS SERVISA (EMS) ZIŅOJUMS PAR PROJEKTU</u> ..	49

<u>PIELIKUMS NR.3</u>	53
<u>ZIŅOJUMU SARAKSTS</u>	53
<u>PIELIKUMS NR.4 PROJEKTA ORGANIZĀCIJAS SHĒMA</u>	57
<u>PIELIKUMS NR.5</u>	58
<u>KPMG PHARE “KORUPCIJAS NOVĒRŠANAS LIKUMDOŠANAS, IZGLĪTOŠANAS UN SABIEDRĪBAS INFORMĒŠANAS PROGRAMMAS” EKSPERTI</u>	58
<u>PIELIKUMS NR.6</u>	59
<u>HORIZONTĀLĀS APMĀCĪBAS PĀRSKATS</u>	59
<u>PIELIKUMS NR.7</u>	60
<u>VERTIKĀLĀS APMĀCĪBAS PĀRSKATS</u>	60
<u>PIELIKUMS NR.8</u>	63
<u>ROKASGRĀMATAS, PALĪGMATERIĀLI</u>	63

Īsumā par projektu

1998.gada 16.martā Latvijas valdība ES *Phare* palīdzības programmā iesniedza pieteikumu “Korupcijas novēršanas likumdošanas, izglītošanas un sabiedrības informēšanas programmai” (turpmāk – *projekts*). Tai bija trīs mērķi. Pirmais - uzlabot efektīvai korupcijas novēršanai nepieciešamo juridisko bāzi. Otrais - nodrošināt kvalitatīvu amatpersonu apmācību korupcijas novēršanas jautājumos. Un trešais - iesaistīt sabiedrību dialogā par korupciju, tās novēršanu, nodrošināt informāciju par valdības veiktajām aktivitātēm šajā jomā, kā arī radīt procedūru caurspīdīgumu valsts pārvaldē.

1998.gada maija vidū Latvijas valdība saņēma atbildi, ka programma ir apstiprināta un tās izpildei ir piešķirti 2 miljoni eiro. Šī bija pirmā šāda veida korupcijas problemātikai veltīta ES programma Centrālajā un Austrumeiropā. Pēc vairāk nekā gada, 1999.gada 8.decembrī LR Finanšu ministrija beidzot noslēdza programmas izpildes līgumu ar kompāniju KPMG *Deutsche Treuhand Gesellschaft* un tai tika dots 18 mēnešus garš programmas realizēšanas termiņš.

Projekts reālo darbību uzsāka 2000.gada 10.janvārī, un bija paredzēts, ka tas noslēgsies 2001.gada 28.jūnijā (vēlākais - 9.jūlijā), taču 2001.gada 18.maijā pēc *projekta* lūguma programmas realizācijai tika dots papildus laiks līdz 2001.gada 29.septembrim. Lielākās aktivitātes un pasākumi notika *projekta* realizācijas noslēgumposmā – pēdējā pusgadā. To atzīst gan *projekta* komandas cilvēki, gan arī iesaistīto valsts institūciju darbinieki. Savukārt pirmais pusgads tika notērēts, tiekoties ar valsts institūciju amatpersonām, iepazīstot situāciju un rakstot neskaitāmi daudz garas atskaites. *Projekta* noslēguma ziņojums tika iesniegts 2001.gada 3.oktobrī.

Par projekta veidošanu

Projekts – iespēja piesaistīt papildus līdzekļus korupcijas novēršanas aktivitātēm

1997.gadā Ministru kabinets izveidoja Korupcijas novēršanas padomi (KNP), kuras uzdevums bija radīt vienotu korupcijas novēršanas valsts politiku un veicināt tās īstenošanu. KNP darbojās amatpersonas no Tieslietu ministrijas, Iekšlietu ministrijas, Finanšu ministrijas, Saeimas Budžeta un finanšu komisijas, Valsts ieņēmumu dienesta, Valsts kontroles, Ģenerālprokuratūras, Valsts civildienesta pārvaldes, Valsts administrācijas skolas, Īpašo uzdevumu ministrijas valsts reformu lietās, Latvijas Bankas un Konkurences padomes. Tās visas bija iestādes, kas kaut kādā mērā tieši vai netieši, bet bija saistītas ar korupcijas novēršanu, apkarošanu un sabiedrības, valsts ierēdņu izglītošanu. 1998.gada februārī padome pieņēma Korupcijas novēršanas programmu, kurā bija apkopotī visi tie pasākumi, ko Latvijas valdība jau veica dažādu reformu vai modernizācijas projektu ietvaros. Tomēr papildus aktivitātēm korupcijas novēršanas jomā līdzekļi no valsts budžeta nebija atvēlēti. Korupcijas novēršanai būtisku likumu izstrādei, iestāžu darbinieku apmācībai un sabiedrības informēšanas pasākumiem līdzekļi tika ņemti no katras atsevišķās iestādes kopējā budžeta. Un to trūka.

Eiropas komisija ziņojumos KNP izveidošanu un Korupcijas novēršanas programmas sagatavošanu gan vērtēja pozitīvi, tomēr uzsvēra, ka tas nav pietiekami. Latvijas valdībai korupcijas novēršanai valstī būtu jāvelta daudz lielākas pūles, jāīsteno daudz noteiktāk, pieņemot konkrētus lēmumus, likumus, utt.

1998.gadā Valsts administrācijas skolas direktore Gunta Veismane, kas bija arī KNP locekle, uzzināja, ka ES ir kāds fonds, ko tā sadalīs katrai kandidātvalstij kā nelielu daļu. “Vajadzēja pieteikt projektus, un mēs kopā ar Finanšu ministrijā tolaik strādājošo *Phare* projektu konsultanti Benito Rafelsoni uzrakstījām projekta *Fishe*,” atceras G.Veismane. Sākotnēji iecerētais projekta mērķis bijis izstrādāt vairākas valsts ierēdņu apmācības programmas par korupcijas novēršanas jautājumiem. Taču vēlāk, kad kļuva zināms, ka no Latvijas ES tiks iesniegti arī citi projekti un ES mazas naudas summas nepiešķir, G.Veismane nolēmusi sagatavot vienu lielu korupcijas novēršanas programmu, kas “varētu tos 2 miljonus saņemt”.

Korupcijai no visām pusēm

Strukturāli programmai bija trīs tematiskas sadaļas – likumdošana, apmācība un sabiedrības informēšana. Projekta mērķi atbilstoši šīm trim sadaļām bija:

- 1) juridiskās bāzes uzlabošana un labojumu ieviešana,
- 2) labāka līmeņa amatpersonu apmācības nodrošināšana,
- 3) sabiedrības iesaistīšana dialogā par korupciju, tās novēršanu, nodrošinot informāciju un radot procedūru caurspīdīgumu valsts pārvaldē.

Katra mērķa realizācijai bija paredzēti vairāki pasākumi - kopā 41 darba uzdevums. Tai skaitā 22 uzdevumi likumdošanas sadaļā, deviņi apmācības un desmit sabiedrības informēšanas sadaļā. „Korupcijas novēršanas likumdošanas, izglītošanas un sabiedrības informēšanas programmas” darba uzdevumus konkursa pieteikuma variantam kopīgi uzrakstīja G.Veismane un B.Rafelsone. Programmu viņas centās sagatavot tā, lai tā aptvertu visas galvenās korupcijas novēršanas jomas. Ieteikumi darba uzdevumiem tika lūgti arī dažām valsts institūcijām: projekta likumdošanas sadaļā tos izstrādāja Tieslietu ministrijas valsts sekretāra vietniece likumdošanas jautājumos Veronika

Krūmiņa. Finanšu ministrijas Valsts un pašvaldību pasūtījumu uzraudzības departamenta direktors Edvīns Pārups savus ierosinājumus izteica jautājumā par valsts pasūtījumu, bet Latvijas Universitātes pasniedzēji jautājumā par mācībām, kas būtu noderīgas tās studentiem. Apmācības un sabiedrības informēšanas sadaļas autore vairāk vai mazāk esot bijusi G.Veismane pati.

Projekta izstrādes labirinti

Neskatoties uz to, ka no Latvijas puses „Korupcijas novēršanas likumdošanas, izglītošanas un sabiedrības informēšanas programma” netika sūtīta kā prioritāra, ES finansējumu piešķīra tieši tai. Pēc programmas pieteikuma apstiprināšanas Briselē, tā tika nosūtīta atpakaļ uz Latviju, lai valdība varētu pabeigt izstrādāt darba uzdevumus (*Terms of Reference*) un izsludināt starptautisku konkursu programmas realizācijai.

Darba uzdevumu tālākā izstrādē jau piedalījās Valsts administrācijas skolas, Finanšu ministrijas un Tieslietu ministrijas darbinieki. Eiropas Komisijas delegācija Latvijā programmai nozīmēja *Phare* valsts pārvaldes reformu projekta konsultantu. Viņam Latvijas valdībai bija jāpalīdz uzlabot programmas darba uzdevumus. Taču G.Veismane uzskata, ka konsultants programmu patiesībā esot sabojājis, jo tā kļuva vairāk vērsta uz valsts pārvaldes reformu nevis korupcijas novēršanu. Pēc tam programmas izstrādei tika piesaistīts cits EK konsultants, taču darbs pie uzdevumu izstrādes vispār apsīka, un programma kādu laiku vienkārši *nogulēja* EK delegācijas Latvijas birojā. Uzdevumu pilnveidošana uz priekšu sāka virzīties tikai tad, kad atbildību par programmu uzņēmās EK delegācijas projektu koordinators Bernards Sordē.

Pieteikumu konkurss: uzvar tas, kam labāki eksperti?

Pieteikumu konkurss „Korupcijas novēršanas likumdošanas, izglītošanas un sabiedrības informēšanas programmas” izpildei notika 1999.gada septembrī - oktobrī. G.Veismane, kas piedalījās konkursa komisijā, pastāstīja, ka *Phare* projekta izpildītājs tika izvēlēts pēc trīs kritērijiem:

- kādā veidā kompānija piedāvā realizēt projekta darba uzdevumus,
- kādus ekspertus tā piedāvā,
- kāds ir birojs un tehniskās iespējas piedāvāto paveikt.

Konkursam bija pieteikušās 13 kompānijas, no kurām trīs uzreiz tika atsijātas, jo neatbilda konkursa noteikumiem. No atlikušajām desmit kompānijām tikai piecas iesūtīja pilnīgus pieteikumus: *KPMG Deutsche Treuhand Gesellschaft* (Vācija), *Berlioz&Co* (Francija), *East West Consulting* (Beļģija), *PLS Consult* (Dānija), *SOFRECO* (Francija). Latvijas puses izvēli par labu KPMG noteikusi:

- viņu pārlicinošā prezentācija,
- piedāvātā *projekta* vadītāja Deivida Vallisa pieredze Honkongā korupcijas novēršanas jomā¹,
- KPMG specifika - darbs ar nodokļu sistēmām, kas atbilda projekta darba uzdevumiem par iekšējo auditu un Valsts kontroli²
- piedāvātās projekta likumdošanas ekspertes Daces Luteris - Timmeles pieredze, iepriekš strādājot LR Saeimas likumdošanas juridiskajā komisijā un citos Latvijas projektos *Phare* programmā.

¹ D.Valliss bija strādājis Honkongas Neatkarīgajā korupcijas novēršanas komisijā par vadītāju. Komisijas izmeklētāji izmeklēja korupcijas gadījumus privātajā sektorā un to saistību ar valdību. Nozīmīgu D.Vallisa darba daļu veidoja mācību organizēšana policijas darbiniekiem.

² Programmas realizācijā gan nekur īpaši neparādījās KPMG sniegtās zināšanas iekšējā audita un Valsts kontroles jomā.

Nevienai citai no konkursā dalību ņemošajām kompānijām tik daudz pozitīvu aspektu neesot bijis.

Darba izpildes līgumu ar KPMG Finanšu ministrija noslēdza 1999.gada 8.decembrī, bet savu oficiālo darbību Latvijā *projekts* uzsāka 2000.gada 10.janvārī. Interesanti, ka programmas pieteikumā, ko Latvija sūtīja uz ES, kā paredzamais izpildes sākuma termiņš bija minēts 1999.gada 19.februāris. Projekta sagatavošanās posms ievilkās par gadu ilgāk nekā to bija plānojušas programmas autores.

Garais uznāciens

1.daļa. Sākuma ziņojums

Projekta sākumposms bija dots padziļinātai jautājumu izpētei un kontaktu dibināšanai ar iesaistītajām valsts institūcijām. Pirmais pienākums bija iesniegt sākuma ziņojumu (*inception report*), kurā bija padziļināti jāizvērtē situācija Latvijā un jānovērtē projekta reālās iespējas veikt darba uzdevumus. Tāpat ziņojumā bija jābūt precīzam ekspertu sarakstam un aktivitāšu darba plānam. Kā rakstīts noslēguma ziņojumā, šajā laikā *projekta* vadošai komandai - D.Vallisam un D.Luterei – kopā bijušas aptuveni 100 sarunas ar darbiniekiem no dažādām iesaistītajām institūcijām un organizācijām.³ Tikšanos mērķis, pirmkārt, bija iepazīties ar korupcijas novēršanā iesaistītajām amatpersonām, otrkārt, iedziļināties korupcijas problēmas specifiskā, kas raksturīga tieši Latvijai un, treškārt, uzzināt institūciju vajadzības korupcijas novēršanas, apkarošanas un sabiedrības izglītošanas jomā. Kā vēlāk izrādījās, šīs sarunas daudzus valsts institūciju darbiniekus bija maldinājušas, veidojot nepareizu izpratni par to, kā notiks sadarbība ar *projektu*. Uzdotais jautājums – ko jūs sagaidāt no *projekta*, radīja priekšstatu, ka gaidas iespēju robežās arī tiks apmierinātas. Turklāt iespēju robežas vismaz no malas izskatījās ļoti cerīgas – 2 miljoni eiro *projekta* kopējais budžets. Tomēr *projektam* jau no paša sākuma bija skaidri noteikti darba uzdevumi, kuru ietvaros ekspertiem bija jāstrādā. Un uz katru darba uzdevumu bija piešķirts noteikts līdzekļu daudzums. Līdz ar to jau pašā sākumā bija skaidrs, ka daudzas no amatpersonu minētajām lietām dzīvē netiks realizētas.

Sākuma ziņojumu *projekts* iesniedza aprīlī, mēnesi pēc darba uzdevumos paredzētā termiņa.

2.daļa. Biroja izveide

Nākošais *projekta* uzdevums bija iekārtot koordinācijas biroju. Tam telpas tika piešķirtas mājā, kur atrodas arī Valsts administrācijas skola. Vispirms tās tika izremontētas. Birojs tajās ievācās tikai 2000.gada aprīlī, lai gan to bija paredzēts izdarīt mēneša laikā. Biroja iekārtas un aparāturu apmēram 51,3 tūkstošu eiro vērtībā gādāja pats *projekts* saskaņā ar *Phare* prasībām.

Sākotnēji bija plānots, ka likumdošanas eksperte D.Lutere strādās Tieslietu ministrijas telpās, lai tādējādi veidotos ciešāka sadarbība ar KNP Sekretariātu. Taču līdz 2001.gada maijam tas nebija iespējams, jo TM tam nespēja atrast piemērotas telpas. Tad šādas telpas atradās Valsts kancelejā,

³ Muitas institūtā atbildīgā par sadarbību ar *projektu* Irina Jevinga pastāstīja, ka 2000.gada pavasarī notikusi vienīgā viņas saruna ar D.Vallisu. Divdesmit minūšu garās sarunas laikā viņa esot pastāstījusi, ko Muitas institūts vēlētos no *projekta* saņemt – kādus kursus, mācību plānu vai arī kādu pasniedzēju mācību vizīti ārzemēs. Tomēr lielāka sadarbība ar *projektu* Muitas institūtam nav izveidojusies. Uz mācību semināriem Muitas institūta darbinieki nav aicināti. Viņi arī nav izrādījuši iniciatīvu, jo gaidījuši, kad tiks uzaicināti. I.Jevinga pati ir piedalījusies atsevišķās sēdēs un vienā konferencē, kas bija *projekta* organizēta. Tomēr kopumā I.Jevinga uzskata, ka neko īpašu no *projekta* institūts nav ieguvis. Tikai nākotnē ir plānots, ka kāds no *projekta* ietvaros apmācītajiem VID speciālistiem varētu pasniegt Muitas institūtā.

kuras direktore tobrīd bija arī programmas vadītāja G.Veismane. *Projekta* noslēguma ziņojumā eksperti atzīst, ka darbu saskaņošana starp *projektu* un KNPS pēc pārvākšanās uz Valsts kancelejas telpām uzreiz veicās daudz labāk. “Kad es strādāju Valsts administrācijas skolas mājā, tad biju no Sekretariāta izolēta. Pa telefonu nianse jau nevar izrunāt,” paskaidro I.Gredzena. “Turklāt neformālā gaisotnē attiecības veidojas savādāk nekā tad, ja tiecies tikai formālās sanāksmēs.” To, ka I.Gredzenas pārcelšanās sekmēja darba efektivitāti, atzina arī KNPS vadītāja Inese Terinka.

Projekta saturs

Likumdošanas jomā

Programma sastāvēja no trīs daļām. Pirmā bija veltīta likumdošanai. Valdības izstrādātajos darba uzdevumos bija rakstīts, ka šīs programmas sadaļas mērķis ir detalizēti identificēt nepieciešamās izmaiņas likumdošanā, lai tādējādi mazinātu korupcijas iespējamību. Darba uzdevumos bija minēti vismaz 16 likumdošanas jautājumi, kuros valdība prasīja ES ekspertu viedokli un ieteikumus, kā uzlabot Latvijas likumos iestrādātās nepilnīgās normas.

Noslēguma preses konferencē G.Veismane teica, ka *projekta* laikā ir izstrādāti vairāk nekā 100 atzinumi, komentāri, viedokļi, pārskati, juridiski ierosinājumi un iniciatīvas. Savukārt kā liecina *projekta* noslēguma ziņojums 21 mēnešu laikā eksperti ir sagatavojuši 34 ziņojumus par darba uzdevumos minētajiem, kā arī KNP Sekretariāta norādītajiem ar korupcijas novēršanu saistītajiem likumdošanas jautājumiem. Ziņojumi, kā arī ekspertu sniegtie viedokļi apjoma un kvalitātes ziņā bija ļoti atšķirīgi. Ziņojumus, kas bija gan pašreizējās likumdošanas, institucionālās sistēmas analīze, gan viedokļi par pieņemamajiem tiesību aktiem, izstrādāja *projekta* piesaistītie eksperti, lielākoties juristi. Proporcionāli divas trešdaļas no ziņojumiem sagatavoja ārzemju eksperti un vienu trešdaļu pašmāju juristi. Skaita ziņā tomēr vairāk bija vietējo ekspertu - astoņi, no kuriem lielākā daļa sagatavoja pa vienam ziņojumam konkrētā, specifiskā jautājumā. Savukārt ārzemju eksperti bija seši, no kuriem visvairāk ziņojumus bija sagatavojuši Veigends - astoņus un Bannenberga – sešus.

Biežāk pieminētais ekspertu ziņojums bija par patreizējo korupcijas novēršanas, apkarošanas un sabiedrības informēšanas institucionālo sistēmu. Viens no galvenajiem secinājumiem tajā ir: “Valstī trūkst vienas institūcijas, kas koordinētu, plānotu un galu galā atbildētu par korupcijas novēršanas un apkarošanas procesu kopumā.”⁴

KNP Sekretariāta vadītāja *projekta* realizācijas laikā Inese Terinka par viņai darbā noderīgākajiem, vērtīgākajiem atzina ziņojumus par dāvanu pieņemšanas aizliegumu; Eiropas Padomes civiltiesību konvencijas atbilstību Latvijas likumiem; Eiropas Padomes krimināltiesību konvencijas atbilstību Latvijas likumiem; juridisko personu atbildību par koruptīvu nodarījumu un noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju; ziņotāju aizsardzību, kā arī ziņojumu par sākumdeklarācijām.

Projekta realizācijas laikā Ministru kabinets izveidoja darba grupas, kuru uzdevums bija sagatavot likumprojektus 2000.gadā izstrādātās Korupcijas novēršanas koncepcijas ieviešanai dzīvē. Šajās darba grupās tika iesaistīti arī *projekta* eksperti, kas, galvenokārt, sniedza informāciju par ES un citu valstu likumdošanas praksi. *Projekts* nodrošināja arī to, ka darba grupās runātais tiek protokolēts. Kā to atzina darba grupu vadītāji – Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta priekšnieka vietnieks Aldis Lieljuksis un I.Terinka – tas bija īpaši noderīgi. 2001.gada 18.janvārī notika konference “Kopā pret korupciju”, kurā kopīgi ar uzaicinātajiem ārzemju ekspertiem tika spriests par Korupcijas novēršanas un apkarošanas institūcijas un interešu konflikta tematiku un darba grupās izstrādāti konkrēti priekšlikumi jaunajiem likumiem.

Projekts piedalīšanos darba grupās uzskatīja par papildus aktivitāti un 2000.gada novembrī panāca pielikumu līgumam, kurš atļāva palielināt likumdošanas un apmācību ekspertu darba stundu skaitu. Tam bija nepieciešami arī papildus līdzekļi (112 300 eiro), kas tika pārskaitīti no bukletiem, rokasgrāmatām un mācību materiāliem paredzētajiem līdzekļiem (kopā 200 000 eiro).

⁴ Ziņojums par patreizējo korupcijas novēršanas, apkarošanas un sabiedrības informēšanas institucionālo sistēmu, 2.lpp.

Laika ziņā lielāko daļu ziņojumu eksperti sagatavoja 2001.gadā. No tiem, kuriem *projekta* noslēguma atskaitē ir norādīti sagatavošanas datumi, 2000.gadā ir bijuši seši ziņojumi (lielākoties oktobrī), savukārt 2001.gadā ir bijuši 14 ziņojumi.

Apmācības jomā

Otrā programmas daļa bija veltīta apmācībai. Šīs daļas uzdevums bija nodrošināt labāka līmeņa amatpersonu apmācību korupcijas novēršanas jautājumos, veicināt amatpersonu izpratni par korupcijas avotiem un sekām, novēršanas juridiskajiem aspektiem, iespējamajiem organizatoriskajiem pasākumiem tās novēršanā, kā arī par interešu konfliktiem un ētikas kodeksiem.

Apmācība nosacīti bija iedalīta horizontālajā un vertikālajā. Ar horizontālo apmācību tika apzīmēta tā programmas daļa, kuras mērķis bija aptvert visu valsts iestādēs strādājošo iespējas apgūt šo tēmu. Tās ietvaros *projekta* eksperti izstrādāja četras apmācību programmas par tēmām: 1)korupcijas definīcijas, cēloņi un sekas; 2)korupcijas novēršanas juridiskais definējums; 3)korupcijas novēršanas organizatoriskie pasākumi, darbības plāni, riska zonas un to noteikšana; 4)interesu konflikti un ētikas kodeksi.

Katrai no apmācības programmām *projekts* izstrādāja mācību materiālus, kā arī sagatavoja 14 Latvijas pasniedzējus, kas turpmāk varēs šādus trīsdienu kursus vadīt Valsts administrācijas skolā patstāvīgi. Pasniedzēju apmācība notika pakāpeniski – vispirms topošie pasniedzēji tika iepazīstināti ar mācību programmu, pēc tam viņi piedalījās pilotsemināros, kuros apmācību procesu varēja novērot no malas. Noslēguma posmā seminārus jau vadīja Latvijas pasniedzēji, bet apmācību eksperti viņu darbu novēroja.

Savukārt vertikālā apmācība attiecās uz konkrētām valsts institūcijām, kas ar korupcijas jautājumiem saskaras ikdienas darbā. *Projekts* noorganizēja trīs seminārus par dažādām tēmām specifiskām auditorijām. Tajos piedalījās tiesneši, policisti, prokurori, VID Korupcijas novēršanas kontroles daļas un citu valsts institūciju darbinieki. Vertikālās apmācības ietvaros notika arī divas mācību vizītes Lielbritānijas policijā, kurās piedalījās 30 valsts, ekonomikas un finansu policijas darbinieki.

Ar Phare programmas atbalstu Latvijas Valsts policijai tika iegādāta īpaša daktiloskopiskā iekārta 21 823 eiro vērtībā. Lai apgūtu specifiskās iekārtas izmantošanu, mācību vizītē uz Lielbritānijas policiju devās trīs Valsts policijas Medicīniskās ekspertīzes centra darbinieki.

Vertikālās apmācības ietvaros *projekta* piesaistītie eksperti izstrādāja apmācības kursa programmu policijas un muitas darbiniekiem, kā arī sagatavoja deviņus muitas un sešus policijas darbiniekus par pasniedzējiem, kas šādus kursus nākotnē varēs vadīt citiem muitas un policijas darbiniekiem. Tāpat tika izstrādātas sepiņas rokasgrāmatas un palīgmateriāli specifiskām auditorijām, piemēram, ētikas kodekss muitas darbiniekiem vai arī rokasgrāmata par informācijas caurspīdīgumu. Daļēji šo materiālu autori bija latviešu, daļēji ārzemju eksperti.

Projekts noslēdza līgumu ar “Mediju mācību centrs” vadītāja Anitu Kehri, kas realizēja žurnālistu apmācību pētnieciskās žurnālistikas jomā. Vispirms sadarbībā ar Dānijas institūtu seši Latvijas žurnālisti apguva pētnieciskās žurnālistikas mācību programmu. Pēc tam A.Kehre ar piesaistīto žurnālistu palīdzību noorganizēja trīs mācību seminārus, kuros nacionālo un reģionālo preses izdevumu, radio un TV žurnālistiem bija iespēja iegūt praktisku pieredzi korupcijas un līdzekļu

ļauņprātīgas izmantošanas izpētē, interviju jomā, kā arī saņemt pārskatu par žurnālista lomu korupcijas novēršanā un iespējamajiem šīs lomas apdraudējumiem.

Laika grafika ziņā lielākā daļa Vertikālās apmācības pasākumu notika sākot ar 2001.gada aprīli. Pirms tam bija notikusi tikai viena mācību vizīte. Savukārt horizontālās apmācības pasākumi sākās 2000.gada septembrī, kad tika uzsākta pasniedzēju apmācība.

Sabiedrības informēšanas jomā

Trešā programmas daļa bija veltīta sabiedrības informēšanai un tā tika izstrādāta ar mērķi iesaistīt sabiedrību dialogā par korupciju un tās novēršanu, nodrošinot informāciju un radot procedūru caurspīdīgumu valsts pārvaldē. Tās mērķis bija mudināt iedzīvotājus iesaistīties cīņā ar korupciju publiskajā administrācijā, apzinoties savas tiesības.

Ar šādu mērķi programmas ietvaros *projekts* realizēja vairākus pasākumus – sagatavoja informācijas mapes par korupcijas politiskajiem, juridiskajiem, ekonomiskajiem un morālajiem aspektiem, tās sekām un izplatīja 800 eksemplāros valdības, NVO un mediju pārstāvjiem. 2000.gada jūlijā *projekts* organizēja preses konferenci, kurā prezentēja savu pirmo pētījumu un preses pārstāvjus iepazīstināja ar Korupcijas novēršanas padomes Sekretariāta darbu. Sadarbībā ar Inteliģences apvienību 2000.gada novembrī notika konference “Korupcija 20. un 21.gadsimta mijā”, kurā piedalījās ap 800 dalībnieki.

Projekta logo “Kopā pret korupciju!” tikai izveidots tikai 2000.gada oktobrī, kad arī tika iesaistīts Lielbritānijas eksperts sabiedrisko attiecību jautājumos Lī Peks. Līdz 2000.gada 29.novembrim *projekts* kopā ar Lī Peku izveidoja četrus pretkorupcijas reklāmas plakātus, kas tika prezentēti mediju kampaņas centrālajā pasākumā – preses konferencē, kurā piedalījās ministru prezidents Andris Bērziņš un Valsts kancelejas un programmas vadītāja Gunta Veismane, Tieslietu ministre Ingrida Labucka un Sabiedrības par atklātību *Delna* valdes priekšsēdētāja Inese Voika. Pretkorupcijas plakāti un preses konference ieguva negatīvu mediju publicitāti un plakāti reāli netika izplatīti, izņemot atsevišķas sociālās reklāmas centrālajos preses izdevumos.

Projekts noslēdza līgumu ar sabiedrisko attiecību kompāniju “Mediju tilts” par sešu TV raidījumu “K.....A” un radio raidījumu “Pērkamības zona” veidošanu un pārraidīšanu attiecīgi LNT katru sestdienu un Latvijas radio I divreiz nedēļā, sākot ar 2001.gada augustu. Raidījumu mērķis bija skaidrot iedzīvotāju tiesības saskarsmē ar valsts amatpersonām, kā arī mudināt cīnīties pret korupciju. TV raidījumu cikla ietvaros bija izveidots “karstais tālrunis”, uz kuru iedzīvotāji bija aicināti zvanīt un informēt par konkrētiem korupcijas gadījumiem, kādus viņiem ir nācies piedzīvot personīgi. Kopā “karstais tālrunis” saņēma 286 zvanus. Iegūto informāciju producenti izmantoja raidījumu veidošanā.

Līdzīgi *projekts* noslēdza līgumu ar Sabiedrību par atklātību - *Delna*, kas laikā no 2001.gada 23.augustam līdz 21.septembrim noorganizēja septiņus reģionālos seminārus žurnālistiem, NVO pārstāvjiem, pašvaldību un citu institūciju darbiniekiem. Reģionālo semināru mērķis bija noskaidrot iespējamās korupcijas izpausmes reģionos un dalīties pieredzē, kā ar to cīnīties. Tajos piedalījās kopumā ap 350 dalībniekiem. 2001.gada martā – maijā *projekts* organizēja projektu konkursu skolām par godīguma un korupcijas tēmu. Konkursā tika iesniegti 1100 radošie darbi no 300 skolām. Tāpat 25 skolās notika diskusijas ar skolēniem par korupciju un ar to saistītiem jautājumiem. 200 bērni saņēma balvas un piedalījās oficiālajā balvu pasniegšanā Rīgā.

Viens no *projekta* uzdevumiem bija izglītēt sabiedrību par likumu realizēšanas procesu, kā arī nodrošināt publicitāti par korupcijas novēršanas jautājumiem. *Projekts* noslēguma atskaitē raksta, ka 21 kampaņas mēnešu laikā masu medijos ir bijušas 259 publikācijas, sižeti, raidījumi, kuros tieši vai netieši pieminēta kampaņa. Paši eksperti kampaņas laikā ir sagatavojuši trīs rakstus, kas publicēti nacionālajos, un astoņus rakstus, kas publicēti reģionālajos laikrakstos. Kampaņas pēdējās nedēļās *projekts* sagatavoja astoņus informatīvus bukletus.

2001.gada 17.maijā pēc *projekta* pasūtījuma A.Kehre noorganizēja arī konferenci par pētniecisko žurnālistiku, kuras mērķis bija attīstīt žurnālistu izpratni par korupciju un sistemātisku pieeju tās izmeklēšanai, kā arī uzlabot praktiskās pētnieciskās žurnālistikas iemaņas. Konferencē piedalījās žurnālisti no nacionālajiem un reģionālajiem medijiem. Pēc konferences daži no žurnālistiem tika iesaistīti darba grupā, kas izstrādāja e-valdības koncepciju. 2001.gada 13.septembrī notika vēl viens seminārs žurnālistiem par e-valdības koncepciju, kuru apmeklēja 65 žurnālisti un viesi. 2000./2001. mācību gada I. semestrī topošajiem žurnālistiem Rīgas Stradiņa Universitātes studentiem bija noorganizēts mācību kurss par jaunajiem medijiem un elektroniski aprīkotu žurnālistiku. Kampaņas laikā tika sagatavota un *projekta* noslēguma preses konferencē prezentēta Korupcijas novēršanas padomes mājas lapa internetā.

Laika grafika ziņā lielākā daļa pasākumu notika pēc 2001.gada marta.

Par procesu un tā ietekmi uz gala rezultātu

Darba uzdevumi: ko uzdevāt, to darām

Programmas sagatavošanas posms bija ļoti garš. Daudzi izstrādātie un ES dalībvalstīs apstiprinātie programmas darba uzdevumi strauji mainīgajā Latvijas situācijā pēc diviem gadiem bija zaudējuši aktualitāti. Līdz ar to radīja neskaidrību par to, ko tad īsti vajag realizēt, no kā vajag atteikties un ko tā vietā darīt, jo līdzekļi projektā bija piešķirti konkrētiem uzdevumiem.

“Juridiskā bāze trīs gadu laikā bija būtiski izmainījusies, bet programmas darba uzdevumos bija ierakstīti tādi jautājumi, kas uz to brīdi sen jau bija pieņemti”, 2001.gada rudenī atzīst *Phare* programmas „Korupcijas novēršanas likumdošanas, izglītošanas un sabiedrības informēšanas programma” vietējā eksperte likumdošanas jautājumos Ilze Gredzena. “Piemēram, tāds jautājums bija liecinieku procesuālā aizsardzība – Latvijā ir ļoti laba likumdošana šai jautājumā, bet problēmas pastāv praksē. Projekta noslēguma ziņojumā daudzus vispārīgus punktus vispār neiekļāvām, bet to vietā likām citus. Piemēram, piedalīšanās valdības darba grupās, kas izstrādāja Korupcijas novēršanas likumprojektus. Tas nebija iekļauts programmas darba uzdevumos un formāli nebija mūsu pienākums. To vietā mēs atteicāmies no tādiem uzdevumiem, kā piemēram, atalgojuma uzlabošana valsts ierēdņiem – ko mēs reāli varējām tur izdarīt? Pateikt valdībai – ielieciet vēl vienu papildus ailīti valsts budžetā? Tā vietā mēs piedalījāmies likumprojektu izstrādes darba grupās, nodrošinājām protokolēšanu, devām juridiskus padomus, sniedzām informāciju par citu valstu pieredzi tajos jautājumos.”

Projekta vietējais eksperts sabiedrības informēšanas jomā I.Indāns uzskata, ka darba uzdevumi bija uzrakstīti nepārdomāti, nerēķinoties ar to, ka tie pēc kāda laika varētu novecot. Viņaprāt, būtu bijis labāk, ja tos nerakstītu tik konkrētus. Ja tie būtu abstraktāki, tad valsts institūcijām to ietvaros būtu vieglāk prasīt lietas, kas tām ir aktuālas konkrētajā programmas realizācijas brīdī. Turklāt trūkums bija arī tas, ka projektam nebija vienotas stratēģijas, kāds ir projekta mērķis, kas ar to ir jāpanāk. Katra daļa bija pati par sevi. *Projekta* uzdevumi vairāk vai mazāk ir realizēti, bet jautājums, vai stratēģiski valsts no tā ir kaut ko būtisku ieguvusi? Viņaprāt, sabiedrības informēšanas aktivitātes būtu bijušas daudz auglīgākas, ja tās būtu cieši saistītas ar citām aktivitātēm programmas ietvaros. Taču tā kā to neparedzēja Latvijas puses izstrādātie darba uzdevumi, tad nekas tāds arī netika darīts. Kā piemēru viņš minēja preses brīfingus, ko varēja organizēt pēc katras likuma izstrādes darba grupas tikšanās, kas noteikti mobilizētu darba grupas dalībniekus strādāt kvalitatīvāk un mērķtiecīgāk. I.Staškeviča gan teica, ka tādu priekšlikumu no I.Indāna puses nebija pat dzirdējusi.

Neaktuālie darba uzdevumi radīja neskaidrību, kas apgrūtināja arī *projekta* komandas un valsts institūciju pārstāvju sadarbību. Viens no deklaratīvajiem programmas mērķiem bija atbalstīt nesen izveidotā Korupcijas novēršanas padomes Sekretariāta darbu. Sekretariāts programmā bija definēts kā galvenais *projekta* ieguvējs. Taču sadarbība starp to un *projekta* komandu veidojās smagnēji, un viens no galvenajiem šķēršļiem bija tieši šīs neskaidrības jautājumā par darba uzdevumiem.

No vienas puses darba uzdevumi bija tas, ko projektu konkursā uzvarējusi firma KPMG apņēmas izdarīt par noteikto samaksu un kam Latvijas valdība bija prasījusi finansējumu *Phare* programmas ietvaros. Turklāt saskaņā ar *Phare* procedūrām darba uzdevumus var mainīt tad, ja tas tiek saskaņots ar visām ES dalībvalstīm⁵. No otras puses – kā gan *projekts* varēja stiprināt Sekretariātu, ja darba uzdevumos uzdotais nebūt nebija tas, kas Sekretariātam konkrētajā brīdī bija jāveic? Valdībā prioritāri tobrīd bija citi jautājumi, kas pirms diviem gadiem rakstītajos darba uzdevumos

⁵ Vismaz tā to interpretēja D.Valliss, atbildot uz jautājumu: kāpēc *projekts* bija neelastīgs un, redzot, ka darba uzdevumi ir novecojuši, neiesaistījās šī brīža aktualitāšu realizācijā.

nebija pieminēti. Līdz ar to Sekretariātam sākumā nebija īstas skaidrības par to, ko no *projekta* likumdošanas jomā var prasīt un ko nevar. Ko *projekts* darīs un ko nedarīs.

Vērtējot *projekta* sadarbību ar Sekretariātu, tā vadītāja Inese Terinka atzīst: „Sākotnēji mums galīgi negāja. Tā normāli sākām sastrādāties tikai oktobrī, novembrī, kad arī sāka darboties darba grupas par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroju un sākumdeklarēšanu. Tad viņi bija pretimnākoši - iedeva savus ekspertus, cilvēku, kas protokolēja darba grupu darbu.”

Programmas vadītāja G.Veismane atzina, ka institūcijām no *projekta* bija ļoti grūti kaut ko citu izprasīt, ja tas nebija ierakstīts darba uzdevumos. Kā pretargumentu *projekts* esot minējis: “Mēs esam sagatavojušies uz to, kas ir rakstīts darba uzdevumos. Esam atlasījuši attiecīgus ekspertus. Vajag izmaiņas!? Bet tas mūsu tehniskajā uzdevumā nav ierakstīts!” G.Veismane atzīst, ka lai gan ir bijusi prasība būt elastīgiem, ar *projekta* menedžeri Akseli Kuneli konkrētās izmaiņas sarunāt esot bijis ļoti grūti.

Sekretariāta speciāliste sabiedrisko attiecību jautājumos I.Staškeviča atceras, ka *projekta* sabiedrības informēšanas sadaļā bija ierosināti vairāki priekšlikumi, par kuriem sapulcēs tika runāts un daļēji arī plānots. Tomēr no tiem tikai viens – skolu projekts - tika arī realizēts. Pārējie finansiālu vai kādu citu atbalstu no *projekta* nesaņēma. Par iemeslu tam *projekta* eksperti minēja to, ka pasākums nav iekļauts darba uzdevumos, un Eiropas komisija nav atbalstījusi tādas izmaiņas tajos.

Līdzīgas atrunas par to, ka viss ir jāsaskaņo ar Eiropas komisiju un tāpēc kaut ko nav iespējams izdarīt, I.Staškevičai bija nācies dzirdēt arī vienkāršākos jautājumos. Piemēram, lūdzot *projekta* ekspertus sagatavot rakstu par konkrētu korupcijas problemātiku, viņa dzirdējusi aizbildinājumus, ka *projekts* ar savu vārdu nevar publicēt neko tādu, ko nav apstiprinājusi Eiropas komisija. *Projekta* vietējais eksperts sabiedrības informēšanas jautājumos I.Indāns apstiprināja, ka viņiem bija jāsaskaņo *projekta* viedoklis ar Eiropas komisiju, un tas apgrūtināja darbu. Jo raksts tādā gadījumā ir jātulko angļu valodā un jāgaida atbilde no Eiropas komisijas, kas bieži vien kavējās. Līdz ar to operatīvi neko nebija iespējams izdarīt. Savukārt Eiropas komisijā atbildīgā par *projektu* A.Hodsone to noliedza, apgalvojot, ka *projektam* ar Eiropas komisiju jautājumi bija jāsaskaņo tikai tajos gadījumos, ja kaut kas tika mainīts darba uzdevumos. Par pārējo Eiropas komisijai bijusi prasība tikai tikt informētiem.

Projekta ieguvēji – lieli un mazi

Katrs *Phare* projekts ir piesaistīts konkrētai valsts institūcijai, kas visvairāk iegūst no projekta realizācijas un tādējādi tiek stiprināta. „Korupcijas novēršanas likumdošanas, izglītošanas un sabiedrības informēšanas programma” bija piesaistīta Korupcijas novēršanas padomei. Bet tā kā tā bija koordinējoša institūcija, turklāt padomes sēdes tolaik notika biežākais reizi mēnesī, tad aktuāls bija jautājums par to, kas praktiski uzņemsies projekta uzraudzību un koordinēšanu. Tas tika uzticēts divām institūcijām – Valsts administrācijas skolai un Korupcijas novēršanas padomes Sekretariātam.

Valsts administrācijas skola bija tieši atbildīga par programmas realizāciju un VAS direktore G.Veismane bija galvenā atbildīgā amatpersona no Latvijas puses. Tā kā VAS bija atbildīgs par programmas realizāciju, tad *projekta* koordinācijas biroja ofisa telpas arī tika piešķirtas mājā, kur atrodas VAS. Pēc programmas realizācijas visa *projekta* tehnika - vairāki datori, printeri, kopētājs, tālruni, faksa aparāts, automašīna, u.c - saskaņā ar līgumu tika atdota VAS. Saturiski VAS no *projekta* saņēma salīdzinoši nedaudz, jo „Korupcijas novēršanas likumdošanas, izglītošanas un sabiedrības informēšanas programma” uz tās darbības jomu attiecās tikai daļēji. VAS ieguvums no

programmas bija horizontālās apmācības ietvaros izstrādātās programmas un sagatavotie pasniedzēji, kas turpmāk varēs vadīt kursus valsts iestāžu darbiniekiem. Pārējie programmas pasākumi, kas attiecās uz likumdošanas uzlabošanu un sabiedrības informēšanu, un arī vertikālo apmācību, VAS darbību skāra minimāli.

Korupcijas novēršanas padomes Sekretariāts, kas tika izveidots 1999.gada decembrī –īsi pirms *projekts* uzsāka savu darbību, tika uzskatīts par institūciju, kurai visvairāk jāiegūst no *projekta* aktivitātēm. Korupcijas novēršanas likumdošanas sakārtošanas un sabiedrības informēšanas jomas tieši attiecās uz Sekretariāta darbu. Tāpēc arī programmā bija paredzēts, ka *projekta* vadošais ilgtermiņa eksperts likumdošanas jautājumos strādās Sekretariātā. Vietas trūkuma dēļ šī iecere tika realizēta tikai 2001.gada maijā.

Bez VAS un KNP Sekretariāta, programmā vēl bija minētas vairākas institūcijas, kas gūs labumu no „Korupcijas novēršanas likumdošanas, izglītošanas un sabiedrības informēšanas programmas” realizācijas (t.s. *beneficiaries*):

- Kriminoloģisko pētījumu centrs;
- Prokuratūra;
- Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas novēršanas dienests;
- Tiesas;
- Tiesnešu apmācības centrs;
- Finanšu ministrija:
 - Valsts ieņēmumu dienests;
 - Muita;
 - Finanšu policija;
 - Valsts un pašvaldību pasūtījumu uzraudzības departaments;
- Iekšlietu ministrija:
 - Valsts policija;
 - Ekonomikas policija;
- Izglītības iestādes:
 - Policijas Akadēmija;
 - Muitas institūts;
 - LU Grāmatvedības institūts.

Noslēguma ziņojumā *projekta* eksperti atzina, ka sadarbība tomēr netika veidota ar visām programmā pieminētajām institūcijām.

Piemēram, Kriminoloģisko pētījumu centrs *projektā* bija norādīts kā viens no galvenajiem ieguvējiem, tomēr kā atzīst centra vadošā kriminoloģe Kristīne Ķipēna sadarbība ar *projektu* bijusi ne pārāk veiksmīga: „Tika panākta vienošanās par to, ka KPC izstrādās apmācību materiālus tiesnešiem, veiks pētījumu par korupcijas izplatību tiesās un tādējādi kļūs arī par vienu no galvenajiem projekta ieguvējiem. Tam tika paredzēts finansējums 25 000 lati. Notika vairākas *projekta* darbinieku vizītes un konsultācijas, kuru rezultātā KPC jau veica sagatavošanas darbus pētījuma veikšanai par korupciju Latvijas tiesās.⁶ Kad aptaujas realizēšana jau bija uzsākta *projekts* pēkšņi atteicās no šī pētījuma apmaksāšanas un apmaiņā pret pētījuma rezultātiem piedāvāja KPC lietošanā kopētāju, kurš tobrīd KPC bija vitāli nepieciešams. No metodisko materiālu izstrādes procesa KPC arī nezināmu iemeslu dēļ tika izstumts. Tādējādi KPC vienīgais ieguvums no *projekta* realizēšanas ir kopētājs, kam protams, ir ļoti liela nozīme mūsu iestādes darbības nodrošināšanā, tomēr aptaujas izmaksas bija paredzētas krietni lielākas.”

⁶ Pētījumu par korupciju Latvijas tiesās veica Valsts Kalniņš cita, Sorosa fonda –Latvija projekta ietvaros. Tāpēc *projekts* otra līdzīgu pētījumu vairs neveica, bet nodrošināja V.Kalniņa pētījuma „Tiesu vara un korupcija” izdošanu grāmatā.

No pārējām institūcijām, kas bija minētas programmā, visciešākā sadarbība *projektam* bija izveidojusies ar Iekšlietu ministrijas, Finanšu ministrijas un Prokuratūras struktūrvienībām, kas bija aicinātas uz apmācības pasākumiem, ārzemju vizītēs, konferencēm, kopīgi ar *projekta* ekspertiem piedalījās korupcijas novēršanas likumdošanas izstrādes darba grupās utt. Vienīgi ar LU Grāmatvedības institūtu *projektam* vispār nekādas sadarbības nebija.

Lai arī, ka tās bija institūcijas, kurām visvairāk vajadzēja iegūt no *projekta* realizācijas, gan *projekta* komandas cilvēki, gan arī atsevišķi uzraudzības komitejas pārstāvji aizrādīja, ka institūcijas bija ļoti neaktīvas, iesaistoties *projekta* organizētajās aktivitātēs. Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta priekšnieka vietnieks, kurš darbojās arī uzraudzības komisijā, A.Lieljuksis norādīja, ka vairākās konferencēs dialogs par korupcijas problemātiku īsti nevedās tāpēc, ka bija ieradušās dažāda līmeņa amatpersonas – ģenerālprokurors un inspektors. Viņaprāt, tajā īsti nevar vainot konferences organizētājus, bet tas liecināja par iesaistīto institūciju nolaidīgo attieksmi. Līdzīgi ir bijis arī mācību braucienos un vertikālajā apmācībā, kuros netika iesaistīti tie cilvēki, kuriem tik tiešām ir saistība ar korupcijas apkarošanu. Arī D.Valliss izteica neapmierinātību ar to, ka iesaistītās institūcijas neizrādīja nekādu iniciatīvu sadarbībai ar *projektu*. Visbiežāk attieksme esot bijusi vienaldzīga.

Atbildīgais par sadarbību ar *projektu* Valsts policijā Gatis Švika atzina, ka mācību braucieni un semināri ir bijuši noderīgi, lai gan esot gribējies dzirdēt specifiskākus jautājumus. Jautāts, kāpēc Valsts policija neieteica savas tēmas projektam, G.Švika atbildēja: „Viņi parasti nāca ar saviem piedāvājumiem, jautājot, vai mums nav iebildumu. Mums iebildumu nebija, tāpēc nekādus radikālus priekšlikumus mēs nedevām.” Attiecībā uz mācību vizītēm, G.Švika pastāstīja, ka esot bijušas grūtības īpaši pirmās grupas nokomplektēšanā, jo daudzu darbinieku angļu valodas zināšanas nebija tik labas. Otrajā braucienā tika nodrošināta arī tulkošana, tāpēc izveidot grupu bija vieglāk.

Par projekta uzraudzību

Galvenās autoritātes

Projekta galvenā autoritāte bija KNP un tās vadītāja tieslietu ministre Ingrida Labucka. *Projekta* realizācijas laikā notika vairākas tikšanās ar I.Labucku par paveikto un vēlamajiem rezultātiem īpaši likumdošanas sakārtošanas jomā. Vizīšu laikā tika precizēti jautājumi, kuru izpētē un izstrādē Tieslietu ministrija vēlējas ekspertu palīdzību. Tāpat *projekta* vadošā komanda piedalījās KNP sēdēs, kurās ziņoja par iepriekšējā periodā paveikto.

Galvenā atbildīgā amatpersona no Latvijas puses bija Valsts administrācijas skolas direktore G.Veismane. Viņas amats deva vislielākās Latvijas puses pilnvaras ietekmēt *projekta* norisi, kā arī vislielāko atbildību par to, kā programma tiek realizēta dzīvē. Ne velti žurnālisti publikācijās *projektu* nereti saistīja tieši ar G.Veismanes vārdu. Drīz pēc *projekta* darbības sākumā G.Veismane tika apstiprināta par Valsts kancelejas vadītāju. Iepriekšējais Valsts kancelejas vadītājs no amata bija aizgājis ar politizētu skandālu, tāpēc arī G.Veismanes iecelšana Valsts kancelejas amatā tika politizēta. Tomēr EK delegācija Latvijā un Latvijas augstākās amatpersonas nolēma, ka G.Veismanei arī turpmāk ir jābūt programmas vadītājai, uzskatot, ka tas nevar būt šķērslis veiksmīgai *projekta* realizācijai. Turpretī *projektā* no Latvijas puses atbildīgais par sabiedrības informēšanas sadaļas realizāciju I.Indāns uzskata, ka G.Veismanes Valsts kancelejas vadītājas amats radīja problēmas - tieši sabiedrības informēšanas aktivitātēs, jo tās visas tika uztvertas kā tādas, kas nāk no valdības puses. Tā kā sabiedrībā valda diezgan liela neuzticēšanās valdībai, tad arī pret *projekta* aktivitātēm varēja izjust līdzīgu attieksmi.

G.Veismane atzina, ka viena no problēmām *projekta* pārraudzībā bija tas, ka ilgstoši nebija iespējams dabūt *projekta* aktivitāšu plānu. Līdz ar to bija neiespējami sekot līdzi tam, vai viss tiek izdarīts laikā. Tad, kad beidzot to izdevās iegūt, tad arī lietas *projektā* sāka iet uz priekšu daudz veiksmīgāk un varēja redzēt pirmos tā rezultātus.

Pēc G.Veismanes apstiprināšanas Valsts kancelejas vadītājas amatā, īpaša nozīme *projekta* koordinēšanā no VAS puses bija Sadarbības projektu sektora vadītājai Mārai Grudulei, kas ikdienā sadarbojās, palīdzēja un reizē arī uzraudzīja *projekta* darbību, par to informējot arī G.Veismani. *Projekta* pirmajā pusē iknedēļas sapulces ar *projektu* notika arī KNP Sekretariātam, kuru laikā bija plānots pārrunāt visas aktivitātes un tuvākajā laikā paredzētos darbus. Taču vēlāk šīs sapulces tika atceltas, tās atzīstot par neauglīgām.

Uzraudzības komisija

Paralēli tam programmas darba pārvaldīšanai saskaņā ar *Phare* procedūras noteikumiem tika izveidota uzraudzības komisija, kuras uzdevums bija norādīt darbošanās virzienus *projekta* ietvaros, izskatīt atskaites par padarīto darbu, analizēt problēmas, kas radušās programmas īstenošanas procesā un lemt par to, kā rīkoties tālāk. Uzraudzības komisijā piedalījās programmas vadītāja G.Veismane, *projekta* pārstāvji – direktors D.Valliss un likumdošanas eksperte D.Lutere, pārstāvis no KNP Sekretariāta – I.Terinka vai I.Staškeviča, EK delegācijas pārstāvji – Anna Hodsona, Bernards Sordē, kā arī svarīgāko iesaistīto un projekta darba uzdevumos minēto institūciju pārstāvji: Normunds Rudzītis no VID Galvenās muitas pārvaldes, Solvita Harbacēviča no Tieslietu ministrijas, Aldis Lieljuksis no Ģenerālprokuratūras Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta, Gatis Švika no Valsts policijas un Gatis Gudermanis no Ekonomikas policijas.

Kad G.Veismane kļuva par Valsts kancelejas vadītāju, kā programmas koordinatore komitejā piedalījās arī M.Grudule no VAS. Komisija tikās apmēram reizi divos mēnešos.

Uzraudzības jeb kā to visbiežāk sarunvalodā sauca - *steering* komisijas sēdes bija tā vieta, kur Latvijas institūciju pārstāvji *Phare* programmas ietvaros varēja izteikt savu neapmierinātību ar *projekta* darbu, bet komisijas vadītājam bija tiesības padarīto nepieņemt, pieprasot kvalitatīvāku veikumu. Tādā gadījumā, ja Latvijas pusi neapmierināja ekspertu darbs, tad komisijai bija tiesības pieprasīt to nomaiņu. Tomēr šādu lēmumu pieņemšana bija iespējama, tikai vienojoties ar EK delegāciju Latvijā.

G.Veismane tiesības atteikties no *projekta* piedāvātā ārzemju eksperta izmantoja vienreiz - 2001.gada maijā darbs tika uzteikts vadošajai likumdošanas ekspertei B.Brannenbergai. KNP Sekretariātu neapmierināja tas, ka B.Brannenbergas ziņojumi bija pārāk sausi un teorētiski. Turklāt eksperte Latvijā ieradās reti un līdz ar to nespēja reāli vadīt *projekta* aktivitātes likumdošanas jomā. G.Veismane kritiskas piezīmes par B.Brannenbergas darbu bija dzirdējusi arī no citiem darbiniekiem, tāpēc bez lielas šaubīšanās pieņēma šādu lēmumu.

Vajadzības gadījumā zināmos apmēros komisija varēja pieprasīt grozījumus arī programmas darba uzdevumos. Ja iesaistītās valsts institūcijas uzskatīja, ka kāds no tiem vairs nav aktuāls, tad komisija varēja vienoties ar *projekta* izpildītājiem par nepieciešamajām izmaiņām un attiecīgiem budžeta grozījumiem. Šo iespēju Latvijas puse izmantoja, piesaistot likumdošanas ekspertus valdības izveidotajām darba grupām, kas izstrādāja Korupcijas novēršanas koncepcijas ieviešanai dzīvē nepieciešamo likumu paketi, kā arī Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumu. Tāpat Latvijas pusei izdevās panākt, ka sabiedrības informēšanas sadaļas ietvaros tika veikts skolu projekts un tika izveidota KNP mājas lapa internetā, kas sākotnēji darba uzdevumos nebija iekļauts.

Tādā gadījumā, ja *projekts* nepiekrita veikt izmaiņas, bet komisija uzskatīja, ka konkrētā aktivitāte atbilst *projekta* mērķiem, tad saskaņā ar ES procedūram komisijai bija iespēja vērsties Finanšu ministrijas Centrālajā finanšu un kontraktu vienībā un EK delegācijā. Tomēr šādi ir jārikojas tikai ekstremālā situācijā, uzskata EK delegācijas Latvijā projektu vadītāja Anna Hodsona - kad nav iespējams panākt vienošanos starp uzraudzības komisiju un izpildītājiem. KNP Sekretariāta vadītāja I.Terinka atcerējās, ka *projekts*, par argumentu minot EK nostāju, atteicās iesaistīt ekspertu darba grupā, kas izstrādā likumu par politisko partiju finansēšanu. EK nostāja bijusi tāda - tas ir politisks jautājums, tāpēc *Phare* programmai tajā nav jāiejaucas.

Uzraudzības komisijai ir būtiska nozīme veiksmīga *Phare* projekta realizācijā, jo tai ir uzticētas pilnvaras aizstāvēt Latvijas puses intereses ar mērķi, lai valsts par piešķirtajiem līdzekļiem saņemtu maksimāli lielu palīdzību. Tāpēc komisijai bija labi jāpārzina projekta nianse, un ekspertiem, programmas realizētājiem jājautā, kas konkrēto uzdevumu realizācijai ir paveikts. Tomēr kā liecina gan pašu uzraudzības komisijas pārstāvju paustā nostāja, gan arī *projekta* cilvēku teiktais - „Korupcijas novēršanas likumdošanas, izglītošanas un sabiedrības informēšanas programmas” ietvaros uzraudzības komisijas savu uzdevumu pildīja diezgan formāli.

Iesaistīto valsts institūciju pārstāvji atzina, ka būtu varējuši no *projekta* saņemt vairāk, tomēr vaicāti par to, kā izprata uzraudzības komisijas darba būtību, lielākā daļa atbildēja – komisija bija nepieciešama, lai saskaņotu semināru tēmas un labākajā gadījumā norādītu, kuras likumu normas ir jāpārskata. Visbiežāk komisijas locekļi atzina, ka neko īpaši no *projekta* nav prasījuši, runājuši tikai par tiem jautājumiem, kas tieši attiecās uz viņu iestādi. Tā kā uzraudzības komisijas sēdes notikušas angļu valodā, tad pēc I.Terinkas domām tas bija viens no iemesliem, kāpēc Latvijas institūciju darbinieki šajā un līdzīgās komisijās ir vairāk pasīvi nekā aktīvi: “Ja var neteikt, tad viņi labāk izvēlas neteikt. Kad jautājums skar viņu institūciju, tad runā. Bet ja tas neskar, tad nerunā.”

Skatoties uz uzraudzības komisijas ieguldījumu no *projekta* darbinieku puses, interesants ir vietējās ekspertes I.Gredzenas teiktais - veicot institucionālo pētījumu viņa saskārās ar problēmu, ka iesaistīto institūciju darbinieki nebija informēti par šāda projekta realizāciju. Līdz ar to katru reizi dodoties pie amatpersonas uz interviju, lai iegūtu informāciju par attiecīgo institūciju, stāstījumu vispirms vajadzēja sākt viņai pašai, sīki skaidrojot, par ko ir *projekts*, ko tieši un kāpēc viņi dara, kāda tam visam ir jēga. Pēc Gredzenas domām tā bija uzraudzības komisijā iesaistīto cilvēku neizdarība: "Ja mums ir kontaktpersona ministrijā vai institūcijā, kas ir uzraudzības komisijā, tad šim cilvēkam būtu jābūt ziņu pienesējam konkrētajā institūcijā. Viņam ir jāinformē savas institūcijas darbinieki par to, ka tāds *projekts* notiek. Piemēram, Valsts policijā man bija jāiet pie pieciem, sešiem cilvēkiem šī ziņojuma sakarā un viss no gala jāstāsta, jo viņi neko nezina."

I.Gredzena ir strādājusi citos līdzīgos starptautiskos projektos un gribot negribot iegūto pieredzi salīdzina ar to, kas notika „Korupcijas novēršanas likumdošanas, izglītošanas un sabiedrības informēšanas programmas” ietvaros. "Kādas mums bija uzraudzības komisijas, kad bija projekts pie Eiropas integrācijas biroja! Tur nebija tā, ka eksperts kaut ko pastāsta. Tā bija nopietna atskaitīšanās. Eksperts atskaitījās par to, ko ir izdarījis un ko darīs nākošajā mēnesī. Tā kā tika tērēta ES nauda, tad [Eiropas integrācijas biroja vadītājs] Kušners ierosināja, ka caur vēstniecībām informācija par palīdzību, kas tiek saņemta, ir jāsniedz arī ES valstīm. Tāpēc komisijas sēdēs piedalījās arī vēstnieki."

I.Gredzena atzīst, ka viņai ir sajūta, ka *korupcijas projektā* iesaistīto institūciju pārstāvji nemaz īsti nezina, ko no *Phare* var prasīt: "Viņiem nebija saprašanas, kas *Phare* ir. Pienāk pie manis un prasa: vai tu lūdzi nevarētu izdarīt to un to? Tas nozīmē, ka viņš nav atvēris darbu uzdevumus un nav izlasījis, ka tas ir mans pienākums to darīt!" Gredzena apzinājās, ka tādā gadījumā, ja viņa nedarītu darbu pietiekami kvalitatīvi, tad kāds varētu pasūdzēties par to programmas vadītājam G.Veismanei un viņa viegli varētu pazaudēt darbu *projektā*. "Bet man liekas, ne visi to zināja," piebilst Gredzena.

Ekspertu darbs

Phare twinning projektu mērķis ir palīdzēt valstij ar ekspertu konsultācijām un padomiem, tāpēc darba uzdevumos pēc *Phare* prasībām tiek norādīts, kādi eksperti projekta realizācijai ir nepieciešami, kādai jābūt viņu pieredzei un cik noslogotiem viņiem jābūt.

Pirmkārt, Latvijas puse „Korupcijas novēršanas likumdošanas, izglītošanas un sabiedrības informēšanas programmā” pieprasīja vadošo ekspertu grupu, kurā ir *projekta* vadītājs, kas atbild par apmācību organizēšanas un sabiedrības informēšanas sadaļu un ilgtermiņa likumdošanas eksperts, kas palīdz KNP Sekretariātam, izsmeļoši ziņojot par likumdošanas jomu. Otrkārt, Latvijas puse prasīja, lai projekta realizācijā tiktu iesaistīti īstermiņa ES eksperti, kas veiks konkrētus projekta uzdevumus, piemēram, palīdzēs ar savām konsultācijām, ziņojumiem, likumu analīzēm, darbosies kā pasniedzēji apmācības programmā utt. Treškārt, Latvijas puse prasīja ekspertus no Latvijas, kuru uzdevums būs palīdzēt ES ekspertiem realizēt programmas aktivitātes, interpretēt informāciju, sagatavot finansu atskaites un ziņojumus par *projekta* paveikto, kā arī organizēt konkursus vietējo darba izpildītāju firmu nolīgšanai un vadīt to darbu. Darba uzdevumi paredzēja, ka īstermiņa ES ekspertus un ekspertus no Latvijas noalgo tikai pēc izpildes līguma parakstīšanas, un tos apstiprina programmas vadītāja, EK delegācija Latvijā un Centrāla finansu un kontraktu vienība.

Projekta vadītājs D.Valliss bija atbildīgs par programmas realizāciju kopumā, kā arī par apmācības sadaļu atsevišķi. Līdz šim viņam nebija bijusi nekāda pieredze saistībā ar Latviju. Viņa „trumpis” bija pieredze Honkongas korupcijas novēršanas birojā. Pirmajā programmas realizācijas posmā viņam bija ļoti daudz tikšanās ar valsts institūciju vadošajiem darbiniekiem. Šo sarunu mērķis bija izprast korupciju un tās izplatību, kā arī korupcijas novēršanas, apkarošanas aktivitātes Latvijā. Tai skaitā arī izprast Latvijas iedzīvotāju mentalitāti. G.Veismane atzīst, ka D.Valliss to darīja ļoti rūpīgi un *projekta* noslēgumā varēja just, ka tik tiešām ir iepazīnis vietējo situāciju. Diemžēl tas prasīja ļoti daudz laika. Savukārt menedžēšanas un situācijas saprašanas process stipri ieilga, un darbi reāli uz priekšu sāka iet tikai 2001.gada martā, vairāk kā gadu pēc tam, kad *projekts* bija uzsācis darbu. Lielākā daļa uzdevumu tika veikti, sākot ar 2001.gada pavasari, kad līdz *projekta* noslēguma oficiālajam datumam bija palikuši daži mēneši. D.Valliss nepiekrita apgalvojumam, ka, iespējams, *projekta* komandā vajadzēja iesaistīt vairāk cilvēkus. Viņš uzskatīja, ka programmas realizācijai atvēlētais laiks vienkārši bija par īsu.

Programmas vietējā eksperte likumdošanas jautājumos Ilze Gredzena turpretī saka, ja viņai būtu teikšana, viņa par atbildīgajiem neliktu ārzemju ekspertus: “Ja man kāds teiktu, brauc uz Gambiju un veic sabiedrības informēšanas kampaņu, tad pēc tur pavadīta gada man atvērtos acis, un es beidzot saprastu, par ko ir runa. Tāpēc, manuprāt, tā ir pārāk liela laika “apēšana”, kamēr ārzemju eksperts saprot, par ko ir runa. Latvija ir maza valsts, mēs pazīstam cilvēkus, runājam vienā valodā, mums nav problēmas lasīt normatīvos aktus. Mums paveicās, ka D.Lutere zina latviešu valodu. Bet tas, ka Eiropas eksperts ir vadošais, kas nosaka projekta darbu, tas nav pareizi.” I.Gredzena uzskata, ka tas ir par iemeslu tam, kāpēc ārzemju eksperti centās stingri pieturēties pie darba uzdevumiem arī tādā gadījumā, ja tie pēc būtības bija novecojuši.

Programmas realizācijā 21 mēnešu laikā kopā bija iesaistīti 26 ārvalstu un 22 vietējie eksperti. Tāpat notika arī vairākas ekspertu nomainīšanas - galvenā likumdošanas eksperte Dace Lutere 2000.gada decembrī grūtniecības dēļ pārtrauca darbu pie programmas. Viņas vietā tika pieņemta tiesību profesore Dr.Brita Bannenbergā no Vācijas, kurai 2001.gada jūnijā darbs tika uzteikts. Līdz programmas beigām galvenā likumdošanas eksperta funkcijas pildīja likumdošanas eksperte no Latvijas I.Gredzena. Ekspertu maiņa notika arī sabiedrības informēšanas sadaļā, kur sākotnēji minētais galvenais eksperts Haralds Culaufs no Vācijas par savu pienākumu pildīšanu nelikās ne

zinis. Tāpēc 2000.gada oktobrī par ekspertu sabiedrības informēšanas sadaļā tika pieņemts sabiedrisko attiecību speciālists Lī Peks.

Ekspertu maiņa *projektam* izrādījās par vienu no problēmām kvalitatīvu mērķu sasniegšanā likumdošanas sadaļā. Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma izstrādes darba grupas vadītājs A.Lieljuksis *Phare* projekta paveikto esošās normatīvās bāzes izvērtēšanā vērtē diezgan kritiski. Viņaprāt, juristi būtu labu darbu izdarījuši, ja vairāk būtu izvērtējuši normas, kas veicina korupcijas attīstību, piemēram, Valsts pasūtījumu likumu un noteikumus saistībā ar to. Bet *projekts* to nepaveica. Kā iespējamo iemeslu tam A.Lieljuksis min biežo ekspertu maiņu: “Mēs tikāmies ar *projekta* cilvēkiem un runājām par svarīgākajām lietām, kuras juridiskās bāzes pamatos vajadzētu skatīt. Bet diemžēl iznāca tā, ka tad viens eksperts nebija, tad atkal kāds nomainījās. Tas darbs bija diezgan saraustīts. Vienīgi Ilze [Gredzena] bija no paša sākuma līdz beigām.”

Ar *projektu* cieši saistītie institūciju darbinieki līdzīgi kā A.Lieljuksis visbiežāk uzteica tieši I.Gredzenas darbu un paveikto. KNP Sekretariāta vadītāja I.Terinka atzina: “Ilzei ir padziļināta izpratne par situāciju Latvijā, padziļināta pieeja jautājumiem, tāpēc bija viegli sastrādāties. Bija lietas, kas nebija paredzētas *projektā*, bet mēs varējām ar viņu sarunāt un nokārtot. Mums arī daudz labāk patika, kā pārskatus sagatavoja Ilze. Tas nebija tikai tāds zinātnisks referāts par to, kā ir Vācijā. Tajā bija arī kaut kādi ieteikumi, kas mums Latvijā no tā visa der.”

Savukārt D.Luteres un B.Brannebergas ieguldījumu intervētie Latvijas puses pārstāvji vērtēja salīdzinoši negatīvi. Sadarbība ar D.Luteri neveidojusies personīgu, ar rakstura īpašībām saistītu iemeslu dēļ. Nesaucot vārdā, bet dodot mājienu gan *projekta* cilvēki, gan arī pārstāvji no valsts institūcijām, norādīja, ka D.Lutere nebija komandas cilvēks, viņa nedalījās informācijā, līdz ar to *bremzēja* projekta darbu pie konkrētiem jautājumiem. Ar viņu nebija iespējams vienoties par to, ko tad kurš īsti darīs.

B.Brannenbergas darbu *projektā* iesaistītie kritizēja vēl vairāk. Eksperte Latvijā ieradās reti, kas apgrūtināja darbu koordināciju un plānošanu. G.Veismane par trūkumu uzskatīja arī eksperta līmenim neatbilstošo angļu valodu. I.Terinka norādīja: “Sākumā bija ļoti grūti panākt, lai viņa ziņojumus raksta tā, kā mēs tos gribam redzēt. Viņa kā tiesību profesore rakstīja zinātniski. Viņai, protams, bija zināšanas par Vācijas sistēmu, bet mēs gaidījām Latvijai derīgas lietas. Tā taču ir eksperta darba būtība.” G.Veismane kritiski vērtēja arī to, ka B.Brannenberga būdama zinātniece uzsākusi personīgas aktivitātes, meklējusi kontaktus, publiski runājusi par lietām, kuras viņai absolūti nav skaidras.

2001.gada 18.janvāra konferencē “Kopā pret korupciju” B.Brannenberga pateica, ka Latvijā nejūt politisko gribu korupcijas jautājumu risināšanā. KNP Sekretariāta speciāliste sabiedrisko attiecību jautājumos I.Staškeviča atceras, ka B.Brannenberga to teikusi plašākā kontekstā. Diemžēl žurnālisti to izrāvuši no konteksta un nopublicējuši apmēram tā: *Phare* eksperts, tieslietu doktore atzīst, ka Latvijā nav politiskās gribas cīņā ar korupciju. Par to B.Brannenberga dabūjusi brāzienu – kā viņa atļāvusies kaut ko tādu teikt! “Jūs šeit esat, lai palīdzētu nevis lai kritizētu!” viņai esot teikusi G.Veismane.

Pēc B.Brannenbergas atlaišanas līdz *projekta* noslēgumam nebija atlicis vairs daudz laika, tāpēc jauns galvenais likumdošanas eksperts no ES vairs netika meklēts, bet tā pienākumus piekrita veikt I.Gredzena. Arī EK pret to neprotēja. I.Gredzena par biežo vadošo ekspertu maiņu teica: “Tas bija ļoti liels mīnuss. Projekta noslēgumā mēs strādājām sestdienās un svētdienās no deviņiem rītā līdz deviņiem vakarā. Uzskatu, ka programmu realizējot laiks netika saplānots pareizi, un liela vaina par to ir jāuzņemas *projekta* vadībai. Bija tāds laiks, kad neviens īpaši ne uz ko nekoncentrējās.”

Apmācības sadaļā tieši atbildīgs par visām aktivitātēm bija *projekta* direktors D.Valliss. Ārzemju un vietējie īstermiņa eksperti tika piesaistīti uz konkrētiem semināriem un apmācības programmu vadīšanu, rokasgrāmatu izstrādi. Tāda ekspertu maiņa kā *projekta* likumdošanas sadaļā šeit nenotika, jo sadarbība tika veidota nevis ar vienu konkrētu ekspertu, bet ar mācību iestādi Vācijā *DBB Akademie*. Negatīvas atsauksmes par apmācības sadaļai piesaistītajiem ekspertiem no Latvijas puses amatpersonām nebija. LU pasniedzēja Skaidrīte Lasmane, kas ir viena no Horizontālās apmācības programmas ietvaros sagatavotajiem lektoriem, atzina, ka *DBB Akademie* speciālisti bija ļoti profesionāli, un viņu sagatavotie materiāli interesanti un noderīgi.

Problēmas ar ekspertiem tomēr bija *projekta* sabiedrības informēšanas sadaļā. Sākotnēji KPMG projekta piedāvājumā minētais galvenais eksperts Harlads Culaufs Latvijā ieradās tikai vienu reizi, kad saskaņoja aktivitāšu grafiku sabiedrības informēšanas pasākumu veikšanai. Pēc tam eksperts nezināmu iemeslu dēļ darbu pie *projekta* vienkārši pārtrauca. Līdz 2000.gada oktobrim šīs sadaļas uzdevumu realizāciju pārraudzīja projekta direktors D.Valliss. Bet pie darba uzdevuma realizācijas strādāja vietējie eksperti I.Indāns un Dace Zvirbule. Tomēr reālas aktivitātes sāka notikt tikai pēc tam, kad tika piesaistīts Lielbritānijas sabiedrisko attiecību speciālists Lī Peks, kura darbība Latvijā tiek vērtēta radikāli atšķirīgi.

Viņa darba kritiskais novērtējums lielā mērā saistījās ar medijos negatīvo publicitāti ieguvušo preses konferenci, kurā tika prezentēti plakāti ar uzrakstiem: “Neņem!”, “Sāksim tagad!” Preses konferencē piedalījās arī ministru prezidents A.Bērziņš un programmas vadītāja G.Veismane. Iecerētā reklāmas kampaņa sabiedrībā tika uztverta ar ironiju un negatīvu attieksmi – politikas veidotāji aicina tautu nedot kukuļus, tajā pašā laikā neko nedara, lai korupciju novērstu no iekšpuses – ierēdniecībā un valsts pārvaldes augstākajā līmenī - tur, kur problēmas ir vislielākās un par ko viņi ir tieši atbildīgi. Arī iesaistīto valsts institūciju pārstāvji, atceroties plakātus un to prezentāciju, visbiežāk noteica, ka diez vai tas bija mūsu mentalitātei tas atbilstošākais veids kā runāt par korupciju. Laikrakstā *Diena* nedēļu pēc preses konferences bija rakstīts: “G.Veismane pieļāva, ka Lielbritānijas sabiedrisko attiecību speciālista Lī Peka piesaistīšana uz korupcijas novēršanu aicinošo plakātu izveidē nav bijusi pārāk veiksmīga, jo plakāti pēc to prezentēšanas nav izpelnījušies pozitīvu vērtējumu sabiedrībā un presē.”⁷

Pēc KNP Sekretariāta speciālistes sabiedrisko attiecību jautājumos I.Staškevičas domām par iemeslu tam bija tas, ka Lī Peks neiedziļinājās Latvijas situācijā un pārāk lielu uzmanību pievērsa prezentācijas vizuālajiem aspektiem – lai būtu ko fotografēt, lai būtu saderīgas krāsas, lai viss izskatītos labi. Savukārt par otršķirīgu jautājumu viņš uzskatījis to, kādi būs žurnālistu jautājumi preses konferencē un kas sekos pēc tam. „No Latvijas puses trūka spēcīga eksperta, kas varētu nobremzēt un pateikt, nē tā nedrīkst”, atzīst I.Staškeviča. „Vienreiz mēs tikāmies visi kopā, lai izvērtētu, kādus jautājumus žurnālisti varētu uzdot. Un toreiz es brīdināju, ka žurnālisti prasīs, cik maksā plakāti un kāpēc nauda tiek tā izlietota. Tāpēc ieteicu I.Indānam sagatavot šo informāciju rakstiskā veidā, bet nekas tāds netika izdarīts. Tāpēc arī preses konferencē aizgāja nepareiza informācija – ka 2 miljoni eiro tiek tērēti tikai informatīvajai daļai nevis visam *projektam*, kā tas ir īstenībā. Protams, tās summas, bija nesamērīgi lielas, bet tur neko nevarēja darīt, jo tik daudz *projektā* bija paredzēts eksperta algām un visam citam.”

Pēc neveiksmīgās sadarbības ar pirmo sabiedrisko attiecību speciālistu H.Culaufu, Lī Peka kandidatūru piedāvāja *projekta* direktors D.Valliss, kas *projekta* noslēgumā par Lī Peka veikumu teica tikai cildinošus vārdus: „Lī Peks ir strādājis arī iepriekš ar manu kompāniju, apkalpojot daudzas starptautiskas organizācijas un darījis to ļoti labi. Un arī šeit viņš ir paveicis izcili labi darbu. Es esmu ļoti apmierināts ar to.” Komentējot negatīvo reakciju pēc preses konferences,

⁷ Lase, I. *Pretkorupcijas kampaņā lielākie izdevumi ekspertu algošanai*: Diena, 2000.gada 7.decembris

D.Valliss noliedza iespēju, ka tā varētu būt Lī Peka kļūda. Tā vietā D.Vallis norādīja uz žurnālistu neprofesionalitāti un skandalozitāti: „Prese negribēja patiesību, bet gribēja sensacionālu stāstu. Un tā ir problēma visai Latvijas preseī, ko mēs arī identificējam projekta laikā. Kad tika veikti kursi par pētniecisko žurnālistiku, tad atklājās žurnālistikas zemā kvalitāte.”

Pēc neveiksmīgās preses konferences Lī Pekam neskatoties uz amatpersonu neapmierinātību darbs pie *projekta* netika uzteikts. Tālākās sabiedrības informēšanas aktivitātes bija saistītas ar radio un TV raidījumu cikla izveidi, kā arī skolu projektu. Eksperta ieguldījums to izveidē tika vērtēts vairāk vai mazāk pozitīvi.

Finanses

Programmas katrai sadaļai bija paredzēta noteikta summa, kas tika aprēķināta atbilstoši ES direktīvām. Kompānija KPMG piedalījās konkursā un piedāvāja par noteikto samaksu programmas darba uzdevumus veikt noteiktā veidā un piesaistot noteiktus ekspertus.

Par katra eksperta piesaistīšanu kompānijai pienācās noteikta minimālā summa, bet tādā gadījumā, ja *projektam* izdevās ekspertus piesaistīt lētāk, tad atlikums kompānijai palika kā peļņa. Līdz ar to, jo lētāk KPMG izdevās noalgot ekspertus, kas apmierināja Latvijas pusi, jo lielāka starpība kompānijai palika kā peļņa. Tā kā ES eksperti ir dārgi, tad arī ekspertu darba apmaksai paredzētās summas saskaņā ar ES direktīvām bija lielas. Bet Latvijas pusei tā bija iespēja no projekta realizētājiem pieprasīt pašus labākos ekspertus, kurus bez *Phare* atbalsta par saviem līdzekļiem piesaistīt būtu bijis pārāk dārgi. Spriežot pēc diezgan neveiksmīgās sadarbības ar ekspertiem likumdošanas jomā, *projekta* vadībai no Latvijas puses tas nebija īsti labi izdevies. Turklāt no amatpersonu puses arī izskanēja tādi apgalvojumi kā: diez vai tādi eksperti, kas par Latvijas situāciju zina ļoti maz, vispār var kaut ko palīdzēt un Latvijas likumdošanai noderīgu izstrādāt.

Latvijas presē pēc mediju kampaņas sākšanās izskanēja plaša kritika par to, ka lielākā *Phare* projekta budžeta daļa tiek tērēta ekspertu algošanai. Žurnālisti bija vērsuši uzmanību uz to, ka konkrētiem projektiem no kopējā 2 miljonu eiro lielā budžeta bija atvēlēti tikai 623 000 eiro. Pārējā summa bija paredzēta ārvalstu un pašmāju ekspertu algošanai un tehniskajām izmaksām. Ārvalstu ekspertiem paredzētā summa bija 650 100 eiro, bet pašmāju ekspertiem - 367 840 eiro. Kopējā summa likumdošanas un apmācības ekspertiem *projekta* realizācijas laikā tika vēl palielināta par 112 300 eiro, kas tika ņemti no bukletu, rokasgrāmatu un informatīvo materiālu izdošanai piešķirtajiem 200 000 eiro. Kopā *projektā* darbojās 48 eksperti. No tiem 26 bija ārzemju eksperti un 22 vietējie. Lielākā daļa no viņiem *projekta* darbā nebija iesaistīti visu tā realizācijas laiku – 21 mēneši. Daļa bija piesaistīti tikai uz atsevišķu ziņojumu sagatavošanu. Turklāt no ārzemju ekspertiem desmit bija tādi, kuru ieguldījums *projektā* bija tikai dalība semināros.

Likumdošanas sadaļas uzdevumu realizācija balstījās tikai uz ekspertu darbu. Apmācības programmā papildus uzdevumi bija mācību vizīšu, mācību semināru organizēšanai un rokasgrāmatu izdošanai. *Projekta* laikā tika sagatavotas četras mācību vizītes. Tām bija piešķirti 100 000 eiro. Trīs vizītes bija policijas un prokuratūras darbiniekiem uz Lielbritāniju un viena žurnālistiem uz Dāniju. Apmācības daļas ietvaros tika izdotas septiņas rokasgrāmatas, kuru izmaksas tika segtas no budžeta sadaļas, kurā ietilpa arī astoņu bukletu un apmācību materiālu izdošana - 87 700 eiro.

Sabiedrības informēšanas sadaļā par summu 60 000 eiro tika segti trīs trīsdienu mācību semināri par pētniecisko žurnālistiku Dānijā, kuros piedalījās seši žurnālisti; viena konference žurnālistiem par pētniecisko žurnālistiku Rīgā, kurā piedalījās 83 žurnālisti; viens seminārs žurnālistiem par e-valdību un viens seminārs par korupcijas novēršanas koncepciju. Tajos pašos 60 000 eiro vēl ietilpa informēšanas darbs un dokumentācijas veidošana, kuras ietvaros tika sagatavotas un izplatītas 800 informācijas mapes par dažādiem korupcijas aspektiem un Latvijas, ES nostāju šai jautājumā, kā arī noorganizēts mācību kurss Stradiņa Universitātē par jaunajiem medijiem un elektroniski aprīkotu žurnālistiku.

170 000 eiro tika piešķirti mediju kampaņas organizēšanai. Tajā ietilpa plakātu izdošana, reklāmu publicēšana un preses konferences ar ministru prezidenta A.Bērziņa piedalīšanos organizēšana, tāpat arī sešu TV un radio raidījumu sagatavošana un pārraidīšana LNT un Latvijas radio, kā arī skolu projekts, kura ietvaros tika apciemotas 25 skolas un sarīkota svinīga uzvarētāju apbalvošana Rīgā.

„Karstā tālruņa” ierīkošanai *projektam* bija atvēlēti 15 000 eiro. Taču *projekts* secināja, ka šādas līnijas ierīkošana nav lietderīga, kamēr nav izveidots Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs. Vienīgi gatavojot TV raidījumus, tāds tālrunis tika ierīkots uz 15 dienām. Šajā laikā piezvanīja 286 iedzīvotāji, kas stāstīja par dažādiem ar korupciju saistītiem gadījumiem. *Projekta* noslēguma ziņojumā nav nekādu norāžu par to, kur tika iztērēta atlikusī daļa no „karstā tālruņa” ierīkošanai paredzētajiem līdzekļiem. Līdzīgi nav zināms, kā tika iztērēti 3000 eiro, kas bija paredzēti vienkāršotu policijas ziņojumu formu izstrādei. *Projekta* noslēguma ziņojumā ir tikai norādīts, ka to nebija iespējams izdarīt, jo pat programmas autoriem nebija skaidrs, kas tās ir par policijas ziņojumu formām, kuras vajadzētu vienkāršot. Savukārt *Delnas* direktore Diāna Kurpniece atceras, ka Ivars Krievāns par šādu ziņojumu formu vienkāršošanu cīnījās divus gadus pirms *projekta* sākšanās. *Delnā* ir pieejami materiāli, kas apliecina, ka I.Krievāns pat bija iztulkojis dažus paraugus.

Noskaidrot to, cik KPMG reāli iztērēja konkrēto uzdevumu realizācijai un cik liela ir kompānijas peļņa, nav iespējams, jo tā ir komerciāla informācija. EK Latvijā projektu vadītāja A.Hodsone uzskata, ka neviena kompānija neatklātu savu budžetu, jo tas ir viņu bizness – apmierināt valsts vajadzības konkrētā projekta uzdevumu ietvaros, tajā pašā laikā gūstot maksimālu peļņu. Programmas vadītāja G.Veismane atzina, ka neskatoties uz to, ka visumā ar projekta realizāciju un komandu, kas pie tā strādāja, viņa ir apmierināta, tomēr KPMG kā kompāniju līdzīgā projektu konkursā viņa nekad mūžā vairs neņemtu. „Tā ir kompānija, ka ir vērsta uz naudas piesaistīšanu tikai sev. Reāla ieguldījuma no viņu puses nav. Turklāt viņi lobē tikai savus vācu ekspertus, kuri nemaz nav tik ļoti augstas kvalitātes,” sašutuma pilni atzīst G.Veismane.

Savukārt *projekta* komandas cilvēki norādīja uz to, ka darba uzdevumi un tiem piešķirtais finansējums bija sadalīts ļoti nepārdomāti. *Projekta* vadītājs D.Valliss uzskata, ka sabiedrības informēšanas sadaļa bija izstrādāta bezjēdzīgi: „Kāpēc tik lielu naudas summu vajadzēja piešķirt reklāmai?! Mēs nevaram to izmainīt, jo tas ir rakstīts darba uzdevumos un par to izpildi ir parakstīts līgums. Lai izmainītu darba uzdevumus, mums būtu jāpanāk saskaņošana par grozījumiem visās kandidātvalstīs. Tas būtu pārāk ilgi.”

Sabiedrība par atklātību *Delna* informēja, ka par septiņu reģionālo semināru organizēšanu tā no *Phare projekta* saņēma 14 000 eiro. Semināru organizatorisko darbu veica 20 cilvēki. Semināros uzstājās vairāk kā desmit eksperti, kas honorāru par uzstāšanos nesaņēma. 14 000 eiro tika iztērēti, sedzot tikai semināru organizatoriskos izdevumus – sagatavošanas vizītes, semināru tehnisko nodrošinājumu, pusdienas, utt. *Delnas* direktore D.Kurpniece atzīst, ka seminārus finansiāli viņi spējuši noorganizēt tikai pateicoties tam, ka tikpat lielu summu šī darba veikšanai saņēma arī no ASV vēstniecības finansētā projekta “Sabiedriskās domas stiprināšana un korupcijas novēršanas darba kapacitātes celšana”.

Secinājumi

Vērtējot to, cik mērķtiecīgi tika izmantoti *Phare* programmas līdzekļi, nākas atzīt, ka no Latvijas institūciju puses bija pārāk maza iniciatīva, pieprasot sniegto atzinumu, veikto aktivitāšu kvalitāti. Visbiežāk tam pamatā bija iesaistīto valsts institūciju darbinieku neizpratne par *projekta* būtību un funkcijām, kā arī savu lomu *projekta* veiksmīgā realizācijā. Pētījuma laikā veiktās intervijas ar valsts institūciju darbiniekiem liecināja par to, ka daudziem nav zināšanu par to, kas ir *Phare* programma, kādi ir tās mērķi un darbības principi. Tāpat nav izpratnes (kas ir būtiski!) par to, kādas ir uzraudzības komitejas funkcijas un viņu, kā iesaistīto institūciju pārstāvju, pienākumi tajā.

Vairāki no aptaujātajiem atzina, ka viņus līdz galam nav apmierinājis *projekta* ekspertu veikums, tomēr tikai vienā gadījumā (attiecībā uz likumdošanas ekspertu B.Brannenbergu) tika izmantota iespēja par to sūdzēties galvenajai atbildīgajai amatpersonai no Latvijas puses G.Veismanei, kā rezultātā arī tika pieņemts konkrēts lēmums. Citos gadījumos G.Veismane nemaz neuzzināja par to, ka kāds ir neapmierināts ar ekspertu darbu vai *projekta* aktivitāšu kvalitāti. Amatpersonas neuzskatīja par vajadzīgu tādā situācijā informēt programmas vadītāju, kurai saskaņā ar līgumu bija pilnvaras ietekmēt *projekta* darbību. Iespējams, ka šķērslis veiksmīgai komunikācijai ar G.Veismani bija viņas amats Valsts kancelejā un aizņemtība tiešo darba pienākumu veikšanā.

G.Veismane uzskatīja, ka vislielāko ieguvumu no *projekta* realizācijas vajadzēja iegūt KNP Sekretariātam. Tāpēc arī viņiem vajadzēja uzņemties vislielāko iniciatīvu, no projekta prasot kvalitatīvu darbu to jautājumu risināšanā, kas tobrīd ir aktuāli Latvijas valdībai korupcijas novēršanas jomā. G.Veismane uzskatīja, ka tas ir galvenais *projekta* uzdevums, ignorējot to, ka programmā bieži vien bija rakstīti citi darba uzdevumi.

Absolūts vairākums projekta aktivitāšu notika pēdējos mēnešos. Bukleti tika izdoti pēdējā nedēļā, bet rokasgrāmatas noslēguma pasākumā bija pieejamas tikai elektroniskā formātā. Tas liek apšaubīt *projekta* vadības darbības kvalitāti, jo tā nespēja visus darbus ielānot laicīgi un lielāko daļu uzdevumu atstāja uz beigām. Turpretī programmas realizācijas pirmajā posmā vadība vietējos ekspertus uzdevumu realizācijā iesaistīja minimāli. Rodas jautājums, vai izvēloties *projekta* vadību, daudz būtiskāk nebija domāt par vadītāja spējām procesu reāli vadīt, nekā par profesionālo fonu (D.Vallisa gadījumā tā bija Honkongas pieredze, kuras dēļ viņš tika atzīts par labāko).

Daudz darba *projekta* komanda ieguldīja garo un plašo, angļu valodā iesniedzamo atskaišu sagatavošanā. Atskaites tika nosūtītas Eiropas komisijas delegācijai Latvijā, programmas galvenajai atbildīgajai amatpersonai G.Veismanei un KNP Sekretariātam. Atskaites bija garas un to sagatavošana noteikti prasīja daudz laika, kurš kā izrādījās projektam noslēgumā stipri pietrūka. Turklāt tik garu ikmēneša un ikceturkšņa atskaišu lietderība ir stipri apšaubāma, jo bez tām *projekts* atsevišķi vēl iesniedza arī ziņojums par likumdošanas jautājumiem. Valsts institūciju pārstāvji atklāti atzina, ka no *projekta* saņemto papīru bija tik daudz, ka visus izskatīt vēl arvien ir neiespējami. Tāpēc viņi izmanto tikai tos, kuru saturs ir noderīgs, risinot konkrētajā brīdī aktuālo jautājumu.

„Korupcijas novēršanas likumdošanas, izglītošanas un sabiedrības informēšanas programmas” realizācijā daudzi sarežģījumi, īpaši sākumposmā bija saistīti ar darba uzdevumiem, kas bija uzrakstīti pārāk konkrēti un pēc diviem gadiem, kad *projekts* uzsāka savu darbību, bija stipri novecojuši un kļuvuši neaktuāli. Daudz izdevīgākā situācijā Latvijas institūcijas būtu bijušas tad, ja tie nebūtu uzrakstīti tik konkrēti un dotu iespējas būt elastīgākiem.

Savukārt problēmas ar *projekta* koordināciju radās tā iemesla dēļ, ka institūcija, kas izstrādāja „Korupcijas novēršanas likumdošanas, izglītošanas un sabiedrības informēšanas programmu”, ar tās

darbības jomu bija saistīta tikai daļēji, tomēr neskatoties uz to bija tieši atbildīga par programmas realizācijas pārraudzīšanu. Galvenais ieguvējs no programmas realizācijas bija KNP Sekretariāts - institūcija, kas 2000.gada sākumā tikko bija uzsākusi savu darbību. Tajā pašā laikā no tās jau tika prasīta iniciatīva sadarbībai ar *projektu*. Turklāt - tā kā darba uzdevumus bija rakstījusi cita institūcija, tad KNP Sekretariātam radās neskaidrības par to, kas ar konkrēto apzīmējumu ir domāts.

Turklāt lai koordinētu un pārraudzītu tik liela apmēra *projektu*, iesaistītajām valsts institūcijām trūka kapacitātes. KNP Sekretariātā kopā strādāja tikai trīs cilvēki, bet neviens no viņiem nebija īpaši deleģēts darbam pie *projekta*. Valsts administrācijas skolā darbs pie *projekta* bija uzticēts vienam cilvēkam, bet citās institūcijās darbiniekiem tas bija kā viens no pienākumiem citu ikdienas darbu vidū. Uzsākot šādu projektu realizāciju, iestādēm būtu jādomā par papildu štata vietām vai atsevišķiem darbiniekiem, kas strādātu gandrīz tikai ar projektu.

Negatīvā pieredze ar ārvalstu ekspertu darbu *projekta* vadībā liek domāt, ka programmas realizācija daudz veiksmīgāk notiktu, ja koordināciju un vadību veiktu pašmāju eksperti, kas savukārt ārvalstu ekspertus piesaistītu konkrētu darbu veikšanā, kur ļoti noderīga būtu citas valsts vai tieši konkrētā eksperta pieredze.

Nobeigums

Neskatoties uz to, ka *projekts* medijos un sabiedrībā sākotnēji ieguva ļoti negatīvu novērtējumu, tomēr noslēguma posmā daudzi no paveiktajiem darbiem tika vērtēti pozitīvi. *Projekts* tika vērtēts pozitīvi tāpēc vien, ka tā realizācijas rezultātā diendienā Latvijas dienas kārtībā tika uzturēts jautājums par korupcijas novēršanu un apkarošanu. *Projekts* arī veicināja šo jautājumu risināšanu politiskā līmenī.

Ko Latvijas puse ir ieguvusi tā rezultātā? Ir daudz ekspertu atzinumu un ziņojumu par korupcijas novēršanas jautājumiem, kuros ir apskatīta citu valstu prakse to risināšanā. Latvijas pusei ir ieguvusi apmācības programmas un pasniezumus, kas šīs programmas var realizēt dzīvē. Vairākiem žurnālistiem ir nodrošināta iespēja specializēties pētnieciskajā žurnālistikā. Prokuroriem, policistiem ir bijusi iespēja apmeklēt Birmingemas policiju un skatīties, kā līdzīga problemātika tiek risināta tur. Tāpat ir notikušas vairākas konferences par tematiku, kas saistīta ar korupcijas novēršanu. Projekta sabiedrisko attiecību speciālistu darbs ir nodrošinājis vismaz vienu skandālu, kura rezultātā masu mediji daudz aktīvāk no valdības sāka prasīt konkrētu rīcību korupcijas novēršanas jomā nevis tikai tukšus vārdus. TV un radio ir pārraidīti vairāki raidījumi, iedzīvotājiem dota iespēja zvanīt un stāstīt par savu pieredzi saistībā ar korupciju. Vismaz 1100 skolēni ir domājuši par godīgumu un korupcijas ļauno ietekmi. 25 skolās ir notikušas tikšanās ar skolēniem. Ir notikuši semināri reģionos NVO, vietējo valsts un pašvaldību darbiniekiem, žurnālistiem, kuru laikā ir spriests par iespējām iesaistīties cīņā ar korupciju un mēģināt identificēt korupcijas riska zonas. Tāpat *projekta* realizācijas rezultātā ir arī pavisam konkrēti ieguvumi - Valsts policija ir tikusi pie īpašas daktiloskopiskās iekārtas 21 823 eiro vērtībā, bet Valsts administrācijas skola pēc *projekta* beigšanās saņēma jaunu tehniku, tai skaitā arī automašīnu.

Tieši tāpēc, ka pasākumu ir daudz, un to vērtība tirgus cenās grūti aprēķināma, ir grūti arī pateikt, cik liela ir šī ieguvuma patiesā vērtība, cik daudz no Eiropas Savienības 2 miljoniem Latvija ir reāli saņēmusi un cik daudz uz tā rēķina ir nopelnījusi KPMG.

Projekts ir noslēdzies. Tomēr tas, cik liels būs Latvijas ieguvums no projekta kopumā, ir atkarīgs no tā, vai sniegtos ziņojumus kāds izvērtēs un iestrādās likumdošanā, vai apmācības programmas tiks ieviestas dzīvē arī turpmāk un valsts iestāžu darbinieki izrādīs vēlēšanos kursus apmeklēt, vai semināros iegūtās zināšanas prokurori, policisti, tiesneši un žurnālisti izmantos praksē utt. Šobrīd ir iespējams mērīt *projekta* paveikto, bet rezultātus vēl gluži ne. Tomēr skaidrs ir viens - Latvijas pusei šī *projekta* realizācijas laikā nebija līdz galam skaidrs, ko var no projekta sagaidīt un prasīt. Ne tikai nebija skaidrs, bet arī daudzviet trūka motivācijas to noskaidrot un censties iegūt maksimālu labumu no 2 miljonu eiro piešķirtās *Phare* palīdzības.

Fona informācijai: par Phare palīdzības programmu vispār

ES *Phare* palīdzības programma kandidātvalstīm Latvijā tiek realizēta kopš 1992.gada. Programmas ietvaros Latvija ir saņēmusi palīdzību aptuveni 300 miljonu eiro apmērā un tā ir paredzēta diviem galvenajiem mērķiem: institūciju attīstībai un investīcijām. Pirmais *Phare* projekts ar mērķi palīdzēt tieši publiskās administrācijas reformu jomā Latvijā ienāca 1994.gadā. Kopā līdz šim ir bijušas septiņas šādas (tai skaitā arī “Korupcijas novēršanas likumdošanas, izglītošanas un sabiedrības informēšanas programma”) palīdzības programmas ar kopējo budžetu 11,2 miljoni eiro.

1998.gadā mainījās *Phare* programmas vadlīnijas, kā arī tika izveidots jauns palīdzības mehānisms: t.s. divpusējās partnerības instruments (*twinning*), kas paredzēja ne tikai tehnisku palīdzību, bet arī dalībvalstu ekspertu konsultācijas Latvijas ierēdņiem. Tieši šāda veida palīdzība ir paredzēta programmās, kas saistītas ar valsts institūciju attīstību. Un “Korupcijas novēršanas likumdošanas, izglītošanas un sabiedrības informēšanas programma” pieder pie šī tipa programmām.

“Šo *Phare* programmu mērķis ir stiprināt valsts institūcijas, nevis darīt darbu to vietā”, skaidro Eiropas Komisijas (EK) delegācijas Latvijā projektu vadītāja Anna Hodson. “Un tas notiek piesaistot ārvalstu ekspertus, kas konsultē Latvijas institūciju darbiniekus. *Phare* programmu mērķis ir palielināt pašas valsts kapacitāti konkrētajā jomā.” Līdz ar divpusējās partnerības instrumenta ieviešanu mainījās arī *Phare* programmas vadības stils – atbildība par to tika pārnesta uz EK delegācijām kandidātvalstīs.

Programmas pieteikumi

Kandidātvalstij, kas vēlas pretendēt uz *Phare* programmas naudu, ir jāiesniedz programmas pieteikums (t.s. *Fiche*), kurā ir uzrakstīts tikai programmas mērķis un joma. Tālāk pieteikums ceļo uz Īpašo uzdevumu ministra sadarbībai ar starptautiskajām finansu institūcijām sekretariātu, kas ir atbildīgs par *Phare* programmas koordināciju Latvijā. Sekretariāts izskata iesūtītos programmu pieteikumus virzīšanai uz ES un nodod tos izvērtēšanai EK delegācijai Latvijā. Programmu pieteikumi tiek izvērtēti pēc kritērija, vai tie sakrīt ar ES izvirzītajām prioritātēm. Ja atbilst, tad tas tiek iesniegts pieteikumu konkursā ES (Briselē). Tur arī tiek pieņemts galējais lēmums, vai programmas realizācijai tiks piešķirti līdzekļi, vai nē. Ja programmas pieteikums ir izturējis konkursu, tad tas tiek atsūtīts atpakaļ un attiecīgajai valsts institūcijai, kas to iesniedza, ir jāpabeidz darba uzdevumu (*Terms of Reference*) izstrāde. Darba uzdevumu izstrādei parasti tiek piesaistīts kāds EK delegācijas projektu vadītājs, kam ir jāseko līdzi, lai tie tiktu izstrādāti saskaņā ar ES prasībām un direktīvām.

Programmas darba uzdevumi

Programmas t.s. darba uzdevumi ir svarīgākā līguma daļa, pēc kuras vadīsies konkrētā projekta izpildei nolīgta kompānija. Tajos ir rakstīti programmas mērķi, metodika un pasākumi to sasniegšanai. Darba uzdevumos ir aprakstīts tas, kā tiks vērtēts nolīgtais kompānijas padarītais darbs, kādās robežās projekta realizētājiem būs jāstrādā, kāda veida palīdzība būs jāsniedz - kādā formā un apjomā, kā arī ir uzskaitītas institūcijas (t.s. *beneficiaries*), ar kurām būs jāsadarbjas un kuras projekta izpildes rezultātā būs ieguvējas.

Darba uzdevumu izstrādē un realizācijā ir jāievēro stingri noteiktas *Phare* programmas procedūras un noteikumi, kas nosaka gan to, kā organizēt konkursu, izvēlēties programmas realizētāju un

noslēgt līgumu, gan to, kā to tālāk uzraudzīt, gan arī kā sadalīt naudu katrai konkrētajai projekta daļai. Savi noteikumi ir arī tam, cik un kādus ekspertus piesaistīt, vai no ārvalstīm vai no pašu mājām, kā arī, kādam ir jābūt projekta komandas darba stundu skaitam.

Kompānijas atrašana un nolīgšana

Programmas praktiskai izpildei tiek nolīgta kāda kompānija. Lai izvēlētos piemērotāko, tiek izsludināts starptautisks konkurss. Tā organizēšanu un noteikumu izstrādāšanu uzrauga gan EK Latvijas delegācija, gan Finanšu ministrijas Centrālā finanšu un kontraktu vienība (CFCU)⁸. *Phare* programmas izpildīšanai uz vienādiem noteikumiem var pieteikties kompānijas gan no ES valstīm, gan arī no tām kandidātvalstīm, kas ir iekļautas *Phare* palīdzības programmā (kopā 10 Austrumeiropas un Centrāleiropas valstis).

Konkursā pretendentes izvērtē pēc tā, vai piedāvājums atbilst izsoles pieteikumā izstrādātajām prasībām par darba uzdevumu izpildi, kādi eksperti tiek piedāvāti, kā arī tiek salīdzinātas izmaksas, ko piedāvā katrs pretendents. A.Hodsonē skaidro, ka izmaksas var būt dažādas. Tās, piemēram, ir atkarīgas no tā, kādas valsts ekspertus kompānija piedāvā. Programmas izpildītājam (turpmāk – *projektam*) ir jāapmaksā ekspertu atlidošana un tas ietekmē viņu dārdzību. Tāpēc ir atšķirība, vai eksperts ir no Lietuvas vai no Spānijas.

Projekta budžetu var publiskot tikai paši izpildītāji, jo tas ir viņu komercnoslēpums, cik dārgi vai lēti spēj nodrošināt darba uzdevumu realizāciju nepieciešamajā kvalitātē. Jo lētāk viņi to spēj izdarīt, jo lielāka ir viņu peļņa. Izvērtējot konkrēto piedāvājumu, tiek ņemts vērā arī kompānijas gada apgrozījums, jo nauda reāli kompānijas kontā no ES tiek pārskaitīta tikai pēc programmas izpildes, bet līdzekļi darba uzdevumu izpildē ir jāiegulda uzreiz.

Kompāniju piedāvājumus izvērtē *beneficiaries*, t.i. institūcijas (to pārstāvji), kas programmas izpildes rezultātā tiešā veidā saņems *Phare* palīdzību, bet galavārdu līguma noslēgšanai saka EK delegācijas finansists, kas ir veicis pārbaudi, vai piedāvājums atbilst darba uzdevumiem un konkursa noteikumiem.

Par *Phare* līgumu noslēgšanu un tehnisko ieviešanu Latvijā ir atbildīga CFCU. Finansu memorandu par programmas izpildi un līdzekļu saņemšanu ar ES Latvijas valdības vārdā noslēdz Finanšu ministrija. Tajā tiek paredzēti konkrēti indikatori, pēc kuriem tiks vērtēts, vai *projekts* savu darbu ir izpildījis. Programmas mērķi tiek iedalīti ilglaicīgos un tuvākajos. Ilgtermiņa mērķu indikators, piemēram, ir sabiedrības domas maiņa. Tuvākam mērķim indikators varētu būt pabeigta sabiedrības informēšanas kampaņa, apmācīti ierēdņi un mācību materiālu pieejamība.

Par programmas saturisko ieviešanu ir atbildīga attiecīgā sektora izvēlēta vecākā amatpersona, kas parasti ir augsts ministrijas ierēdnis. Vecākā amatpersona raugās, lai darbs pie programmas izpildes noritētu raiti. Tā izvērtē *projekta* plānoto darba grafiku, izdarīto un vajadzības gadījumā norāda uz to, kas vēl nav paveikts.

Katrā *Phare* programmā darbojas arī uzraudzības komiteja (*steering committee*), kuras sastāvā ir atbildīgie no valdības puses un galveno *beneficiaries* pārstāvji. Komitejas uzdevums ir sekot līdzi *projekta* darbībai, kā arī kalpot par saistošo daļu starp *beneficiaries* un *projektu*. Uzraudzības komitejā tiek apspriesti jautājumi, kā labāk izpildīt darba uzdevumus, lai *beneficiaries* gūtu pēc

⁸ Tā nodarbojas ar neatmaksājamās palīdzības fondu līdzekļu uzraudzību Latvijā.

iespējas lielāku labumu, rezultāts atbilstu vajadzībām un *projekta* darbs tiktu paveikts laikā un kvalitatīvi.

Projekta darbu kontrolē arī EK delegācija. Tā saņem atskaites, kā arī tieši uzrauga projekta aktivitātes ar mērķi sekot līdzi, vai *projekta* aktivitātes atbilst programmas darba uzdevumiem.

Pielikumi

Pielikums Nr.1.

Projekta rezultāti

Likumdošana

Darba uzdevumos “Korupcijas novēršanas likumdošanas, izglītošanas un sabiedrības informēšanas programmas” likumdošanas sadaļas noteiktais mērķis ir radīt lielāku *caurspīdīgumu* un samazināt korupcijas iespējas, novēršot nepilnības, neskaidrības un pretrunas Latvijas likumos. Kā vispārīgās šīs sadaļas aktivitātes tika noteiktas:

- detalizēti identificēt nepieciešamās izmaiņas likumos, lai mazinātu korupcijas iespējamību;
- izstrādāt konkrētus priekšlikumus, kā uzlabot likumus un ar tiem saistītās nepieciešamās organizatoriskās izmaiņas struktūrās;
- norādīt uz to, kuras no šīm ieteiktajām izmaiņām ir prioritāras
- un sekot līdzi, vai priekšlikumi ir akceptēti vai skaidri noraidīti attiecīgajā valdības institūcijā.

Visi izstrādātie priekšlikumi likumu un struktūru grozījumiem, vienmēr iet caur KNP, kas pieņem tālākus lēmumus, vai ieteikumus ieviest dzīvē. *Projekts* programmas ietvaros darbojas kā KNP padomdevējs, kas nodrošina to ar nepieciešamo konsultantu padomiem. Paralēli palīdzībai Latvijas valdība nosaka, ka programmas ietvaros *projektam* jāpalīdz izveidot KNPS un attīstīt tā kapacitāti.

1. Normatīvie akti

Korupcijas novēršanas likums (4.1.1.1.)

Latvijas puse uzdeva sagatavot ieteikumu plānu, kā ieviest Korupcijas novēršanas likumu un nepieciešamības gadījumā ieteikt priekšlikumus likuma revīzijai.

Rezultāts: 2000.gada 30.marta sēdē KNP nolēma, ka tiks izstrādāts jauns “Korupcijas novēršanas likums”⁹. *Projekts* gala ziņojumā raksta, ka tas secinājis, ka esošais likums (pieņemts 1995.gadā) nav spējīgs cīnīties un novērst korupciju un ir nepieciešams jauns “Korupcijas novēršanas likums”. Tas vienojās ar *beneficiaries*, ka arī labojumu plāns netiks izstrādāts, tomēr pēc KNPS pieprasījuma sagatavoja projekta ekspertu viedokli par tā ieteiktajiem “Labojumiem Korupcijas novēršanas likumā”. Vēlāk šie labojumi tika iekļauti jaunveidojamajā likumā.

2000.gada 2.oktobrī MK izveidoja darba grupu, kuras uzdevums bija sagatavot nepieciešamos likumprojektus Korupcijas novēršanas koncepcijas (2000) ieviešanai.¹⁰ Darba grupā tika iesaistīti arī *projekta* eksperti. Tie sniedza informāciju par ES un citu valstu likumdošanas praksi, kā arī protokolēja darba grupas tikšanās. Tā kā darba uzdevumos bija rakstīts, ka jāizstrādā labojumi Korupcijas novēršanas likumam, *projekts* izstrādājot savu viedokli likumprojektam “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbā”.¹¹ Kopā šīs sadaļas ietvaros *projekts* sagatavoja trīs ziņojumus [8, 13, 28]

⁹ 2002.gada aprīlī pieņemtais “Interesu konflikta likums”

¹⁰ Darba grupa sagatavoja šādus likumprojektus: “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbā” un “Par fizisko personu īpašuma sākumdeklarēšanu”.

¹¹ *Projekts* savu sagatavoto viedokli likumprojektam “Par fizisko personu īpašuma sākumdeklarēšanu” uzskata par pašiniciatīvu un papildus aktivitāti.

Kriminālbildība par naudas un dāvanu pieņemšanu (4.1.1.2.)

Projektam tika uzdots izpētīt veidus, kā iespējams stiprināt normatīvo aktus par oficiālo dāvanu saņemšanas kārtību. Sagatavošanas posmā projektam arī jānolemj, vai ir nepieciešams jauns atsevišķs likums par godīgu valsts ierēdņu kalpošanu sabiedrībai. Tā nepieciešamības gadījumā jāpalīdz to izstrādāt.

Rezultāts: *Projekts* konstatēja, ka ir 9 normatīvie akti, kas satur ierobežojumus dāvanu saņemšanai, un izstrādāja daudz rekomendāciju, kas apkopotas vairākos ziņojumos [13, 28, 30]. Tajos arī ieteikumi Krimināllikumam un jaunajam Korupcijas novēršanas likumam.

Kriminālbildības sistēmas viengabalainības saglabāšana (4.1.1.3.)

Darba uzdevums bija izstrādāt priekšlikumus, kā palielināt Krimināllikuma viengabalainību un sodu samērotību, jo, piemēram, Latvijā likumi par nepatiesas liecības sniegšanu, neattiecas uz apsūdzētajiem.

Rezultāts: *Projekts* gala ziņojumā raksta, ka nav uzskatījis šo jautājumu par cieši saistītu ar korupciju un tāpēc nav fokusējis pārāk lielu uzmanību uz prasīto, bet apskatījis šo jautājumu plašākā mērogā. Valsts Kalniņš ar veica empīrisku pētījumu: "Tiesu varas loma korupcijas novēršanā" [14], kurš tika prezentēts 2001.gada 2.aprīlī, kā arī seminārā policistiem, prokuroriem un tiesnešiem 2001.gada 24.-26.aprīlī un publicēts 2001.gada septembrī. Tajā tiek apskatīti tādi jautājumi, kā izmeklēšanas uzraudzība un kvalitātes uzlabošana, tiesnešu izvēlēšana un kontrole, algu palielināšana. *Projekts* finansēja V.Kalniņa veiktā pētījuma izdošanu grāmatā.

"Pretinieka" / adversarial princips¹² (4.1.1.4.)

Darba uzdevumi saka, ka LR Kriminālprocesa kodeksā šis princips ir noraidīts, taču ir vairāki citi panti, kas ir pretrunā ar šo. Uzdevums programmas ietvaros bija izstrādāt rakstiskus priekšlikumus kā padarīt šo kriminālprocesa aspektu saskaņotu ar citiem pantiem.

Rezultāts: Programmas ietvaros tam netika pievērsta īpaša uzmanība, jo kā *projekts* gala ziņojumā atzīmē - tas nav tieši saistīts ar korupcijas problemātiku. Turklāt MK ir izveidojis darba grupu Kriminālprocesa likuma pārskatīšanai. *Projekts* gala ziņojumā raksta, ka par šo tēmu ir sniegts viens prof. Veigenda ziņojums [23 - semināra (norisinājās Vācijā) par Kriminālprocesi materiālu apkopojums], kas tika nosūtīts KNPS.

Ex-parte komunikācija¹³ (4.1.1.5.)

Darba uzdevumos *projektam* tika uzdots sagatavot rakstisku aktivitāšu plānu par to, kā izskaust šo praksi, tajā pašā laikā palielinot sabiedrības iespējas piekļūt tiesām ar sūdzību iesniegšanu.

¹² "Pretinieka" princips nozīmē to, ka pierādījumus patiesības noskaidrošanai vāc ne tikai tiesa (kā tas bija PSRS laikā), bet arī tiesvedības dalībnieki, piemēram, prokurori, kā tas jau ir minēts LR Kriminālprocesa likumā.

¹³ *Ex-parte* komunikācija nozīmē to, ka notiek Tiesnešu ētikas kodeksā neparedzēta ieinteresēto personu piekļūšana/komunikācija ar tiesnešiem, kas var veicināt korupciju šajā vidē. Izpēte rāda, ka Latvijā šāda ārpuskārtas saskarsme ar tiesnešiem ir ļoti izplatīta.

Rezultāts: *Projekts* uzsākot darbu pie šī jautājuma intervēja vienu Augstākās tiesas tiesnesi, un secināja, ka valdība jau apzinās problēmu – ir uzsākusi pārbūvēt tiesas, ir izstrādāts ētikas kodekss. Gala ziņojumā *projekts* raksta, ka notika seminārs policistiem, prokuroriem un tiesnešiem (24.–26.04.2001), kurā tika uzsvērts, cik svarīgi ir novērst korupciju tiesu sistēmā. Tajā piedalījās arī *EU Twinning* projekta “Tiesu reforma” pārstāvis, kurš stāstīja par korupcijas gadījumiem tiesās. *Projekts* raksta: “Vajag celt tiesnešu ētisko apziņu, regulāri organizējot seminārus par profesionālo ētiku, kā arī palielināt algas.”

Advokāta / klienta privilēģija¹⁴ (4.1.1.6.)

Projekta uzdevums bija izstrādāt priekšlikumus institucionālām un procesuālām izmaiņām, kas nepieciešamas, lai attīstītu tiesisko bāzi advokāta / klienta privilēģijai.

Rezultāts: *Projekts* uzskata, ka LR normatīvajos aktos jau ir ietverti tam nepieciešamie nosacījumi¹⁵, un pastāvošo problēmu var risināt tikai tiesu praksē, arvien vairāk uzkrājot pieredzi. *Projekta* ieteikums ir – iestrādāt norādes arī policistu un prokuroru iekšējās darbības noteikumos.

Publiskās aizstāvības sistēma¹⁶ (4.1.1.7.)

Projektam tiek uzdots izpētīt šo jautājumu un ieteikt iespējamā risinājuma struktūru.

Rezultāts: *Projekts* analizēja trīs LR normatīvos aktus, kuri regulē publiskās aizstāvības sistēmu¹⁷. Gala ziņojumā tas atzina, ka viena no galvenajām problēmām ir advokātu zemais atalgojums. *Projekts* iesaka iekļaut Kriminālprocesa likumā jau izstrādātās izmaiņas, kas izveidotu ierobežojumus apsūdzēto un aizdomās turamo lokam, kuri var izmantot valsts apmaksātos advokātus, kā arī izšķirt gadījumus, kuros advokāta līdzdalība nav obligāta. *Projekts* min, ka ir sagatavojis 2 ziņojumus [19, 20].

Zvērināto advokātu kolēģija (4.1.1.8.)

Latvijas puse šajā jautājumā prasīja izvērtēt, vai pie Tieslietu ministrijas esošā Zvērināto advokātu kolēģija var kļūt par vietu, uz kura bāzes izveidot publiskās aizstāvības biroju (sk. 4.1.1.7.), gadījumā, ja šī organizācija būs neatkarīga.

Rezultāts: *Projekts* gala ziņojumā raksta, ka neatbalsta valdības priekšlikumu šādā veidā risināt korupcijas problēmu un uzskata, ka vienīgais iemesls ir naudas nepietiekamība, ko pamato ar iegūtajiem rezultātiem pētot jautājumu par publiskās aizstāvības sistēmu. Atsevišķus ziņojumus par šo tēmu *projekts* neuzrāda.

¹⁴ Advokāta / klienta privilēģija ietver jebkura veida komunikācijas starp advokātu un viņa klientu konfidencialitāti, kurā izmeklētāji nedrīkst iejaukties.

¹⁵ *Projekts* min likumu “Par advokātiem” un Advokātu ētikas kodeksu.

¹⁶ Publiskās aizstāvības sistēma ir kārtība, kādā tiesa nozīmē advokātu tiem apsūdzētajiem, kas paši to nevar atļauties. Latvijā nav specializēta šādu advokātu biroja, taču 1998.gadā Ģenerālprokuratūra uzsāka kampaņu par tāda izveidošanu, kas institucionalizētu aizstāvības pakalpojumus. Darba uzdevumos rakstīts, ka: kompetentu, apmaksātu advokātu, sistēmas izveidošana klientiem, kuru tiesības ir pārkāptas, samazinātu korupcijas iespējamību tiesās un likumu īstenošanas procesā.

¹⁷ LR Satversme, Latvijas Kriminālprocesa kodeksu un Advokatūras likumu

Pierādījumu nastas pārcešana¹⁸ (4.1.1.9.)

Projektam darba uzdevumos tika uzdots sagatavot rakstisku analīzi un nepieciešamos apmācības modeļus, kā šo principu ieviest praksē, kā arī palīdzēt popularizēt un izplatīt nepieciešamos likumus un to uzlabojumus sakarā ar šo principu.

Rezultāts: *Projekts* gala ziņojumā atzīst, ka šis princips ir jā saglabā. *Projekts* uzskata, ka ir veicis analīzi un dod 3 ieteikumus, taču jāsaka, ka tie ir tikai teorētisku secinājumu veidā, kas apstiprina *projekta* viedokli. Kopā par šo jautājumu *projekts* iesniedza 6 ziņojumus [3, 7, 10, 18, 21, 34].

Likums par ziņotājiem (4.1.1.10.)

Darba uzdevumi paredz izstrādāt priekšlikumus likumprojektam, kas aizsargātu ziņu pienesējus par korupcijas gadījumiem, kā arī palīdzēt to propagandēt un ieviest dzīvē. Tajos rakstīts, ka šobrīd cilvēki nav ieinteresēti informēt atbildīgās valsts iestādes par korupcijas gadījumiem, jo ne likumos, ne arī praksē šie cilvēki netiek aizsargāti.

Rezultāts: *Projekts* gala ziņojumā raksta, ka šis princips zināmā mērā jau ir iekļauts dažādos LR normatīvajos aktos, taču *projekts* ieteica tajos veikt dažādus labojumus (tai skaitā arī formulējumus).¹⁹ Par šo darba uzdevumu tika sniegti arī divi ziņojumi [16, 37].

Korupcijas izmeklēšana un lietu ierosināšana (4.1.1.11.)

Projekta uzdevums pie šī punkta bija - noteikt izmeklēšanas jomas, kurās stratēģija un procedūras ir jāpadara efektīvākas. Darba uzdevumos tika norādīti arī jautājumi, kuros *projektam* jāiesniedz rakstiski priekšlikumi:

- 1) kā pilnveidot procedūras, piekļūšanai banku dokumentiem, kas nepieciešami izmeklēšanā vai tiesā;
- 2) kā vienkāršot procedūras slepenās operācijās iegūtu liecību izmantošanai tiesās;
- 3) kā iedibināt starpresoru kooperācijas metodes;
- 4) kā atbalstīt lietas ierosināšanas procedūras.

Rezultāts: *Projekts* gala ziņojumā raksta, ka, šis jautājums tam ir bijis viens no prioritārajiem, jo visa programma esot vērsta uz efektīvas korupcijas novēršanas sistēmas radīšanu. *Projekts* darbojies divos virzienos šī jautājuma izpētē: likumu bāzes un institucionālās sistēmas uzlabošana. Viedoklis par piekļūšanu banku kontiem jautāts arī komercbanku asociācijai, līdz ar ko, kā *projekts* saka - mehānisms skatīts arī no otras puses, lai piemērotos banku darba specifikai. *Projekts* piecos punktos izklāsta ieteikumus labojumiem Krājaizdevu sabiedrību likumā . Kriminālprocesa kodeksa analīzei

¹⁸ “Daži speciālisti uzskata, ka pierādījumu nastas pārņemšana ir pierādījumu atvieglošana un atvieglotas iespējas, saistībā ar notiesāšanu apķīlāt apsūdzētās personas iegūtos līdzekļus vai mantu daļējā apjomā, citi toties runā par pierādījumu nastas pārņemšanu, domājot par pierādījumu atvieglošanu.(..)

Stingri definētos apstākļos var pieņemt, ka personas līdzekļi ir radušies no prettiesiska nodarījuma, un tāpēc drīkst veikt aizdomīgas izcelsmes naudas līdzekļu vai līdzīgu mantisku vērtību pagaidu apķīlāšanu, bankas kontu arestu vai pagaidu konfiskāciju. Tad īpašniekam būtu skaidri jāpierāda līdzekļu ieguves avota likumība, lai atgūtu tos savā īpašumā. Šāds mehānisms būtu pieņemams tad (un tikai tad), ja konfiskācija netiek uzskatīta par kriminālsodu, kā tas ir, piemēram, attiecībā uz nelikumīgu narkotiku vai ieroču atrašanos īpašumā.” Pierādījumu nasta – pierādījumu nastas pārņemšana? Mantas konfiskācija korupcijas gadījumos. Brita Bannenberga, R., 2001

¹⁹ Likumprojektā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbā”; MK noteikumi “Par ierēdņu diciplinārsodiem”; Darba likuma projekts; Krimināllikumā un LR Administratīvo pārkāpumu kodeksā.

un praktiskai pielietošanai tika veltīti 2 semināri²⁰, kā arī *projekts* ieteicis izdarīt labojumus 12 likumos. *Projekts* uzskata, ka daļa šī jautājuma pārklājas ar darba uzdevumu par ziņotājiem (4.1.1.10.). Galvenais *projekta* atzinums ir KNAB nepieciešamība, jo darba dalīšana starp dažādām institūcijām bieži vien izrādās neefektīva. Par šo darba uzdevumu gala ziņojumā tiek minēti 15 projekta sagatavoti viedokļi un materiāli [1, 2, 4, 6, 9, 11, 15, 24, 25, 27, 31, 32, 33, 34, 36].

Operatīvās darbības likums (4.1.1.12.)

Pārskatīt operatīvās darbības likumu un ieteikt veidus, kā nodrošināt informācijas un pierādījumu iegūšanu tiesai, izskaužot potenciālos cilvēktiesību pārkāpumus.

Rezultāts: *Projekta* viedokli, kā arī ziņojumu [22] par “Operatīvās darbības likumu” izstrādāja prof. Veigends atsevišķi izdalot 9 jautājumus²¹, un iesakot 4 operatīvās metodes²². Kopā šīs uzdevuma rezultātos *projekts* uzskaita 4 ziņojumus [3, 22, 26, 35].

Liecinieku aizsardzība (4.1.1.13.)

Projekta darba uzdevums bija izvērtēt alternatīvus veidus, kā aizsargāt lieciniekus, un ieteikt iespējamās izmaiņas kriminālprocesā, lai samazinātos nepieciešamība pēc lieciniekiem, kurus procesuāli jāaizsargā.

Rezultāts: *Projekts* uzskata, ka esošie likumi ir pietiekoši kvalitatīvi, kā toir noteikuši arī citi ārvalstu eksperti, un galvenā problēma ir to praktiskā īstenošana. Sagatavots ziņojums “Liecinieku aizsardzība” [38], kurā ir apskatīta Itālijas un Vācijas pieredze.

Privātpersonu iespēja iesniegt sūdzību tiesā (4.1.1.14.)

Darba uzdevumā teikts, ka *projektam* būtu jāiesaka nepieciešamās organizatoriskās izmaiņas, kas padarītu iespējamu to, ka arī privātpersonas var iesūdzēt korumpētu amatpersonu, kā arī jāizstrādā ieteikumi, kā samazināt valsts institūciju imunitāti.

Rezultāts: *Projekts* uzskata, ka uzdevuma pirmā daļa neattiecas tieši uz jautājumiem, kas saistīti ar korupcijas novēršanu, un kopumā šis uzdevums ir novecojis, jo jau tiek izskatīts jautājums par *ombudsmena* institūtu, kas varētu konsultēt cilvēkus un dot tiem padomus, kā rīkoties konkrētos gadījumos. *Projekts* uzskata, ka *ombudsmena* institūts papildus KNAB būtu ideāls šī uzdevuma atrisinājums. *Projekts* nemin, ka būtu kādi papildus ziņojumi par šo jautājumu.

Neatkarīgās komisijas (4.1.1.15.)

Latvijas puse šinī darba uzdevumā prasa projektam rakstiski izstrādāt piemērotu juridisku shēmu, kā varētu darboties neatkarīgās komisijas (kā negatīvs piemērs darba uzdevumos tiek minēta – Saeimas neatkarīgā izmeklēšanas komisija).

²⁰ 2001.gada 24.–26.aprīlī ar ārzemju un vietējo ekspertu piedalīšanos un 2001.gada 12.–13.septembrī starptautisks seminārs Rīgā, kurā piedalījās eksperti no 7 valstīm.

²¹ 1)Vispārīgās prasības operatīvajai darbībai; 2)Slepeno aģentu un ziņotāju tiesības; 3)Operatīvās darbības rezultātu izmantošana pierādījumos; 4)Informētāju aizsardzība; 5)Apsūdzētā tiesības uz konfrontāciju; 6)Novēršanas un izmeklēšanas darbības nošķiršana; 7)Pilnvaras uz operatīvo rīcību; 8)Iespējamība izdarīt kriminālpārkāpumu operatīvās darbības ietvaros; 9)Provoking the Commission of Offences (“Experiments”)

²² 1)uzraudzīt tālrunu un elektroniskās komunikācijas līnijas ar noklausīšanās palīdzību; 2)sarunu noklausīšanās ar slēptajiem mikrofoniem; 3)izmantojot slepenos informētājus un 4)veikt “eksperimentus” izspēlējot situācijas, kad amatpersonām tiek piedāvāts kukulis un viņu reakcija tiek slepeni ierakstīta.

Rezultāts: Projekta gala ziņojuma brīdī Saeimā vēl aizvien nav pieņemts likumprojekts par parlamentārajām izmeklēšanas komisijām, un pats projekts nav veicis nekādas aktivitātes kopš 2000.gada aprīļa. Gala ziņojumā projekts izsaka tikai vienu ieteikumu – pieņemt šo likumu.

Papildus aktivitātes, kas nav minētas darba uzdevumos, bet ko paveica projekts²³:

1. Komentārs par fizisko personu īpašuma sākumdeklarēšanas ieviešanu

2000.gada 2.oktobrī Ministru prezidents izveidoja darba grupu, kas izstrādāja korupcijas novēršanas koncepcijas īstenošanai nepieciešamos normatīvos aktus. Darba grupa strādāja pie 2 likumprojektiem, tai skaitā pie sākumdeklarēšanas ieviešanas jautājuma. Komentārs [5] par šo jautājumu tika izstrādāts pēc KNPS lūguma. Tajā projekts secināja, ka šādas deklarācijas ieviešanas gadījumā būtu daudz vairāk negatīvo aspektu, nekā ieguvumu.

2. Eiropas Padomes Civiltiesību konvencijas par korupciju ieviešana Latvijas likumdošanā

Komentārs par šo jautājumu [29] tika sagatavots pēc KNPS lūguma. Projekts secināja, ka pastāv atšķirības, taču lielākā daļa to ir novērstas, izdodot Administratīvā procesa likumu.

3. Juridisko personu atbildības ieviešana Latvijas likumos

Jautājuma izpēte tika veikta pēc KNPS lūguma. Šī jautājuma ietvaros tika sagatavoti 3 ziņojumi [12, 17, 34].

Atsevišķi projekta ekspertu sagatavoto viedokļu un korekciju saraksts

1. Par korupcijas novēršanas koncepciju:

- 1) Comments to Corruption Prevention Concept (Prof. Weigend 28.08.2000)
- 2) Recommendation for the new corruption prevention concept (Dr. Bannenberg)
- 3) Suggestions for the new governmental anticorruption programme's priorities in 2001/2 (Dace Luters)
- 4) The federal governmental Directive from 17.06.1998 concerning the prevention of corruption in federal administration of Germany;
- 5) The common decree of all federal Ministries of Germany from 12.04.1999;
- 6) The decree on the prevention of corruption in the community administrations of the federal state of Hesse (Germany) from 27.04.1998;
- 7) Common guidelines of the Ministry of Interior: Prevention and Combat of Corruption in Public Administration (Germany) 12.04.1999; Guidelines of Preventing Corruption in Administrative Bodies (Germany).

2. Par LR Krimināllikumu

- 1) Suggestions for the amendments to the Criminal Law of Latvia (Prof. Weigend);
- 2) Overview of the compliance of the draft Amendments to the Criminal Law of the Republic of Latvia with the Criminal Law Convention on Corruption of the OECD Convention on Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions, adopted on 21 November 1997 (Uģis Liepa);

²³ Šāds uzskaitījums minēts projekta gala ziņojumā.

3) Definition of public officials according to the German Criminal Code (Dace Luters)

3. Par valsts pasūtījumu

- 1) Report on Blacklisting of companies under *Latvian Law on Public Procurement* (Ivo Alehno);
- 2) The guidelines (Germany) concerning prevention of corruption in the field of public procurement, materials as a practical aid for preventive organizational structures, legal and practical examples, "blacklisting" of companies and prevention measures applied in the field of public procurement (Dr. Bannenberg);
- 3) Public procurement – questions and recommendations (Bannenberg, 27.05.2001)

4. Par Administratīvā procesa likumprojektu

Opinion on the Draft Law on Administrative procedure from viewpoint of corruption prevention (Dace Luters, 2000)

5. Par Valsts civildienesta likumprojektu

Opinion on the Draft Law on Civil Service from the viewpoint of corruption prevention (Dace Luters, 2000)

6. Par Informācijas atklātības likumu

Opinion on the Cabinet of Ministers Regulation No.275 (Dace Luters)

2. Institūcijas

Valsts kontrole (4.1.2.1.)

Projekta darba uzdevums bija izpētīt, kā Valsts kontroles darbu padarīt efektīvāku, izpētīt datorprogrammas, kādas Valsts kontrole izmanto ES dalībvalstīs, un ieteikt piemērotāko Latvijā, kā arī, kādā veidā saistīt KNP un Valsts kontroles darbu un kā attīstīt uz klientu orientētu pakalpojumu sniegšanu. Projektam tika uzdots iztulkot un ieviest uz starptautiskiem standartiem balstītu rokasgrāmatu, kas iepazīstinātu ar revīzijas standartiem un specifiskām prasībām, kā arī palielināt Valsts kontroles caurspīdīgumu.

Rezultāts: *Projekts* raksta, ka 2001.gada septembrī jāsākas *twinning* programmai *Public Expenditure Management (Phare 2000)*, kuras viena no piecām daļām ir veltīta tieši Valsts kontrolei. *Projekts* uzsver, ka ticies ar šīs programmas vadītāju Magsu (*Richard Maggs*) un EK deleģācijas konsultantu Kārlailu (*Peter Carlill*) un vienojies, ka visu darba uzdevumos prasīto veiks otra programma izņemot vienu – kā radīt nepieciešamo saikni starp KNP un Valsts kontroli. 2000.gada augustā *projekta* eksperts Filips Dankombs (*Philip Duncombe*) kopā ar R.Magsu aptaujāja Valsts kontroles un ministriju darbiniekus, kā rezultātā tapa ziņojums par Valsts kontroles lomu korupcijas novēršanā, kurā ir Valsts kontroles darba vērtējums šajā jomā un citu institūciju darba kontekstā.

Iekšējais audits (4.1.2.2.)

Projektam *tika uzdots palīdzēt attīstīties jaunajai FM nodaļai, kas nodarbojas ar krāpšanu un viltojumu gadījumiem:*

- izstrādājot plānu, kas nosaka to, kā attiekties pret krāpšanu un kāda rīcība tiek uzskatīta par krāpniecisku, kā arī izveidot procedūras, kā atklāt un ziņot par krāpšanas gadījumiem;

- iepazīstinot iekšējā audita darbiniekus ar iespējamām riska situācijām un atbilstošiem krāpšanas novēršanas veidiem
- un attīstot un uzlabojot metodoloģiju, kas ir nepieciešama iekšējā audita tālākā darbā.

Rezultāts: Gala ziņojumā *projekts* min divus tā sagatavotos ziņojumus par iekšējo auditu un tā lomu korupcijas un krāpšanas novēršanā (2000.gada novembrī un 2001.gada septembrī – pēc FM lūguma), kas tikuši nodoti iekšējā audita vadītājam, ietverot korupcijas krāpšanas un nolaidības ES piešķirto finanšu līdzekļu izmantošanā definīcijas, kā arī mehānismus, kā tās apkarot. *Projekts* uzskata, ka ir ministrijām ir jāizveido viens institucionāls mehānisms, kurā būtu skaidri noteikts, kas ir atbildīgs par ES līdzekļu izlietojuma pārbaudi, nevis daudzi, kā šobrīd.

Generālprokuratūra (4.1.2.3.)

Latvijas valdība šajā darba uzdevumā prasa *projekta* palīdzību Kriminoloģisko pētījumu centram sagatavot dokumentu, kas skar jautājumus par to, kā būtu iespējams atjaunot prokuratūras tiesības ierosināt jaunu normu ieviešanu likumdošanā (tā šīs tiesības zaudēja 1994.gadā), vai arī ieteikt citas metodes, kā prokuratūra varētu ietekmēt likumu tekstu formulējumus, kas ietekmē viņu tiešos darba pienākumus, kā arī ciešā sadarbībā ar Ģenerālprokuratūru izstrādāt kritērijus apsūdzību celšanai, kas tiktu iekļauti Prokuroru rokasgrāmatā un attīstīt standartus, kā ierosināt korupcijas gadījumu izmeklēšanu, lai valsts amatpersonas netiktu apvainotas politisku iemeslu dēļ. *Projektam* arī jāiesaka sistēma, kā nodrošināt informācijas plūsmu starp valsts institūcijām tajā pašā laikā nodrošinot tās slepenību. Viens no šī uzdevuma iespējamiem risinājumiem varētu būt arī prokuratūras rokasgrāmatas izdošana.

Rezultāts: *Projekts* gala ziņojumā saka, ka tam programmas gaitā izveidojušās labas attiecības ar Ģenerālprokuratūru, taču tas nav spējis izveidot rokasgrāmatu. *Projekts* iebilst, ka joprojām nav pieņemts jauns Kriminālprocesa likums, bet vecais tiek pārskatīts, un nav likuma bāzes, uz kuras būtu iespējams izstrādāt jebkādus ieteikumus. *Projekts* neiesaka paplašināt Ģenerālprokuratūras tiesības likumus ierosināšanas jomā. Šī uzdevuma rezultātu izpildē tiek minēti divi *projekta* rīkoti semināri²⁴, un to materiāli – kā ziņojumi par šo tēmu [32, 33].

Tiesa (4.1.2.4.)

Tiesu varas loma Kriminālprocesa likuma attīstībā (4.1.2.4.1.)

Projektam tika uzdots izpētīt iespējamus veidus, kā palielināt tiesnešu lomu tādu likumu pieņemšanā, kas saistīti ar tiesas spriešanu, jo ir vērojama liela privātu interešu ietekme likuma veidošanas procesā.

Rezultāts: *Projekts* gala ziņojumā neredz vajadzību šādai aktivitātei, jo situācija ir mainījies. Par pamatu šim pieņemumam *projekts* ņēmis sarunu ar Tiesnešu asociācijas viceprezidentu.

Pienācīgs atalgojums krimināltiesu darbiniekiem (4.1.2.4.2.)

Darba uzdevumā projektam tika uzdots izpētīt ieguvumus, ko sniedz labi apmaksāta tiesu vara un likumus izpildošās iestādes, kā arī ieteikt veidus, kā padarīt efektīvāku tiesu darbu, lai ietaupītos līdzekļus varētu izmantot algām.

²⁴ 2000.gada 14.–16.aprīlī “Seminārs policistiem, prokuroriem un tiesnešiem par korupcijas novēršanu” un 2000.gada 12.–13.septembrī pēc tieslietu ministres I.Labuckas lūguma “Seminārs par sākumdeklarācijas, legālās prezumpcijas un pierādījumu nastas pārceļšanas principiem Latvijā”.

Rezultāts: *Projekts* gala ziņojumā atbild, ka uzdevuma izpilde, t.i., ietekmēt politiskās prioritātes un valsts budžetu, nav viņu spēkos. Kā tēmas izpētes ziņojumu projekts min Valta Kalniņa pētījumu “Tiesu varas loma korupcijas novēršanā” [14].

Iekšlietu Ministrija (4.1.2.5.)

Policija (4.1.2.5.1.)

Latvijas puses prasība šinī darba uzdevumā bija izskatīt un ieteikt iespējamās procedūru vai likumu maiņas, kas uzlabotu ceļu policijas reputāciju, un palīdzēt tos izskaidrot Saeimai.

Rezultāts: Projekts tikās ar dažādiem policijas darbiniekiem un savāktā informācija tika izmantota darba grupās strādājot pie Korupcijas novēršanas likumprojekta, kā arī izstrādājot jauno Kriminālprocesa kodeksu. Projekts gala ziņojumā atzīmē tā organizētos pieredzes iegūšanas braucienus uz Lielbritāniju, Vestmidlendas policiju, kā arī to, ka Policijas Akadēmijas un valsts policijas personāls tika iesaistīts vairākos semināros un mācību programmu un līdzekļu veidošanā, taču nemin konkrētus ieteikumus. Tas atsaucas uz to, ka jau pirms programmas sākuma policija kopā ar citām institūcijām strādāja pie tā, kā mainīt samaksu pieņemšanas sistēmu. Gala ziņojumā projekts min kriminoloģisko pētījumu centram piegādāto specializēto iekārtu un apmācību braucieni uz Lielbritāniju.

Finansu Ministrija (4.1.2.6.)

VID, Finansu policija (4.1.2.6.1.)

Šinī darba uzdevumā projektam tika uzdots pārskatīt un atjaunot nodokļu likumus, Muitas likumu un sociālās drošības nodrošināšanu, procesuālos likumus, sekmēt jaunus likumu un likumprojektu veidošanu un uzlabot iekšēja rakstura organizatoriskos noteikumus.

Rezultāts: Vienīgais, ko par šo darba uzdevumu gala ziņojumā *projekts* min, ir semināri, ko apmeklēja Finansu policijas darbinieki, pasniedzēju apmācība un mācību braucieni uz Lielbritāniju.

Korupcijas novēršanas kontroles daļa (VID) (4.1.2.6.2.)

Darba uzdevumos nav šāda punkta, taču *projekts* tādu min savā gala ziņojumā .

Rezultāts: *Projekts* apraksta 2001.gada maijā notikušo vienas dienas semināru 45 vienības darbiniekiem par jauno Korupcijas novēršanas koncepcijā, t.i. par likumprojektu par KNAB un jaunā Korupcijas novēršanas likuma projektu, kā arī par Vācijas pieredzi korupcija atklāšanā publiskās administrācijas jomā.

Apmācība

Darba uzdevumos minētie šīs sadaļas mērķi ir, pirmkārt, panākt, lai visām institūcijām, kas apmāca darbiniekus sabiedrisko pakalpojumu jomā²⁵, būtu pēc iespējas pilnīgāka izpratne par korupcijas avotiem, kā arī spējas kompetenti risināt ar to saistītos jautājumus, un, otrkārt, izveidot dažādus programmu līmeņus, kas skar vispārīgos un specifiskus jautājumus.

Horizontālās apmācības saturs (4.2.4.1.)

Projektam darba uzdevumos tika uzdots izveidot vispārēju mācību programmu par jautājumiem, kas skar korupciju un tās novēršanu, kas atrastos VAS. Latvijas puse ieteica arī tēmas, kas varētu tikt apskatītas šādās mācību programmās, piemēram, korupcijas vēsture, sekas, ierēdņa misija un ētikas kodekss, noziegums un caurspīdīgums. Darba uzdevumos projektam teikts noteikti domāt par to, lai dialogā tiktu iesaistīti institūciju vadošie darbinieki, kas nodrošinātu vispārēju noskaņojuma maiņu tajās, lai nebūtu tā, ka tikko apmācīto darbinieku zināšanas aiziet bojā apkārtējo darbinieku vienaldzības dēļ.

Rezultāts: *Projekts* ziņo, ka apspriedēs ar ES apmācību speciālistiem un VAS tika nolemts, ka “horizontālā apmācība” tiks piedāvāts kā atsevišķa trīs dienu gara mācību programma, kas skar vispārējos jautājumus par korupciju. *Projekts* izveidoja četrus dažādus modeļus ierēdņu “horizontālās apmācības” semināriem:

1. Definīcijas, korupcijas cēloņi un sekas;
2. Juridiskā dimensija cīņai ar korupciju;
3. Cīņas ar korupciju organizatoriskie aspekti;
4. Uzvedības / ētikas kodeksi.

Gala ziņojumā *projekts* uzskaita astoņus “horizontālās apmācības” ietvaros notikušos seminārus un mācību materiālu pilnveidošanai veltītās tikšanās²⁶.

Vertikālās apmācības saturs (4.2.4.2).

Projektam tika uzdots izveidot mācību programmu, kas orientēta uz konkrētām mērķauditorijām valsts darbinieku vidū, lai tie, izmantojot to, kas ir likumos un procedūru noteikumos, spētu efektīvi cīnīties ar korupciju. Šo programmu tika uzdots veidot ciešā sadarbībā ar Latvijas institūcijām un materiālus uzglabāt VAS.

Rezultāts: *Projekts* ziņo, ka “vertikālā apmācība” tika orientēta uz institūcijām, kas ar jautājumiem par korupciju saskaras ikdienas darbā: galvenokārt, policija, muita, kā arī tiesneši un prokurori. Tika

²⁵ Kā galvenās *beneficiaries* darba uzdevumos tiek minētas: VAS, Policijas Akadēmija, Muitas institūts, Grāmatvedības institūts, un Tiesnešu apmācības centrs. Galvenās mērķauditorijas grupas ir Valsts kontrole (iekšējais un ārējais audits), ierēdņi (8000), TM personāls (137 darbinieki), muitas darbinieki (1707), tiesneši (328), Tiesnešu apmācības centrs (3 darbinieki), prokurori (615), Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienests (14 darbinieki), Valsts policija (2000 Rīgā), Ekonomikas policija (140), Finanšu policija (145) un VID nodokļu inspektori (2500).

²⁶ Gala ziņojumam *projekts* pievienojis “horizontālās apmācības” rezultātu apkopojumu (skat. pielikumu nr.4), kā arī pieminējis tabulā neierakstītu semināru, kas norisinājās 2001.gada 9.-10.aprīlī – seminārs pasniedzējiem par mācīšanas aspektiem.

sagatavoti mācību materiāli²⁷, kuri atrodas gan VAS, gan pie pasniedzējiem. *Projekts* gala ziņojumā darbu “vertikālā apmācības” jomā sadala piecos laika posmos:

1. aprīlis – jūnijs (2000), kurā notika kopīgas apspriedes ar Policijas akadēmiju, Muitas institūtu un Ģenerālprokuratūru;
2. jūlijs – decembris (2000), kad projekts izstrādāja mācību modeļus Policijas akadēmijai un Policijas mācību skolai, kā arī vienojas ar Ģenerālprokuratūru par semināra organizēšanu 2001.gada aprīlī;
3. janvāris – marts (2001). Projekts ziņo, ka turpinājis “vertikālās apmācības” modeļa izstrādi un ticis ar dažādu institūciju pārstāvjiem, taču izsaka nožēlu, ka bijušas problēmas ar policijas darbiniekiem, kas slimojuši vai aizgājuši no darba, kā rezultātā cietusi programmas veiksmīga realizācija;
4. aprīlis – jūnijs (2001). Šajā posmā projekts apraksta notikušo mācību semināru prokuroriem²⁸.
5. jūlijs – septembris (2001). Tika pabeigts darbs pie policijas un muitas darbinieku apmācību modeļiem (trīs dienu vienu dienu gariem semināriem), un projekts gala ziņojumā piemin pasniedzēju apmācības semināru, kas notika 2001.gada 17.-19.septembrī.

Pasniedzēju apmācība (4.2.5.)

Darba uzdevumos ir rakstīts, ka šim ir jābūt veidam, kā realizēt izveidotās mācību programmas horizontālajā un vertikālajā līmenī – izglītot Latvijas publiskās administrācijas darbiniekus, kas “pavairotu” *projekta* darbu.

Rezultāts: *Projekts* gala ziņojumā min tikai vienu šādu mācību semināru, bet pēc tā seko norāde uz pielikumā ievietotajām tabulām ar apmācību sadaļas rezultātiem (skat. pielikumus nr.4.-6.)

Rokasgrāmatu izdošana²⁹ (4.2.6.)

“Horizontālās” rokasgrāmatas(4.2.6.1.)

Šī uzdevuma izpildei tika piedāvātas vairākas tēmas:

- publiskās administrācijas vispārēja loma; faktori, kas izraisa korupciju; kā uzturēt stingru nostāju šajā jautājumā;
- Valsts pasūtījuma pamatprincipi;
- Audita/ kontroles pamati.

Rezultāts: Gala ziņojumā *projekts* sniedz informāciju par divām izdotajām rokasgrāmatām. Atbildot uz FM Valsts un pašvaldību pasūtījumu uzraudzības departamenta direktora E.Pārūpa lūgumu tika sagatavota rokasgrāmata uzņēmējiem par valsts pasūtījumu un rokasgrāmata valsts ierēdņiem par informācijas atklātību un tās veicinošo lomu korupcijas novēršanā.

“Vertikālās” rokasgrāmatas (4.2.6.2.)

²⁷ Rokasgrāmata Muitai, rokasgrāmata policistiem un rokasgrāmata apvienotām policistu un muitnieku apmācībām.

²⁸ 2001.gada 24.-26.aprīlis.

²⁹ Šim uzdevumam tika atvēlēti 200 000 eiro, no kuriem 112 300 eiro tika pārskaitīti likumdošanas un apmācību ekspertu darba apmaksai. Rezultātu kopsavilkumu skatīt arī tabulā nr.6, ko piedāvāja pats *projekts* savā gala ziņojumā.

Projektam tika uzdots sastādīt specifiska rakstura rokasgrāmatas dažādām mērķa grupām, piedāvājot šādus variantus:

- Apsūdzību celšanas rokasgrāmata;
- Tiesnešu rokasgrāmata;
- Izmeklēšanas rokasgrāmata Finanšu policijas darbiniekiem;
- Vispārējā policijas rokasgrāmata;
- Muitas rokasgrāmata;
- Nodokļu rokasgrāmata;
- Valsts kontroles rokasgrāmata;
- Ārējais audits.

Rezultāts: Gala ziņojumā *projekts* atbild, ka izdevis šādas rokasgrāmatas: muitas un policijas darbiniekiem par uzvedības ētiskajiem standartiem (divi atsevišķi izdevumi); “Tiesu vara un korupcija” (Valts Kalniņš, grāmata izdota kopā ar *Soros Foundation*); rokasgrāmata izdevējiem par valsts pasūtījumu; mācību materiālu apkopojums rokasgrāmata par informācijas *caurspīdīgumu* un korupcijas novēršanas metodoloģiskie materiāli priekš VAS; rokasgrāmata ierēdņiem par ētiku publiskajā administrācijā un rokasgrāmatu TM par likumprojektu izstrādāšanu.

Mācību vizītes (4.2.7.)

100 000 eiro no ES piešķirtajiem līdzekļiem tiek atvēlēti mācību braucieniem organizēšanai. Kā vēlamā LR min pieredzes apmaiņu ES dalībvalstīs, īpaši prokuroru un tiesnešu pieredzes iegūšana Eiropas Cilvēktiesību tiesā, kā arī Eiropas tiesā Strazbūrā.

Rezultāts: Gala ziņojumā projekts min 4 mācību braucienus. Trīs no tiem organizēti policijas un prokuratūras darbiniekiem³⁰, kā arī projekts piemin tā organizēto mācību braucienus žurnālistiem uz Dāniju³¹.

Ar Phare programmas atbalstu Latvijas Valsts policijai tika iegādāta īpaša daktiloskopiskā iekārta 21 823 eiro vērtībā. Lai apgūtu specifiskās iekārtas izmantošanu, mācību vizītē uz Lielbritānijas policiju devās trīs Valsts policijas Medicīniskās ekspertīzes centra darbinieki

³⁰ Skat. pielikumu nr.5

³¹ 2001.gada 2.-6.aprīlī

Sabiedrības informēšana

Vispārējais šīs programmas sadaļas mērķis darba uzdevumos ir nepieciešamība padarīt aktīvāku Latvijas sabiedrību, mudināt to iesaistīties cīņā pret korupciju publiskajā administrācijā, informēt sabiedrību un žurnālistus par viņu tiesībām, kā arī par procedūrām publiskajā administrācijā, kurās korupcija iespējama visvairāk.

Mācību semināri par pētniecisko žurnālistiku (4.3.1.)

Viens no *projekta* uzdevumiem sabiedrības informācijas sadaļā ir pasniegt kursus reprezentatīvai žurnālistu daļai praktisko iemaņu iegūšanai korupcijas un līdzekļu ļaunprātīgas izmantošanas izpētē, interviju iemaņu uzlabošanai un žurnālistu lomas apzināšanās korupcijas novēršanā.

Rezultāts: Gala ziņojumā *projekts* atsaucas uz 2001.gada 17.maijā rīkoto konferenci žurnālistiem par pētniecisko žurnālistiku un informācijas tehnoloģijām, kuru apmeklēja 83 žurnālisti un viesi. Pēc šī semināra G.Veismane ierosināja žurnālistus iesaistīt arī darba grupā, kas izstrādāja e-valdības koncepciju. Sekojot šim padomam 2001.gada 13.septembrī notika vēl viens seminārs žurnālistiem par e-valdības koncepciju, kuru apmeklēja 65 žurnālisti un viesi. Ziņojumā tiek minēti arī trīs citi 3 dienu gari semināri³², kuros kā pasniedzēji piedalījās žurnālisti, kas bija līdzīgā seminārā Dānijā.

Preses rakstu, biežu radio izlaidumu un dokumentācijas veidošana (4.3.2.)

Projektam tika uzdots izglītēt sabiedrību likumu realizēšanas procesā, kā arī nodrošināt ieskatu specifiskos likumu īstenošanas gadījumos. Lai to darītu, rakstīts darba uzdevumos, ir jābūt speciāli organizētiem mediju pasākumiem. To centrā jābūt viegli atpazīstamiem notikumiem, un tādā veidā tie kalpotu, lai:

- padarītu godīgāku un *caurspīdīgāku* likumu ieviešanu dzīvē;
- radītu paraugu presei iesaistīties līdzīgos projektos;
- izglītotu sabiedrību par nozīmīgiem aspektiem valdības darbībā.

Rezultāts: *Projekts* raksta, ka kopējais rakstu, ziņu, reportāžu un programmu skaits Latvijas masu medijos visas kampaņas laikā bijis 259 reizes. Paša *projekta* eksperti programma norises laikā sagatavojuši 3 rakstus, kas tika publicēti laikrakstā “Diena” un “Latvijas Vēstnesis”, kā arī 8 rakstus reģionālajā presē. *Projekts* sagatavoja informācijas mapes par korupcijas politiskajiem, juridiskajiem, ekonomiskajiem un morālajiem aspektiem un tās sekām, kā arī Latvijas un ES pozīciju šai jautājumā, kuru 800 eksemplāri tika izplatīti valdības, NVO un mediju pārstāvjiem, kā arī privātpersonām un laikrakstos tika publicētas 3 informatīvas reklāmas par telefonakciju, kurā varēja ziņot par korupcijas gadījumiem³³.

Informatīvi semināri žurnālistiem par Latvijas Korupcijas novēršanas koncepciju (4.3.3.)

Darba uzdevumos rakstīts, ka nepieciešamas informēt medijus par valdības pieņemto korupcijas novēršanas koncepciju, kā arī informēt tos par noteikumiem LR likumos un likumprojektos, kas skar *caurspīdīgumu*, informācijas pieejamību un korupcijas novēršanu.

Rezultāts: 2000.gada jūlijā notika preses konference, kurā *projekts* informēja masu medijus par savas darbības uzsākšanu un mērķiem, kā arī iepazīstināja ar savu pirmo veikto pētījumu un KNPS darbu.

³² 2001.gada 21.–23. un 24.–26.maijā, un 20.–22.septembrī. skatīt arī pielikumu nr.5

³³ “Diena”, “Lauku Avīze” un “NRA”

Mācību kurss LU Žurnālistikas nodaļā par LR likumu īstenošanas sistēmu (4.3.4.)

Darba uzdevumu veidotāji uzskatīja, ka, lai veicinātu likumu realizēšanas sistēmas *caurspīdīgumu*, žurnālistiem ir vairāk jāiepazīst attiecīgo principu tehniskā puse, kas palīdzētu saprast dokumentus, uzdot pareizos jautājumus, kā arī saprast atbildes uz tiem.

Rezultāts: Gala ziņojumā šis punkts netiek pieminēts. (Apmācības rezultātu tabulā atzīmēts, ka 2000/2001.m.g. I semestrī Rīgas Stradiņa Universitātē mācību kurss par jaunajiem masu medijiem un elektroniski aprīkotu žurnālistiku).³⁴

Mediju kampaņas organizēšana (4.3.5.)

Latvijas puse darba uzdevumos vēlas, lai tiktu veidotas informatīvas TV un radio programmas un reklāmas, kas piesaista sabiedrības uzmanību korupcijas problēmai. Šie raidījumi varētu kalpot kā izmēģinājums, un vēlāk tos pārņemtu valsts vai privātas institūcijas.³⁵

Rezultāts: *Projekts* gala ziņojumā šī uzdevuma izpildi sadalījis trīs daļās: 1) masu mediju kampaņas organizēšana; 2) TV un radio raidījumu veidošana un 3) skolu projekts.

I daļa (Mediju kampaņas organizēšana)

Projekts raksta, ka darbs pie šī uzdevuma var iedalīt vairākās fāzēs:

1. fāze: Konceptija un plānošana
2000.gada februāris – jūlijs. Šajā laika posmā kampaņa izpaudās ziņu izlaidumos, mediju komentāros, ziņās par semināriem, ko rīkoja *projekts*. Oktobrī uzdevuma realizācijai tika piesaistīts eksperts no Lielbritānijas Lī Peks (*Lee Peck*), kā arī izveidots *projekta* logo “Kopā pret korupciju”.
2. fāze: Preses konference
Lī Peks kopā ar *projektu* izveidoja pretkorupcijas reklāmas plakātus: ar saukļiem “Sāksim tagad!”, “Neņem!”, kas tika prezentēti mediju kampaņas galvenajā pasākumā – preses konferencē “Kopā pret korupciju”, kurā piedalījās ministru prezidents, kā arī Valsts kancelejas un programmas vadītāja – Gunta Veismane.
3. fāze: Pēc-notikuma aktivitātes.
Laikā pēc preses konferences *projekts* piedzīvoja naidīgu mediju reakciju uz projekta darbu, un presē³⁶ tika publicētas 3 pretkorupcijas reklāmas kopā 16 reizes.

II daļa. (Radio un TV programmu veidošana)

TV un radio tika izveidotas sērijas: “Korupcijai stop!” *Projekts*, kā uzdevuma izpildītāju iesaistīja sabiedrisko attiecību aģentūru “Mediju tiltu”.

TV raidījumus “K.....A” rādīja kanālā LNT laika posmā no 18.augusta – 22.septembrim, katru sestdienu plkst. 19.50. Gala ziņojumā *projekts* sniedz katra raidījuma detalizētu aprakstu. Kopumā tika parādīti 6 raidījumi. Kā programmu mērķis tika izvirzīts – sabiedrībai padarīt skaidrākas viņu

³⁴ Uzdevumu punktiem nr.4.3.1., 4.3.2., 4.3.3., 4.3.4. ir atvēlēti 60 000 eiro, kā arī norādīts, ka to izpildi var veikt citas, ar KPMG līgumu parakstījušas kompānijas.

³⁵ Šim uzdevumam piešķirti 170 000 eiro.

³⁶ Laikrakstos “Diena”, “Lauku Avīze”, “NRA” un “Čas”

tiesības un padarīt viņus aktīvākus cīņā ar korupciju, parādot, ka cīnīties ar korupciju ir iespējams. 1.raidījumā izskanēja 14 dažādi viedokļi par to, kas ir korupcija, un kādas ir tās materiālās, politiskās, ekonomiskās un sociālas sekas. Turpmāko raidījumu saturs bija vienāds – katrā raidījumā tika atspoguļoti reāli korupcijas gadījumi, kā arī ekspertu viedokļi par problēmu risinājumu. Pēdējos divos raidījumos tika runāts par *Phare* programmu, kā arī iespējamiem nākotnes risinājumiem korupcijas problēmai.

Radio raidījumus “Pērkamības zona” pārraidīja Latvijas radio I laika posmā no 3. – 18.septembrim pirmdienās un otrdienās no plkst.11.08 – 11.28. Tiem tika izvirzīti tādi paši mērķi kā TV raidījumiem, un tie veidoti pēc līdzīga principa. Arī klausītājiem bija iespējams zvanīt uz studiju un izteikt savu viedokli.

III daļa. (Skolu projekts)

Šāds darba uzdevums nebija iekļauts sākotnējās prasībās un gala ziņojumā minēts, ka darbs pie darba ar bērniem sākts pēc *projekta* vadītāja ierosinājuma. 2001.gada martā – maijā *projekts* rīkoja projektu konkursu skolām, kurā tika iesniegti 1100 darbi no 300 skolām. Darba komanda, kurā bija gan eksperti, gan institūciju darbinieki apciemoja 25 skolas, kurās diskutēja, skaidroja un runāja par morālām vērtībām. 200 bērni saņēma balvas un piedalījās oficiālajā balvu pasniegšanā Rīgā. Pasākums ieguva pozitīvu un plašu atspoguļojumu masu medijos. Gala ziņojumā *projekts* arī iesaka Izglītības ministrijai turpināt iesākto darbu ar skolām.

Bukletu izdošana (4.3.6.)

Latvijas valdība darba uzdevumos bija piedāvājusi vairākas tēmas, par kurām varētu tikt izdoti bukleti sabiedrības informēšanai. Bukletu apjoms tika paredzēts vienas/divu lapu apmērā, kuru mērķauditorija var būt gan tieši sabiedrība, gan publiskās administrācijas darbinieki, kas šo informāciju nodotu tālāk – sabiedrībai.

Rezultāts: Projekts kopā izdeva 8 bukletus³⁷, taču gala ziņojumā atzīst, ka daudzi uzdevumā pieprasītie informatīvie bukleti kopš darba uzdevumu rakstīšanas jau ir publicēti sadarbībā ar Sorosa fondu, Pasaules banku, ES u.c., un tādēļ bukleti par vairākām piedāvātajām tēmām netika publicēti³⁸.

Vienkāršotas policijas ziņojumu formas (4.3.7.)

Darba uzdevumos rakstīts, ka jāvienkāršo policijas iesniegumu formas, kas bieži prasa atbildēt uzjautājumiem stāstījuma formā, tā nojaucot robežu starp privātu un publiski pieejamu informāciju. Vienkāršotajām formām vajadzētu palielināt uzticību policijai. Darba uzdevumos piebilsts, ka šis jāuzskata par nelielu eksperimentālu veikumu.³⁹

³⁷ “Kas ir korupcija?”; “Internets – informācijas avots cīņā ar korupciju”; “Ierēdņu ētikas kodekss”; “Kādu kaitējumu korupcija var radīt valstij un tev?”; “Kas ir interešu konflikts un kā to novērst?”; “Informācijas atklātība”; buklets ar informāciju, kas saistīta ar muitas darbību; un buklets uzņēmējiem par valsts pasūtījumu

³⁸ No darba uzdevumos minētajām varētu uzskaitīt šādas tēmas: par nepieciešamajiem dokumentiem un procedūrām, vērsties tiesā; kā arī informācijas kartiņas, kas atrodas policijas darbinieku rīcībā, un kuras nepieciešamības gadījumā var iedot sabiedrības locekļiem: par cietušā tiesībām; par zādzības upura īpašuma identifikācijas procedūrām; par to, kas nepieciešams, lai cietušais iesniegtu ziņojumu; kur saņemt būvatļaujas; kādā veidā un kur (telefonu numuri) iesniegt civiltās sūdzības; kur saņemt juridisko palīdzību; kur saņemt sociālo palīdzību; par to, ka sabiedrība ir aizsargājama.

³⁹ Šim uzdevumam ir atvēlēti 3000 eiro.

Rezultāts: *Projekts* atbild, ka tas nav bijusi spējīga atrast šādas formas, tomēr uzskata, ka jaunveidojamajam KNAB būtu jāmeklē atbilde uz jautājumu, kā izveidot vienotu formu ziņojumiem par korupcijas gadījumiem.

“Karstā tālrūņa” sabiedrības sūdzībām un datubāzes par korupcijas gadījumiem izveidošana (4.3.8.)

Darba uzdevumos tiek minēts, ka šāds tālrunis būtu jāizveido uz eksperimentālas bāzes, lai, vadoties no rezultātiem, varētu noteikt tam vispiemērotāko atrašanās vietu un vadības stilu. Kopā ar “karsto tālrūni” vajadzētu izveidot arī datu bāzi, kurai jābūt saistītai ar apmācību daļu, pētot korupcijas gadījumus.⁴⁰

Rezultāts: Gala ziņojumā *projekts* aizrāda, ka dažās no iespējamajām institūcijām jau darbojās sabiedrībai pieejamas tālrūņu līnijas un tas nespēja noteikt piemērotāko izmeklēšanas iestādi, kurā varētu darboties šāds “karstais tālrunis”. *Projekts* uzskata, ka abu pieprasījumu realizēšanai vispirms nepieciešams izveidot KNAB, tādēļ datu bāze netika izveidota, tomēr no 2001.gada 16. – 30.jūlijam TV raidījumu cikla “K.....A” ietvaros darbojās eksperimentāls “karstais tālrunis”, uz kuru tika zvanīts 286 reizes.

Konferences (4.3.9.)

Kā darba uzdevums noteikts sarīkot divas gada konferences, kurās tiktu prezentēti pēdējie sasniegumi un progress, radot arī materiālu masu medijiem, kuri savā skatījumā atspoguļotu sasniegumus. Pirmajai konferencei jābūt kā turpinājumam 1999.gada februāra konferencei.

Rezultāts: Gala ziņojumā *projekts* min, ka tika organizētas vairākas konferences pēc *beneficiaries* pieprasījuma, kuras esot uzskaitītas citur ziņojumā. Kā arī 2000.gada novembrī *projekts* sadarbībā ar Latvijas Inteliģences apvienību rīkoja konferenci “Korupcija 20.un 21.gadsimta mijā”, kurā piedalījās ap 800 dalībnieku.

Organizēt atbalstu sabiedrībai caur NVO, kas nodarbojas ar cilvēktiesību, darba ņēmēju un ģimeņu tiesību jautājumiem (4.3.10.)

Projektam šajā uzdevumā tika uzdots ar vietējo ekspertu palīdzību realizēt atvērtus seminārus astoņos NVO centros visā Latvijā.

Rezultāts: *Projekts* ziņo, ka uzdevuma izpilde uzticēta Sabiedrībai par atklātību “Delna”. Kopā no 2001.gada 23.augustam līdz 21.septembrim notikušas sešas reģionālas konferences⁴¹, kuru mērķis bija noskaidrot iespējamās korupcijas izpausmes reģionos un dalīties pieredzē, kā ar to cīnīties. Konferencēs piedalījās Latvijas žurnālisti, NVO pārstāvji, pašvaldību un citu institūciju darbinieki.

⁴⁰ Šī uzdevuma realizācijai ir paredzēti 15 000 eiro.

⁴¹ Rēzeknē (50 – 60 dalībnieku); Tukumā (50); Daugavpilī (50); Liepājā (45); Ventspilī (50) un Jelgavā (80).

Pielikums Nr.2

Phare programmu vērtēšanas un novērošanas servisa (EMS) ziņojums par projektu

EMS pētījums par ES *Phare* "Korupcijas novēršanas likumdošanas, izglītošanas un sabiedrības informēšanas programmas" izpildījumu izdots 2001.gada 10.aprīlī, t.i. *projekta* darbības laikā. Tas balstīts gan uz *projekta* atsauksmēm un pieredzi, gan uz paša konsorcijs novērojumiem. Ziņojumā programmas un tās izpildītāju darba izvērtēšana ir sadalīta vairākās nodaļās. Šeit ir galvenās pētījumā izteiktās atziņas, kas tieši vai netieši norāda uz nepilnībām gan *projekta* darbā, gan pašā programmā.

Sākotnējās projekta aktivitātes

- Sākuma ziņojums tika apstiprināts 2000.gada 2.maijā, taču diskusijas par pasākumu jomām, metodoloģiju un laika grafikiem turpinājās līdz pat tā paša gada rudenim.

Likumdošana

Grūtības, ar kurām darba gaitā saskārās *projekts*:

- *Projekts* izstrādāja priekšlikumus, kā LR Kriminālprocesa likumā iekļaut starptautisku korupcijas novēršanas koncepciju, un iesniedza tos KNPS, taču līguma slēdzējs uzskata, ka daži svarīgi ieteikumi nav ņemti vērā;
- Sākumā *projektam* bija grūtības nodibināt kontaktu ar Ģenerālprokuratūru (nebija atbildes), kas izdevās tikai sazinoties ar iepriekšējo ģenerālprokuroru. Kopumā viena no lielākajām problēmām, kas palielināja darba apjomu, kā min pats *projekts*, bija *beneficiaries* nevēlēšanās sadarboties;
- *Beneficiaries* bieži gribēja, lai tiktu veidotas vispārējas rokasgrāmatas, nevis tikai ar korupcijas tēmu saistītas;
- *Projekts* atzīmē, ka nav iespējams veidot rokasgrāmatas, ja nav pieņemti attiecīgie likumi konkrētajā jomā – Kriminālprocesa likums un likums Par valsts pasūtījumu;
- Pie likumprojekta Par valsts pasūtījuma paralēli strādāja divi *projekti* (KPMG un *German Land of Hessen's Ministry of Economy*);
- Pat G.Veismane (programmas vadītāja) nezināja, kuras policijas ziņojumu formas jāvienkāršo (darba uzdevums 4.3.7.);
- Papildus darbs – *projekts* palīdzēja KNPS sagatavot *Fiche* citai *Phare* programmai;
- Līdz pat EMS ziņojuma izdošanai *projektam* nebija skaidrs, kam jādod pirkstu nospiedumu aparatūra – Kriminoloģisko pētījumu centram vai Policijas akadēmijai.

Apmācība

- VAS izvirzīja 14 potenciālos pasniedzējus no Finanšu policijas, Muitas, Policijas akadēmijas (sākotnēji trīs, taču piedalījās tikai viens), Policijas skolas, LU un VAS. Apmācību procesā bija problēmas ar kandidātu atlasī, piemēram, Finanšu policija atzina, ka tai nav piemērotu kandidātu, savukārt ģenerālprokuratūras darbiniekiem trūka pietiekamu angļu valodas zināšanu.

Sabiedrības informēšana

- *Projekts* atzina, ka grūtības šīs daļas izpildē radīja lielai korupcijas novēršanā iesaistīto institūciju skaits (59);
- Daļa darba uzdevumos publicēto bukletu jau bija izdoti dažādu NVO paspārnē;
- *Projekts* noraidīja Sorosa fonda piedāvājumā iesaistīties video veidošanā par ar korupciju saistītām tēmām.

Vispārējā programmas ieviešana

- Lai gan darba uzdevumi nesatur pārāk daudz mērķu vai sastāvdaļu, tajos ir pārāk daudz *beneficiaries*, un darba uzdevumos nav nodibināta prasmīga sasaiste starp tām, kā rezultātā arī *projekts* strādā vairāk uz “ražošanu”, nevis kopējā rezultāta sasniegšanu;
- *Projekta* iekšējā koordinācija tāpat kā darba koordinēšana ar tās kolēģiem ir vāja, un tas nav spējīgs darboties pēc noteiktā darba grafika.

Programma un tās saturs

- Kopējais programmas mērķis ir apmēram skaidrs, taču tajā ir pārāk plaši darba uzdevumu formulējumi, ka gandrīz jebkura darbība korupcijas novēršanas laukā var tos apmierināt.
- Arī īstermiņa mērķi ir skaidri, taču tie drīzāk attiecas uz tieslietu un iekšlietu jomu;
- Darba uzdevumu formulējumi bieži neskaidri. Tajos nav noteikts konkrēts rezultātu saņēmējs (*beneficiary*), kas, savukārt, rada zināmu apjukumu starp *projektu* un tā kolēģiem Latvijā;
- Darba uzdevumu rakstītājam nav bijusi pietiekama izpratne par situāciju, ko izraisījusi nepietiekama sākotnējā izpēte. Piemēram:
 - prasība izveidot policijai vienu mācību programmu, neņemot vērā to, ka ir ļoti daudz dažādu policijas vienību;
 - Latvijā nav tik daudz trūkumu likumdošanā, kā tās īstenošanā;
 - sabiedrības informēšanas darba uzdevumu izstrādē nepiedalījās neviens PR speciālists;
 - daži darba uzdevumi (piemēram, pirkstu nospiedumu tehnika policijai) īsti neiekļaujas korupcijas novēršanas jomā;
- Programmas realizācijai tika noteikts pārāk īss laiks;
- *Fiche* uzsvērts, cik liela nozīme ir trīs pamata daļu saskaņotībai, taču darba uzdevumos tās izdalītas bez redzamas saistības starp tām;
- Netika pievērsta uzmanība paralēli notiekošiem vai plānotiem *projektiem*, ko piedāvā citi starptautiski donori;
- Kopumā programma izskatās kā fragmentu sakopojums.

Programmas vadība

- KNP kā galvenā uzraudzības komiteja nav aktīva. Tās darba kārtībā nav norāžu par to, ka tā vispār būtu interesējusies par programmu vai tās vadīšanu;
- KNPS un *projekta* sadarbība stabilizējās tikai pāris mēnešus pēc darba sākšanās, jo abas puses gaidīja iniciatīvu no otras: KNPS gaidīja darba plānu, bet *projekts* atteicās tādu taisīt. Pagāja vairāki mēneši;
- KNPS bija slikti informēts par likumdošanas ekspertu aktivitātēm Saeimā, jo galvenais *projekta* likumdošanas eksperts neatradās vienā ēkā ar KNPS;
- Darba uzdevumi bija rakstīti gadu pirms programmas sākšanās, rezultātā daudzi uzdevumi vairs nebija aktuāli, kā arī bieži trūka informācijas, kas tieši katrā uzdevumā domāts vai kurš ir iecerēts *beneficiary*;
- Apmācības sadaļā *projektam* vajadzēja pievērst vairāk uzmanības ārvalstu pieredzes pielāgošanai Latvijas situācijai, jo savādāk tā nav izmantojama;
- *Projekts* atteicās veidot pretkorupcijas interneta mājas lapu, kamēr TM nebija nodrošināts interneta pieslēgums.

Programmas koordinācija

- Vāja. Ne programmas koordinēšanas grupa, ne uzraudzības komiteja nepievērsa uzmanību programmas daļu saskaņotībai. Pat katrā atsevišķajā daļā sliktā koordinācija starp uzdevumiem;
- Papildus KNPS atšķirtībai no *projekta* likumdošanas eksperta, tas arī atteicās uzņemties likumdošanas daļas vadību un koncentrējās tikai uz jauno Korupcijas novēršanas likumu un Kriminālprocesa likumu. Tomēr apšaubāms, vai KNPS būtu pieticis cilvēku resursu vadīt šo programmas sadaļu;

- Koordinācijas trūkums ar citām *Phare* programmām, kas nodarbojas ar līdzīgiem uzdevumiem un šo projektu grafikiem – savus uzdevumus slikti pildīja Starptautiskās palīdzības koordinācijas departaments (FM).

Finansu un laika plānošana

- Lēnie līdzekļu izlietojuma tempi atspoguļo to, ka pārāk daudz laika aizņēma projekta uzsākšana, ko, savukārt, izraisīja novecojušie darba uzdevumi, kā arī nesaprašanās ar *beneficiaries*.

Projekts un beneficiaries

- *Projekta* darbība kopumā vērtējama kā apmierinoša. Vājš punkts ir plānošanas un termiņu aizkavēšanās;
- *Beneficiaries* darbība kopumā laba. Bieži tās ne īpaši vēlējas sadarboties, trūka motivācijas, vai arī nebija spējīgas atbildēt *projekta* prasībām (piemēram, angļu valodas zināšanas).

Programmas vide

- Programmas vide nemitīgi mainījās, kā rezultātā ļoti daudz laika tika tērēts situāciju analīzei, maz – darbībai. Pat ja *beneficiary* ir zināms, bieži tas nav īpaši atsaucīgs, vai arī administratīvo reformu rezultātā mainās tā sastāvs, atbildības hierarhija;
- Visu darbību un aktivitātes korupcijas novēršanas laukā vajadzētu koordinēt KNP, taču tas ir tikai diskusiju forums. Pretēji savām izpildvaras funkcijām to dara KNPS;
- Kamēr programma savu darbu beidzot bija uzsākusi, daudzas aktivitātes bija veikušas jau citas programmas un atkal bija vajadzīgs laiks *projekta* uzdevumu pārformulēšanai.

Tālejošo mērķu izpilde

- Vispārīgais mērķis – “atbalstīt paplašināšanās procesa visaptverošo raksturu” – varētu tikt uzstādīts jebkura veida palīdzības programmai, tāpēc nekādi vērtīgi panākumi tā izpildē nav sasniedzami. Nav iespējams izvērtēt arī, vai *projekts* ir sasniedzis piemēram, mērķi – izmaiņas sabiedriskajā domā, jo tāda definīcija pārāk plaša.

Īstermiņa mērķu izpilde

- Apmācību sadaļā iespējamās problēmas ar pasniedzējiem, jo nav pietiekami piemērotu kandidātu, kā arī ir grūtības tos noturēt darba vietā;
- Kad OMAS rakstīja ziņojumu (10 aprīlis 2001), publikāciju apjoms presē bija palielinājies par 10%, taču lielāks uzsvars likts uz informācijas nodrošināšanu, nevis caurspīdīgu publiskās administrācijas procedūru radīšanu.

Pēctecības nodrošināšana

- Darbs pie likumdošanas sadaļas atkarīgs no tā, kā tiks izveidots KNAB (uz KNPS bāzes). Paredzētais darbinieku skaits tajā ir nepietiekams, trūkumi paredzētajos informācijas ieguves mehānismos, nepietiekams finansējums;
- Apmācības sadaļā galvenās problēmas - nav pasniedzēju (skatīt arī iepriekš);
- Sabiedrības informēšanas sadaļā svarīgi darbu turpināt, jo jāmaina sabiedrības domāšana, kam nepietiek ar 1,5 gadiem.

Rekomendācijas

Vadība

- Apmācības sadaļas ietvaros – jāveido kompleksas grupas gadījumu izpētei (policisti, tiesneši, citas iesaistītās puses no parlamenta, ministrijām), kā arī jāiesaista reģionu policisti;
- Būtu jāizveido ciešāk saikne starp likumdošanas un sabiedrības informēšanas daļām;
- Jāuzsāk interneta lapas veidošana;

- Jāizveido tālākās darbības plāns pēc programmas beigām.

Projektu izstrāde

- Programmas vadītājam jāraugās, lai darba uzdevumi tiktu izstrādāti profesionālāk. Svarīgs ir laika grafiks, situāciju analīze, ekspertu iesaistīšana;
- Ja tiek veidoti nozīmīgi “horizontāli” projekti, vadītājam jāraugās, lai būtu reāla daļu savstarpējā saistība;
- Lai nodrošinātu programmas efektīvu un laicīgu uzsākšanu, *Phare* noteikumi (tiesības, saistības un pienākumi) jāizskaidro visām iesaistītajām pusēm pirms programmas sākuma;
- Vadītājam jāiedrošina *beneficiaries* būt aktīvākiem un uzturēt labas darba attiecības ar *projektu*, kā arī jānodrošina, lai programmas noteikumi tiktu pienācīgi izpildīti;
- EK delegācijai jābūt gatavai noraidīt darba uzdevumus, ja tie nav kvalitatīvi, un jāmēģina pēc iespējas paātrināt to apstiprināšanas procesu un samazināt jebkuru kavēšanos to sākumam;
- Tā kā projekti “jūtīgās” jomās var tikt sekmīgi veikti tikai savstarpējas uzticēšanās atmosfērā, tad programmu izpildi vajadzētu uzsākt ar tehniskas dabas uzdevumu izpildi un tikai pakāpeniski pāriet pie konsultāciju jautājumiem;
- Lai atvieglotu koordināciju starp *Phare* programmām, ir priekšlikums, lai Komisijas institūcijas galvenajā mītnē drīzāk ietvertu jebkādas papildus palīdzību *Phare* nacionālajā programmā, nekā veido atsevišķu finansējuma avotu (kā izlīdzināšanas fonds šajā gadījumā) šim nolūkam.
- Pietiekamai informācijas apmaiņas nodrošināšanai starp palīdzības projektiem, visās to uzraudzības komitejās vajadzētu pieaicināt arī Starptautiskās palīdzības koordinācijas departamentu (FM).

Pielikums Nr.3

Ziņojumu saraksts⁴²

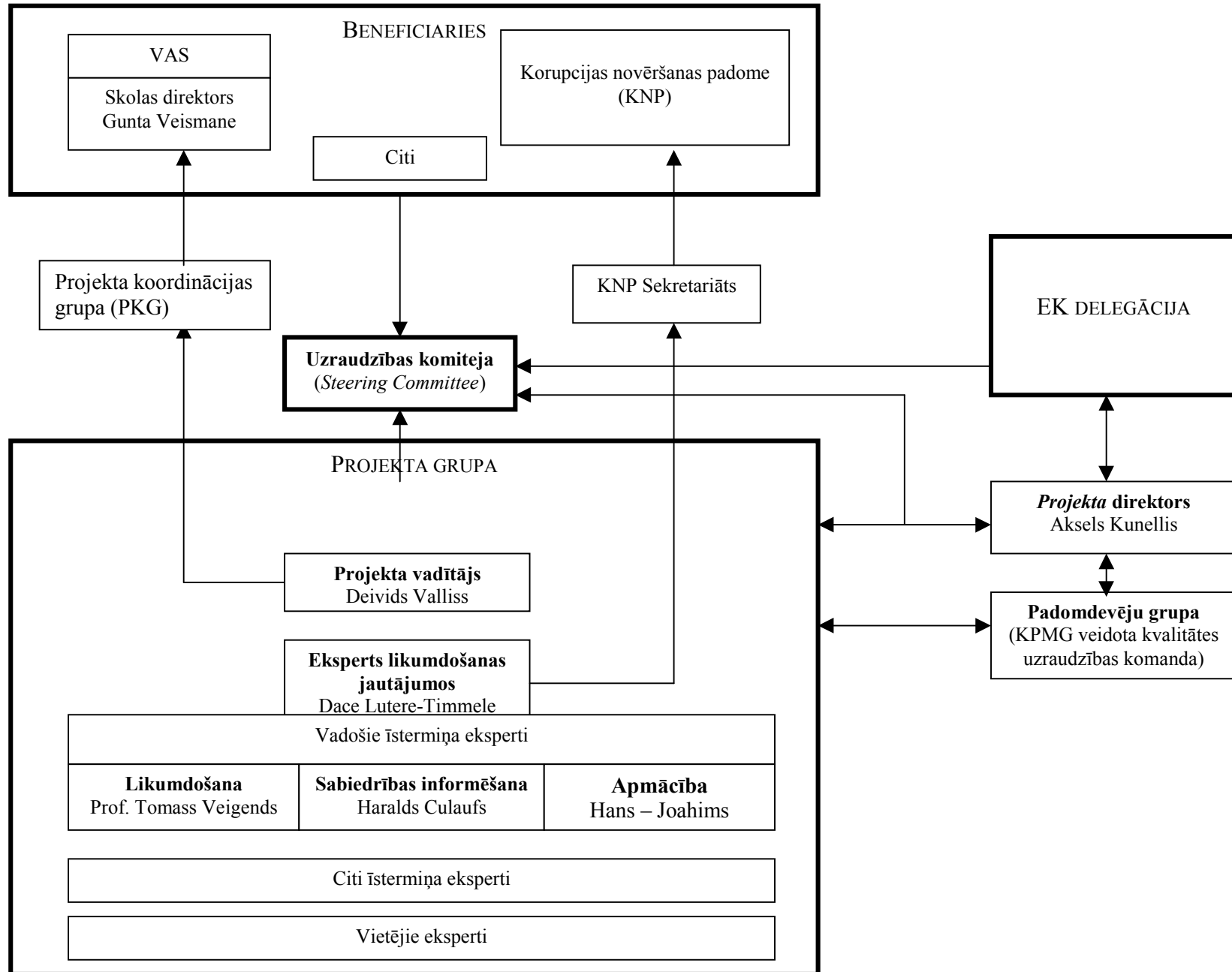
1. Access to bank accounts (Raimonds Plāte, March 2001);
2. Access to banking records. England and Wales (David Jeffery, July 2001);
3. Amendments required in the Criminal Process and Criminal Laws for obtaining and Fighting Corruption (Prof. A.Kavalieris, Thesis of a lecture in EU Phare Corruption Preventing seminar on 24–26 April 2001);
4. Amendments to the (Latvian) criminal law (Weigend);
5. An opinion on the Draft Law “On Initial declaration of the physical persons” consisting of three separate reports: a) Declaration of provisions in Germany (Mazapšs); b) Legal Regulation of evaluation of property in Latvia (Plāte); c) Opinion on introduction of Initial declaration in Latvia (Kunellis);
6. Answers and questions concerning access to bank accounts (Bannenberg, 28.06.2001);
7. Burden of proof – switching the burden of proof? (Bannenberg, 08.02.2001)
8. Comments on *Amendments to Anti-corruption Law* (Luters, 18.10.2000).
9. Comments on proposed amendments to the Latvian criminal code in view of Council of Europe Convention on Corruption (Weigend, 18.02.2000);
10. Comments to Corruption Prevention Concept (Weigend, 28.08.2000)
11. Concept for Instituting an Anti-Corruption Bureau (ACB) (Weigend, August 31, 2001);
12. Corruption in the private sector. Responsibility of the legal entities(private companies) (Bannenberg);
13. Criminalisation of the receipt of gifts, consequences and proposals for *Criminal Law*; accepting gifts, consequences and proposals for a new *Anti Corruption Law*. (Bannenberg)
14. Empirical study on “The Role of Judicial Power in Prevention of Corruption” (Valts Kalniņš)
15. Examining the Overview of the compliance between the draft amendments nr.677 to the Criminal Law of the Republic of Latvia and the Criminal Law Convention of the Council of Europe, adopted on 27 January 1999, and the OECD Convention on Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions, adopted on 21 November 1997 (Liepa, 2001);
16. Incorporation of the whistleblowers’ principle into Latvian legislation. Comments on the Necessary amendments in Articles 14, 15 of the Draft Law ”On the elimination of the

⁴² Gala ziņojumā šāda kopēja saraksta nav. Pie katra no darba uzdevumiem ir atsevišķs ziņojumu saraksts, kuri attiecināmi uz konkrēto tēmu.

- conflicts of interest in public administration and restrictions for the public officials” (Bikseniece);
17. Introduction of the liability of legal entities into Latvian legislation. Opinion on the Draft law “*Amendments to the Latvian administrative violation code*” (Bikseniece);
 18. Legal Presumption in different countries – overview (Weigend, Lutens, 03.10.2000)
 19. Mandatory Defence (Plāte 19.03.01.)
 20. Mandatory Participation of a Defence Counsel in Germany (Lutens).
 21. On Corruption (Skrastiņš, materials from seminar 24.04. – 26.04.2001)
 22. Operational Activities in the Combat of Corruption (Weigend, 2001);
 23. Operative Activities in the Combat of Corruption (Weigend) The results of a Seminar on the Criminal Procedure that took place in Germany in October 2000;
 24. Opinion on the Draft law On Anti-Corruption Bureau (Lutens, March, 2001);
 25. Opinion on the proposal to establish Anti-Corruption Bureau (Wallis);
 26. Part of DBB Akademie Training material: Horizontal Training, Module 2, Legal aspects of fighting corruption (Weigend, 2000);
 27. Report on Prevention and Elimination of Corruption and related issues (Institutional Report) (*EU PHARE Project, January 2001*);
 28. Report on the Analysis of the draft Law “*On Prevention of Conflict of Interest in Public Administration and Restrictions for State Officials*” (Briede, June 2001)
 29. Report on the Compliance of the Latvian Regulatory Documents with the Requirements of the Council of Europe *Civil Law Anti Corruption Convention* (Plāte, Briede);
 30. Report on the implementation of the prohibition of acceptance of gifts and advantages in the *Prevention of Corruption Law* and criminal legislation. Report on the Draft law “*Amendments to the Prevention of Corruption Law*” and Draft Regulations of cabinet of Ministers “*Procedure for utilisation and pre-emptive purchase of the gifts which the public officials is allowed to accept in performing the duties of office*” (Bikseniece)
 31. Search and confiscation of bank accounts in German Criminal Procedure (Bannenberg, 27.06.2001);
 32. Seminar papers from “Seminar for Police Officers, Prosecutors and Judges on Corruption Prevention” on 24 – 26 April 2001;
 33. Seminar papers from “Seminar on introduction of initial declarations, legal presumption and the reverse burden of proof in Latvia” on 12 – 13 September 2001;
 34. The Criminal Justice Systems Facing the Challenge of Organised Crime. Sanctions. (Weigend, 24.06.2000)

35. Undercover Operations and Surveillance (Jeffery, 2000);
36. Ways to prosecute White-Collar Criminality and Corruption by Means of the Criminal Law
(Bannenberg, translation of German article June 2001);
37. Whistleblower Statute (Bannenberg);
38. Witness Protection (German experience. By Antonio Maffa, Manfred Maivald);

Pielikums Nr.4 Projekta organizācijas shēma (no līguma, kas slēgts starp LR FM un KPMG)

Pielikums Nr.5

KPMG Phare “Korupcijas novēršanas likumdošanas, izglītošanas un sabiedrības informēšanas programmas” eksperti⁴³

<u>Vadošā komanda</u>	<u>ES īstermiņa eksperti</u>			<i>Vietējie eksperti</i>			
	<u>Likumdošana</u>	<u>Apmācība</u>	<u>Sabiedrības informēšana</u>	<i>PKD</i>	<u>Likumdošana</u>	<u>Apmācība</u>	<u>Sabiedrības informēšana</u>
Deivids Valliss <i>(David Wallis)</i> – projekta vadītājs Dace Lutere-Timmele <i>(Dace Lutere-Thümmel)</i> – likumdošanas eksperte	Axel Kunellis Bertrand de Speville (S) Britta Bannenberg Cristoph Wurm (S) David Jonh Jeffery Elisabetta Cesqui (S) Frank Hoepfel (S) James Harold Frost (S) Michael Kilchling (S) Phil Tarling Philip Duncombe Thomas Weigend	Anke Weigend Derek John Payne Edward Ashill Hans Joachim Rieger Stephen Forrest Thomas Wurm	Helena Jaderblom (S) Johanna Parikka Altensted (S) Lee Peck Nils Mulvad (S) Tommy Birch Kaas (S)	Brigita Miķelsone Dace Zvirbule Ilze Golubova Inese Valdheima Kaspars Mazapšs Kristīne Caunīte	Ilze Gredzena Ivo Alehno Jautrīte Briede Līga Biksiniece Uģis Liepa	Andris Gobiņš Skaidrīte Lasmane Daiga Leite Krista Burāne Nellija Tjarve Raimonds Plāte Sandija Iesalniece Valts Kalniņš Vija Sīle	Anita Kehre Ivars Indāns

⁴³ Pēc pielikuma projekta gala ziņojumā. (S) – piedalījās tikai semināros

Pielikums Nr.6

Horizontālās apmācības pārskats

Sfēra	Mērķis	Gaidītie rezultāti	Mērķa grupa/ dalībnieki	Realizācijas laiks	Organizatori/ vadītāji
I daļa (1) Definīcijas, korupcijas cēloņi un sekas (2) Juridiskā dimensija cīņai ar korupciju (3) Cīņas ar korupciju organizatoriskie aspekti (4) Uzvedības/ ētikas kodeksi	Mācību programmas pilnveidošana Mācību materiāli Pasniedzēju apmācība 2 apmācību eksperti no Eiropas	Mācību plāns ar alternatīvām Slaidu (diapozitīvu) un uzdevumu komplekts 14 apmācīti pasniedzēji, kas pārzina saturu un dažādas metodes Īsa Latvijas pasniedzēju semināra prezentācija	Pasniedzēji no Latvijas, kas darbojas publiskajā administrācijā	1.cikls 2000.gada 25. – 29. septembris	Anke Weigend/ Hans Reiger
II daļa a) (skat. I daļu)	Pilotseminārs 2 apmācību eksperti no Eiropas	Pilotseminārs dalībniekiem no Latvijas, kuru novēro 7 Latvijas pasniedzēji	Latvijas publiskās administrācijas dalībnieki, pasniedzēji no Latvijas	2000.gada 30.okt. – 3.nov.	Anke Weigend/ Dr. Thomas Wurm
II daļa b) (skat. I daļu)	Pilotseminārs 2 apmācību eksperti no Eiropas	Pilotseminārs dalībniekiem no Latvijas, kuru novēro 7 Latvijas pasniedzēji	Latvijas publiskās administrācijas dalībnieki, pasniedzēji no Latvijas	2000.gada 4. – 8.dec.	Hans Rieger/ Dr. Britta Bannenberg
III daļa a) (skat. I daļu)	Uzraudzība Pasniedzēji no Latvijas/ 1 apmācību experts no Eiropas kā novērotājs	Semināra dalībniekiem no Latvijas, ko vada Latvijas pasniedzēji. Apmācību eksperta no Eiropas atsauksmes.	Latvijas publiskās administrācijas dalībnieki	2001.gada 19. – 21.febr.	Hans Rieger
III daļa b) (skat. I daļu)	Uzraudzība Pasniedzēji no Latvijas/ 1 apmācību experts no Eiropas kā novērotājs	Semināra dalībniekiem no Latvijas, ko vada Latvijas pasniedzēji. Apmācību eksperta no Eiropas atsauksmes.	Latvijas publiskās administrācijas dalībnieki	2001.gada 13. – 15.marts	Anke Weigend
VI daļa Apmācību materiālu novērtējums	Materiālu pārbaude un pabeigšana	Kopējās norises novērtējums. Mācību materiālu pielāgošana un pabeigšana.	Pasniedzēji no Latvijas.	2001.gada aprīlis/ jūnijs	Hans Rieger
VI daļa Apmācību materiālu novērtējums	Materiālu pārbaude un pabeigšana	Kopējās norises novērtējums. Mācību materiālu pielāgošana un pabeigšana.	Pasniedzēji no Latvijas.	2001.gada maijs	Anke Weigend

Pielikums Nr.7

Vertikālās apmācības pārskats

Sfēra	Mērķis	Gaidītie rezultāti	Mērķa grupa	Realizācijas laiks	Organizatori/ vadītāji
1.Mācību vizīte	7 dienu prakses/ teorijas studijas. Vestmidlendas (West Midlands) policijas un Valsts korupcijas izmeklēšanas Birmingemas vienības Lielbritānijā apmeklējums.	Praktiska apmācība korupcijas izmeklēšanā.	15 valsts, ekonomikas un finansu policijas darbinieki	2000.gada oktobris	David Wallis Stephen Forrest D.Jeffery u.c.
2. Seminārs par pētniecisko žurnālistiku Pasniedzēju apmācība	Praktiskās pieredzes iegūšana korupcijas un līdzekļu ļaunprātīgas izmantošanas izpētē; interviju jomā; pārskats par žurnālista lomu korupcijas novēršanā un iespējamajiem šīs lomas apdraudējumiem.	Intensīvs seminārs 6 žurnālistiem. Mērķis- izpratnes par korupciju un sistemātiskas pieejas tās izmeklēšanai attīstīšana, praktisko pētnieciskās žurnālistikas iemaņu uzlabošana.	6 atlasīti Latvijas žurnālisti	2001.gada 2. – 8.aprīlis	Anita Kehre Dānijas institūts (<i>Danish Institute for Computer Assisted Reporting</i>)
3. Seminārs tiesnešiem, policistiem un prokuroriem	Gadījumu apskate	Praktiski jautājumi par apsūdzības celšanu korupcijas lietā un salīdzinošā likumu izpēte	20 tiesneši, 20 policisti un 20 prokurori	2001.gada 24. – 25. aprīlis	Wurm (Germany) S.Forrest (UK) B.Bannenberg (Germany) D.Jeffery (UK) Valts Kalniņš Jānis Skrastiņš u.c.
4. Seminārs par pētniecisko žurnālistiku	Konference	Mērķis - izpratnes par korupciju un sistemātiskas pieejas tās izmeklēšanai attīstīšana, praktisko pētnieciskās žurnālistikas iemaņu uzlabošana.	Latvijas žurnālisti no nacionālajiem un reģionālajiem medijiem, preses, TV un radio	2001.gada maijs	Anita Kehre 6 Dānijas mācību kursa dalībnieki
5. Seminārs par pētniecisko žurnālistiku	Praktiskās pieredzes iegūšana korupcijas un līdzekļu ļaunprātīgas izmantošanas izpētē;	Mērķis - izpratnes par korupciju un sistemātiskas pieejas tās izmeklēšanai attīstīšana, praktisko pētnieciskās žurnālistikas iemaņu uzlabošana.	Latvijas žurnālisti no nacionālajiem un reģionālajiem medijiem, preses,	2001.gada 21. – 23. maijs	Anita Kehre 6 Dānijas mācību kursa dalībnieki

	interviju jomā; pārskats par žurnālista lomu korupcijas novēršanā un iespējamajiem šīs lomas apdraudējumiem.		TV un radio		
6. Seminārs Korupcijas novēršanas kontroles daļai (VID)	Seminārs Korupcijas novēršanas kontroles daļas darbiniekiem	Seminārs par korupcijas novēršanu. Diskusija par ziņu pienesējiem, ierakstīšanu melnajā sarakstā, taruksmes signāliem	Korupcijas novēršanas kontroles daļa (VID)	2001.gada 22.maijs	Anda Krastiņa Ilze Gredzena Dr.Bannenberg
7. Seminārs par pētniecisko žurnālistiku	Praktiskās pieredzes iegūšana korupcijas un līdzekļu ļaunprātīgas izmantošanas izpētē; interviju jomā; pārskats par žurnālista lomu korupcijas novēršanā un iespējamajiem šīs lomas apdraudējumiem.	Mērķis - izpratnes par korupciju un sistemātiskas pieejas tās izmeklēšanai attīstīšana, praktisko pētnieciskās žurnālistikas iemaņu uzlabošana.	Latvijas žurnālisti no nacionālajiem un reģionālajiem medijiem, preses, TV un radio	2001.gada 24. – 26.maijs	Anita Kehre 6 Dānijas mācību kursa dalībnieki
8. Mācību vizīte	7 dienu prakses/ teorijas studijas. Vestmidlendas (West Midlands) policijas un Valsts korupcijas izmeklēšanas Birmingemas vienības Lielbritānijā apmeklējums.	Praktiska apmācība korupcijas izmeklēšanā.	15 valsts, ekonomikas un finansu policijas darbinieki	2001.gada maijs - jūnijs	David Wallis Stephen Forrest D.Jeffery u.c.
9. Seminārs par fizisko personu īpašuma sākumdeklarācijas, legālās prezumpcijas un pierādījumu nastas atcelšanas ieviešanu Latvijā	Seminārs par legālās prezumpcijas, nulles deklarācijas un pierādījumu nastas atcelšanas principiem	Iepriekšminēto jautājumu apskats, kā arī korupcijas izmeklēšana un nelegāli iegūto līdzekļu konfiskācija.	Policisti, tiesneši, prokurori, KNKV, dažādu institūciju darbinieki	2001.gada 12. – 13. septembris	Eksperti no Vācijas, Lielbritānijas, Lietuvas, Itālijas, Austrijas, ASV un Latvijas
10. Seminārs par informācijas pieejamību un e- administrāciju	Konference	Jautājumu par informācijas pieejamību un e-administrāciju apskats	Žurnālisti	2001.gada 13. septembris	Anita Kehre Nils Mulvads Helena Jaderbloma Ivars Tallo u.c.

11. Mācību vizīte	Quaser liht (daktiloskopiskā iekārta) izmantošana	Praktiska apmācība tehnikas izmantošanā un policijas laboratorijas apmeklējums.	3 darbinieki no Valsts policijas Medicīniskās ekspertīzes centra un IeM.	2001. gada 13. – 16. septembris	Lielbritānijas policija
12. Apmācību materiālu novērtējums	Materiālu pārbaude un pabeigšana	Kopējās norises novērtējums. Mācību materiālu pielāgošana un pabeigšana.	pasniedzēji no Latvijas muitas un policijas	2001. gada septembris	Hans Rieger
13. Apmācību kurss policijas un muitas darbiniekiem Pasniedzēju apmācība	Mācību materiāls Pasniedzēju apmācība	Kopīgs seminārs 15 par korupcijas novēršanu 15 apmācītiem policijas un muitas pasniedzējiem	9 Muitas pasniedzēji, 6 policijas pasniedzēji	2001. gada 17. – 19. Septembris	Stephan Forrest Edward Ashill Derek John Payne
14. Seminārs par pētniecisko žurnālistiku	Praktiskās pieredzes iegūšana korupcijas un līdzekļu ļaunprātīgas izmantošanas izpētē; interviju jomā; pārskats par žurnālista lomu korupcijas novēršanā un iespējamajiem šīs lomas apdraudējumiem.	Mērķis - izpratnes par korupciju un sistemātiskas pieejas tās izmeklēšanai attīstīšana, praktisko pētnieciskās žurnālistikas iemaņu uzlabošana.	Latvijas žurnālisti no nacionālajiem un reģionālajiem medijiem, preses, TV un radio	2001. gada 20. – 22. septembris	Anita Kehre 6 Dānijas mācību kursa dalībnieki
15. Jaunie mediji un elektroniski aprīkota žurnālistika	Mācību kurss	Iepazīstināšana ar Internet žurnālistikas jaunajiem mediju modeļiem un tiem, iespējas praktiski iepazīties ar Internet meklēšanas serveriem un noderīgiem Latvijas Internet resursiem, kā arī <i>Excel</i> un <i>Access</i> izmantošana žurnālistikas pētījumiem	Rīgas Stradiņa Universitātes žurnālistikas studenti	2000/2001. m. g. I semestris	Anita Kehre Nellija Ločmele

Pielikums Nr.8

Rokasgrāmatas, palīgmateriāli

1. Korupcijas novēršana – mācību semināra materiāli	Rokasgrāmata pasniedzējiem	Uzziņu un norādījumu krājums pretkorupcijas pasniedzējiem	Latvijas pasniedzēji	2001.gada septembris	Andris Gobiņš Skaidrīte Lasmane Vija Sīle Latvijas pasniedzēji
2. Korupcijas novēršana – metodisks materiāls	Metodisks materiāls skolām	Palīgmateriāls skolotājiem par tēmu – korupcija - pamatinformācija - teksti analizēšanai - diskusiju materiāli	Ētikas, politoloģijas un ekonomikas skolotāji	2001.gada septembris	Krista Burāne Andris Gobiņš
3. Informācijas <i>caurspīdīgums</i> - rokasgrāmata	Rokasgrāmata valsts ierēdņiem	Tai jākalpo kā padomdevējam un norādījumu apkopojumam valsts ierēdņiem, kas skaidrotu un veicinātu informācijas atklātības principus attiecībā ar sabiedrību un masu medijiem. Tai jāattēlo arī saikne starp profesionālām sabiedriskajām attiecībām un sabiedrības izpratni par korupciju	Valsts amatpersonas	2001.gada septembris	Ivars Indāns
4. Sabiedrības apgādes rokasgrāmata	Rokasgrāmata uzņēmējiem	Palīgs uzņēmējiem, kas	Uzņēmēji	2001.gada septembris	Ivo Alehno Edvīns Pārups
5. Ētikas kodekss muitas darbiniekiem	Rokas grāmata muitas darbiniekiem	Palīgs muitas darbiniekiem. Norādījumi uz ētiskajiem principiem un normām, kas jāievēro darba vietā.	Muitas darbinieki	2001.gada septembris	Edijs Ceipe Normunds Rudzītis Ilze Gredzena Uģis Liepa
6. Policijas darbinieku apmācības rokasgrāmata	Rokasgrāmata policijas darbiniekiem	Norādījumi policijas darbiniekiem par korupcijas novēršanas pamatjautājumiem, iekaitot to, kā rīkoties kukuļa piedāvājuma gadījumā.	Policijas darbinieki	2001.gada septembris	Stephen Forrest
7. Grāmata “Tiesu vara un korupcija”	Norādījumu grāmata prokuroriem un tiesnešiem	Norādījumu grāmata prokuroriem un tiesnešiem, kā arī tiesu varas teorētiskās un praktiskās lomas korupcijas novēršanā izvērtējums. Rekomendācijas, kā palielināt tiesu varas lietderību korupcijas novēršanā.	Prokurori/ tiesneši	2001.gada septembris	Valts Kalniņš
8. Pretkorupcijas padomes interneta mājas lapa	Interneta mājas lapa plašam sabiedrības lokam	Interneta mājas lapa, kurai jānodrošina informācijas par valdības pretkorupcijas programmu pieejamība sabiedrībai.	Sabiedrība	2001.gada septembris	Kaspars Mazapšs Ilze Staškeviča
Elektroniski aprīkota pētnieciskās žurnālistikas mājas lapa	Elektroniska norādījumu grāmata žurnālistiem	Palīgs žurnālistiem, kuri vēlas pārvaldīt elektronisko ierīču piedāvātās informācijas vākšanas, apstrādes un analīzes iespējas, kas atļautu veidot materiālus precīzākus, saprotamākus un interesantākus.	Žurnālisti, universitāšu studenti	2001.gada septembris	Anita Kehre